

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

S.A. S.O.U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:59
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

FRIVILLIG, FÖRBEREDANDE
YRKESUTBILDNING
FÖR LANTUNGDOM

Betänkande
AVGIVET AV
LANTUNGDOMSKOMMITTÈN

STOCKHOLM
1949

Statens offentliga utredningar 1949

Kronologisk förteckning

1. Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. Idun. 303 s. **Jo.**
2. Norrlandskommitténs principbetänkande. Andra delen. Särskilda utredningar. Idun. 194 s. **Jo.**
3. Norrlandskommitténs principbetänkande. Tredje delen. Utlåtanen och förslag i vissa frågor. Idun. 163 s. **Jo.**
4. Utredning med förslag om lösdrivvarlagens upphävande m. m. Marcus. 213 s., bil. 1 73 s., bil. 2 106 s. **I.**
5. Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. Beckman. 122 s. **K.**
6. Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning angående skyddsarbetets organisation m. m. Marcus. 140 s. **Ju.**
7. Betänkande med förslag till indexreglering av folpensionerna. Beckman. 80 s. **S.**
8. Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Norstedt. 105 s. **Ju.**
9. 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande angående beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. Marcus. 168 s. **Fi.**
10. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. **K.**
11. Betänkande om sinnesslövrården. Katalog och Tidskriftstryck. 248 s., 1 karta. **I.**
12. Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. Idun. 94 s. **S.**
13. 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. Beckman. 83 s. **Fi.**
14. Bilagor till 1942 års järnvägskostnadsutrednings betänkande. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. Promemorior. Av A. Sjöberg. Beckman. 269 s. **K.**
15. P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. Beckman. 23 s. **H.**
16. Promemoria över preliminär utredning rörande befärsrekruteringen inom försvaret. Beckman. 75 s. **Fö.**
17. Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. Idun. 277 s. **Ju.**
18. Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. Kihlström. 265 s., 16 pl. **H.**
19. 1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. Idun. 188 s., 26 pl. **S.**
20. Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. Marcus. XLVIII, 390 s. **Ju.**
21. Svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 318 s. **K.**
22. Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. Heggström. 232 s. **Fö.**
23. Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gröns mot allmänt vattenområde. Norstedt. 28 s. **Ju.**
24. Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. Idun. 84 s. **I.**
25. 1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. Norstedt. 220 s. **H.**
26. 1945 års försäkringsutredning. 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring. Norstedt. 160 s. **H.**
27. Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 237 s. **Fi.**
28. Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgivet av folkbiblioteksakkunniga. Gummeson. 173 s. **E.**
29. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 3—4. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Uppsala län och Södermanlands län. Beckman. 57 s. **K.**
30. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. Av K. Amark. Idun. 382 s. **Fo.**
31. Social upplysning. Idun. XVI, 175 s., 89* s. **S.**
32. Yrkesutbildning för varubud m. fl. Norstedt. 66 s. **E.**
33. En generalplan för rikets farleder och hamnar. Bilaga 2 till SOU 1949:21 om svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 242 s. **K.**
34. Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. Germandt. 66 s. **Jo.**
35. Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. Heggström. 404 s. **E.**
36. Utredning i anslutning till 1949 års nationalbudget. Marcus. 67 s. **Fo.**
37. Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. Beckman. 206 s. **S.**
38. Betänkande rörande avbetalnings- och förskötsköp m. m. Gummeson. 67 s. **Ju.**
39. Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. Marcus. 231 s. **E.**
40. Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. Katalog och Tidskriftstryck. 98 s. **E.**
41. Betänkande och förslag angående studiehjälpsverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. Beckman. 103 s. **E.**
42. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 1—2. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Stockholms stad och Stockholms län. Beckman. 38 s. **K.**
43. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Beckman. 365 s. **I.**
44. Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. Beckman. 102 s. **H.**
45. Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. Marcus. 85 s. **Ju.**
46. Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. Katalog och Tidskriftstryck. 293 s. **Fö.**
47. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. Idun. 332 s. **Fi.**

(Forts. å omslagets 3:e sida)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:59
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

FRIVILLIG, FÖRBEREDANDE
YRKESUTBILDNING
FÖR LANTUNGDOM

Betänkande

AVGIVET AV

LANTUNGDOMSKOMMITTÉN

KATALOG OCH TIDSKRIFTSTRYCK
STOCKHOLM 1949

STATE OF TEXAS
COUNTY OF [illegible]

BEFORE ME, the undersigned authority, on this [illegible] day of [illegible] 19[illegible], personally appeared [illegible], known to me to be the person whose name is subscribed to the foregoing instrument, and acknowledged to me that he executed the same for the purposes and consideration therein expressed.

My commission expires on [illegible]

WITNESSED my hand and seal of office this [illegible] day of [illegible] 19[illegible].

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

<i>Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruks-</i> <i>departementet</i>	5
<i>Inledning</i>	7
<i>Utredningsuppdraget</i>	7
<i>Utredningsarbetet</i>	9
<i>Nuvarande förhållanden</i>	11

FÖRSTA KAPITLET.

<i>Den praktiska verksamheten bland jordbruks-</i> <i>ungdom. Inriktning och omfattning</i>	11
<i>Praktiska tävlingar och kurser</i>	12
<i>Klubbverksamhet</i>	13
<i>Annan jordbruksbetonad ungdomsverksamhet</i>	17

ANDRA KAPITLET.

<i>Klubbverksamhetens anordnande</i>	19
<i>Klubbverksamhetens grenar</i>	19
<i>Unga odlare</i>	24

TREDJE KAPITLET.

<i>Klubbverksamhetens ledning och ekonomi</i>	29
<i>Organisation</i>	29
<i>Personal</i>	31
<i>Klubbledare</i>	34
<i>Klubbverksamhetens ekonomi</i>	35

FJÄRDE KAPITLET.

<i>Vissa tidigare förslag till omorganisation av</i> <i>klubbverksamheten</i>	38
1928 års lantbruksundervisningskommitté	38
Hushållningssällskapsutredningens förslag och dettas behand- ling vid 1944 års riksdag	40
Ärendets behandling vid 1947 års riksdag	48
<i>Kommitténs synpunkter och förslag</i>	55

FEMTE KAPITLET.

Behovet och omfattningen av en förberedande yrkesutbildning	55
Allmänna förutsättningar	55
Ålders- och yrkesgrupper	58

SJÄTTE KAPITLET.

Verksamhetens uppgift och innehåll	61
--	----

SJUNDE KAPITLET.

Arbetsformerna	65
----------------------	----

ÅTTONDE KAPITLET.

Klubbledare	70
-------------------	----

NIONDE KAPITLET.

Verksamhetens ledning	73
-----------------------------	----

TIONDE KAPITLET.

Organisations- och personalfrågor	81
Ungdomsnämnder	81
Personal	82
Tillsyn	90

ELFTE KAPITLET.

JUF:s fortsatta verksamhet	90
----------------------------------	----

TOLFTE KAPITLET.

Kostnadsberäkningar	92
Klubbledarkurser	92
Löner och arvoden till klubbverksamhetens personal	94
Omkostnader för klubbverksamheten	94
Sammandrag av klubbverksamhetens kostnader	95

TRETTONDE KAPITLET.

Sammanfattning av kommitténs förslag	95
<i>Särskilda yttranden</i>	102
av herr Mannerfelt	102
av herr Eliasson	103
av herrar Gustafson och Jonsson	105
<i>Bilaga. Klubbverksamhet i vissa länder</i>	112

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Den 17 juni 1948 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att i enlighet med i statsrådsprotokollet närmare angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag rörande organisationen av klubbverksamhet på lantushållningens område för ungdom. Såsom sakkunniga tillkallade departementschefen samma dag landshövdingen C. E. A. Mannerfelt, tillika ordförande, sekreteraren hos hushållningssällskapet i Jämtlands län N. Agerberg, Östersund, sekreteraren hos Landsbygdspartiet Bondeförbundet L. Eliasson, Stockholm, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren K. Hj. Gustafson, Dädesjö, samt ordföranden i Jordbrukareungdomens förbund, lantbrukaren Erik Jonsson, Odensåker, Väring.

Samtidigt förordnades till sekreterare redaktören Y. Kämpe, Sveriges lantbruksförbund.

Den 26 november 1948 förordnade departementschefen föreståndaren för Stora Segerstads lantushållsskola, rektorn Greta Nordlund, Reftele och den 18 maj 1949 statskommissarien R. E. Norberg att såsom experter biträda kommittén.

De sakkunniga, som antagit namnet lantungdomskommittén, få härmed efter slutfört arbete överlämna betänkande med utredning och förslag rörande frivillig, förberedande yrkesutbildning för lantungdom (s. k. klubbverksamhet).

Rektor Nordlund har deltagit främst i utformandet av föreliggande förslag i vad rör den husliga utbildningen. Statskommissarie Norberg har biträtt kommittén med utredningsarbeten rörande löne- och kostnadsfrågor.

Till betänkandet hava fogats, dels särskilda yttranden av var för sig herrar Mannerfelt och Eliasson, dels reservationer av herrar Gustafsson och Jonsson.

Stockholm den 23 november 1949.

CARL MANNERFELT

NILS AGERBERG

LARS ELIASSON

HJALMAR GUSTAFSON

ERIK JONSSON

/ Yngve Kämpe

1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100

2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200

Inledning.

Utredningsuppdraget.

Kommitténs direktiv framgå av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 17 juni 1948. Därvid anfördes bl. a. följande:

I anledning av proposition den 25 februari 1944 (nr 172) fattade riksdagen nämnda år beslut om huvudgrunderna för hushållningssällskapens organisation och verksamhet. De därvid av riksdagen godkända riktlinjerna för hushållningssällskapens omorganisation innefattade bland annat, att det närmast borde ankomma på hushållningssällskapen att handhava den lokala ledningen av den statsunderstödda undervisnings- och upplysningsverksamheten på lanthushållningens område. Enligt detta beslut borde även ledningen av den statsunderstödda klubbverksamhet, som för närvarande omhändervades av Jordbrukareungdomens förbund, i viss utsträckning anförtros åt hushållningssällskapen.

Genom beslut den 13 oktober 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att i enlighet med chefens för jordbruksdepartementet närmare bestämmande verkställa utredning angående genomförandet av hushållningssällskapens omorganisation enligt de av riksdagen godkända riktlinjerna. Lantbruksstyrelsen avgav den 28 juni 1945 betänkande med förslag i ämnet. Beträffande ungdomsverksamheten i lanthushållning föreslog lantbruksstyrelsen därvid i överensstämmelse med riksdagens tidigare principbeslut, att sådan verksamhet för ungdom i åldern 12—16 år skulle inom varje hushållningssällskapsområde stå under ledning av sällskapet förvaltningsutskott och i första hand handhavas av befattningshavare hos sällskapet. Verksamheten förutsattes dock skola bedrivas i samarbete med ungdomsammanslutningar på lanthushållningens område. Spörsmålet om Jordbrukareungdomens förbunds uppgifter och behov av statsbidrag tog lantbruksstyrelsen icke ställning till i detta sammanhang.

Jag torde här få erinra om en i propositionen den 21 februari 1947 (nr 76) angående hushållningssällskapens omorganisation anmäld skrivelse från styrelsen för Jordbrukareungdomens förbund. I skrivelsen gjordes en framställning, att förbundet liksom hittills skulle få handhava ledningen av klubbverksamheten bland jordbrukarungdom. Till motivering härför anfördes, att i annat fall alla ungdomsorganisationer skulle söka få så många anmälningar om deltagande i klubbverksamheten som möjligt för att inom av dem kontrollerade odlingsklubbar skapa största möjliga underlag för sin medlemsvärvning. Enligt förbundets mening saknas för närvarande erforderlig ledarpersonal för en dylik hastig ansöknings- och rörelsen, varigenom verksamheten alltmera skulle förlora i värde och anseende. Styrelsen för Jordbrukareungdomens förbund förklarade sig vidare

villig föreslå förbundet vissa förändringar av förbundets organisation i syfte att bereda staten och hushållningssällskapen ökad kontroll och större inflytande över klubbverksamheten.

I detta sammanhang må även erinras, att förvaltningsutskottet i Skaraborgs och Örebro läns hushållningssällskap i yttranden över lantbruksstyrelsens utredning anfört vissa särskilda synpunkter på frågan om klubbverksamhetens ledning. Förvaltningsutskottet i Skaraborgs läns hushållningssällskap har sålunda uttalat, att Jordbrukareungdomens förbund borde utöva ledningen av klubbverksamheten i samarbete med hushållningssällskapen. Sålunda borde enligt förvaltningsutskottets mening hushållningssällskapens ungdomskonsulenter och ungdomsinstruktörer i fråga om klubbverksamhet stå till förfogande uteslutande inom Jordbrukareungdomens förbund. Den centrala ledningen av verksamheten föreslogs utövad av denna organisations förbundsstyrelse eller av en delegation inom styrelsen och den lokala ledningen av en nämnd eller styrelse med representanter för vederbörande hushållningssällskap och distriktsstyrelse av Jordbrukareungdomens förbund. Förvaltningsutskottet i Örebro läns hushållningssällskap fann frågan om det organisatoriska underlaget för klubbverksamheten oklar och ansåg, att endast föreningar med s. k. öppet medlemskap borde utgöra det föreningsmässiga underlaget för ifrågakvarande verksamhet.

På grund härav uttalade departementschefen i propositionen den 21 februari 1947, att betänkligheter kunde resas mot en överflyttning till hushållningssällskapen av klubbverksamhetens ledning. Vidare anfördes, att, om en sådan överflyttning skulle ske, syntes det icke vara helt utrett, på vad sätt en lämplig gränsdragning mellan hushållningssällskapens och Jordbrukareungdomens förbunds uppgifter kunde åstadkommas. Departementschefen ansåg därför, att frågan om klubbverksamhetens ledning borde bli föremål för ytterligare överväganden och utredning, innan slutlig ståndpunkt togs. Riksdagen gjorde ingen erinran mot detta uttalande (r. skr. nr 463/1947).

Under hänvisning till att resultaten av en sådan utredning borde avvaktas, har i 1948 års statsverksproposition under nionde huvudtiteln statsbidrag föreslagits böra utgå till Jordbrukareungdomens förbund i huvudsakligen samma omfattning som hittills.

För utredning av förevarande spörsmål torde inom jordbruksdepartementet böra tillkallas särskilda sakkunniga.

Av det förut anförda torde framgå, att utredningen i första hand bör avse frågan om organisationen för den statsunderstödda klubbverksamheten bland jordbrukarungdom. Härvid bör undersökas, hur en lämplig avvägning kan ske mellan hushållningssällskapens och enskilda sammanslutningars uppgifter på ifrågakvarande område, samt huruvida såsom hittills Jordbrukareungdomens förbund bör utgöra det föreningsorganisatoriska underlaget för verksamheten eller statsunderstöd för detta ändamål även bör kunna utgå till andra sammanslutningar.

Vid övervägande av de föreningsorganisatoriska spörsmålen bör utredningen beakta, under vilka förhållanden verksamheten kan giva bästa utbytet för deltagarna och lättast bli tillgänglig för landsbygdsungdom inom olika samhällsgrupper. Både som fritidssysselsättning och som en form av yrkesutbildning synes nämligen klubbverksamheten ha en stor uppgift att fylla även bland annan ungdom än den, som tillhör de självständiga jordbrukargrupperna. Särskilt torde lantarbetarhjemmens ungdom böra beredas tillfälle att delta i verksamheten.

Då å ena sidan klubbverksamhetens ledarpersonal i icke obetydlig utsträckning utgöres av lärare vid lantbrukets undervisningsanstalter och å andra sidan den i

verksamheten deltagande ungdomen ofta söker fortsatt utbildning vid jordbrukskolor av olika slag, torde möjligheterna att anknäta klubbverksamheten till den egentliga yrkesundervisningen inom jordbruket böra prövas. I detta sammanhang bör utredningen uppmärksamma de förslag i ämnet, vilka inom kort torde komma att framläggas av de sakkunniga för yrkesutbildning inom jordbruk och skogshandling. Även lämpligheten att samordna klubbverksamheten med den yrkesbetonade undervisningen, som redan nu kan förekomma i folkskolan eller som planeras av skolkommissionen, torde förtjäna att beaktas.

Överhuvud taget torde i detta sammanhang anledning finnas att utöver de rent organisatoriska spörsmålen även behandla frågan, hur den övervägande praktiskt inriktade klubbverksamheten bäst kan utbyggas med teoretiska studier. Härvid torde jämväl en förening av klubbverksamhet med studiecirkelarbete kunna tänkas, särskilt i fråga om ungdomar i något högre ålder.

Såsom förut nämnts, har i lantbruksstyrelsens utredning angående hushållningssällskapens omorganisation förutsatts, att ungdomsverksamheten i lantushållning skulle avse åldrarna 12—16 år. Bland annat med tanke på en samordning av den praktiska verksamheten med teoretiska studier, kan utredningen kanske få skäl att överväga, om icke särskilt den övre åldersgränsen satts för lågt.

Klubbverksamhetens fortsatta bedrivande och utveckling torde i allt större omfattning bli beroende av statsunderstöd. Utredningen bör därför pröva, efter vilka grunder statsbidrag bör utgå för undervisnings- och upplysningsverksamhet av ifrågakommande slag. I samband därmed bör utredningen vidare framlägga förslag om behovet av tjänstemän och annan personal av olika kategorier för verksamhetens ledning och övervakning samt undersöka, hur denna personal lämpligen kan rekryteras och vilken anställningsform som bör ifrågakomma för olika uppgifter.

Utredningsarbetet.

Kommittén har den 15 oktober 1948 avgivit utlåtande över JUF:s förbundsstyrelsens skrivelse den 31 augusti 1948 med anhållan om statsbidrag till förbundets verksamhet för år 1949 samt den 30 juli 1949 över förbundets skrivelse med anhållan att av medel ur allmänna arvsfonden erhålla bidrag för utgivande av en skriftserie.

Med vederbörligt tillstånd har hela kommittén eller ledamöter av kommittén jämte sekreteraren företagit vissa studieresor.

Den 25—29 oktober 1948 studerades klubbverksamheten i Finland. Såväl den svenskspråkiga som den finskspråkiga grenen av verksamheten besöktes. Överläggningar hölls med i verksamheten sysselsatta eller för denna eljest intresserade personer. Besök avlades hos klubbar i Nylands, St Mickels och Tavastehus län. Vidare besöktes det svenskspråkiga klubbledarinstitutet i Ingå och det finskspråkiga i Pemar.

Inom riket ha under år 1948 följande resor företagits för utredningsuppdragets fullgörande:

den 15—17 augusti till Erkheikki, Tärendö, Rödupp, Kamlunge, Stora

Lapträsk, Korpikå, Björkfors, Granån, Högsön, Råneå och Smedsbyn i Norrbottens län;

den 23—25 augusti till Järpås och Ås i Skaraborgs län, till Sandared i Älvsborgs län, till Tvååker, Morup och Holm i Hallands län;

den 17 september till Tillinge, Bred, Härkeberga, Biskopskulla och Fittja i Uppsala län.

Kommittén har överlagt med representanter för följande myndigheter, institutioner och organisationer: Arbetsmarknadsstyrelsen, Lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapen i Norrbottens, Skaraborgs, Hallands samt Göteborgs och Bohus län, Jordbrukareungdomens förbund (JUF), Ungsvenskarna-högerns ungdomsförbund, Folkpartiets ungdomsförbund (FPU), Svenska landsbygdens ungdomsförbund (SLU), Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU), Svenska lantarbetareförbundet, Sveriges hemkonsulenters förening, Svenska lantlärarinnornas förening, Svenska lantmannaskolornas lärareförening, Föreningen Sveriges Jordbrukskonsulenter och Sveriges ungdomskonsulenters förening.

Under sex dagar i juli månad 1949 har kommittén förlagt sina sammanträden till Varberg.

Nuvarande förhållanden.

FÖRSTA KAPITLET.

Den praktiska verksamheten bland jordbruksungdom. Inriktning och omfattning.

Den praktiskt inriktade verksamhet bland jordbruksungdom, som delvis med amerikanska förebilder (se bil. s. 112) lanserats i Sverige av Jordbrukareungdomens förbund (JUF), har inriktats efter i huvudsak två linjer.

1. För barn och ungdom upp till omkring 18 års ålder bedrivs s. k. klubbverksamhet. Därmed förstås anläggandet och skötseln av smärre företag för växtodling eller djurskötsel samt i anslutning därtill vissa enklare tävlingar. Vidare anordnas utflykter, lägerdagar m. fl. liknande hobbybetonade sysselsättningar. Statsbidrag utgår till verksamheten. Detta uppbäres av JUF.

2. För ungdom, huvudsakligen över 18 år, ordnas tävlingar och kurser i skilda lantbruks- och hushållsarbeten. Verksamheten bedrivs i vissa ungdomsorganisationers regi.

Innan kommittén övergår till en redogörelse för omfattningen av de båda nämnda verksamhetsgrenarna, vill kommittén lämna några uppgifter om JUF:s utveckling och nuvarande omfattning. Förbundet bildades år 1918. Dess uppgift skulle enligt de första stadgarna vara »att till fromma för vår modernärings sunda och ostörda utveckling stärka lantungdomens håg för och höja dess duglighet i jordbrukaryrket». Detta syfte skulle förbundet förverkliga genom

»att bibringa medlemmarna hembygds kärlek, grundad på en djupare hembygds-kunskap, förvärvad genom egna studier i hembygden;

att väcka intresse och förståelse för jordbrukaryrket, särskilt genom anordnande av tävlingar i växtodling, plöjning, mjölkning, hemslöjd och andra arbetsgre-nar inom jordbruket och lanthemmet ävensom av enklare jordbruksförsök och genom uppmuntrande av ungdomens självverksamhet, bl. a. i egna ekonomiska företag;

att väcka intresse för sparsamhet, så att ungdomen i tid lär sig att väl använda de inkomster den genom eget arbete kan erhålla;

att hos ungdomen söka väcka djupare intressen och håg för nyttig och särskilt för landsbygden gagnande verksamhet, såsom föreläsnings- och studiecirkelverk-

samhet, aftonskolor, jordbruks- och trädgårdskurser, hemslöjds- och Röda-korskurser, ävensom för sociala uppgifter, såsom hjälp åt åldringar och sjuka, vård och försköning av kyrko- och skolgårdar eller andra allmänna platser, skogsplantering m. m. samt för sunda och förädlade nöjen och

att fysiskt fostra ungdomen genom lek, idrottsövningar och friluftsliv.»

JUF torde ha avsett att redan från början införa den amerikanska klubb rörelsen i hela dess vidd, men detta lät sig icke göra, i vad rörde odlings- och djuruppfödning företagen, på grund av att förbundet icke i tillräcklig omfattning kunde erhålla biträde av hushållningssällskapens tjänstemän och icke hade resurser att anställa och avlöna särskilda instruktörer. Till följd därav kom JUF:s verksamhet att under de första åren huvudsakligen inriktas på »tävlingar i olika arbeten inom jordbruket och lanthemmet i syfte att öka intresset för modernäringen och lantlivet samt höja yrkesskickligheten». Sedermera upptogs den i det följande skildrade klubbverksamheten.

Medlemsutvecklingen inom JUF har varit följande:

År	Antal medlemmar	År	Antal medlemmar
1918	390	1934	25 928
1919	3 658	1935	26 670
1920	4 285	1936	27 086
1921	4 949	1937	26 954
1922	5 509	1938	26 156
1923	6 748	1939	25 658
1924	8 280	1940	24 280
1925	10 371	1941	23 936
1926	11 989	1942	25 511
1927	12 955	1943	25 320
1928	13 904	1944	26 659
1929	15 572	1945	26 707
1930	18 989	1946	26 845
1931	20 593	1947	26 420
1932	21 097	1948	27 643
1933	23 861		

Praktiska tävlingar och kurser.

De praktiska tävlingarna omfatta följande grenar:

1. *Arbetstävlingar* t. ex. i mjölkning, plöjning, rotfruktsgallring, rotfrukts- och potatisupptagning, skördearbeten, hästuppvisning, körning av hästar, skogsvård, virkesaptering, prydlighet kring hemmet, matlagning, borddukning, spånad av ull och lin, stickning, strykning, vävning, sömnad, klädvård.

2. *Odlingstävlingar* t. ex. i odling av köksväxter, rotfrukter, potatis, vallfrö, olje- och spånadsväxter.

3. *Studietävlingar* t. ex. i protokollsföring, referatskrivning, deklaration, rättskrivning, uppsatsskrivning, räkning, växtkännedom, frökännedom, virkes- och byggnadsmaterialkännedom, svampkännedom, sjukdomar och skadedjur på kulturväxterna, djurbedömning, garn- och textilkännedom.

Praktiska kurser ordnas inom de flesta av nyssnämnda tävlingsområden. Ofta torde i skilda kurser tävlingsmoment avslutningsvis inläggas. I viss utsträckning kombineras tävlingar med studiecirkelarbeta, vilket i så fall förlägges till vinterhalvåret.

År 1948 anordnades av JUF 221 praktiska kurser med sammanlagt 4 569 deltagare. Förbundet anordnade vidare 1 840 tävlingar med 17 430 deltagare. Inom SLU anordnades samma år 10 274 tävlingar och kurser med 99 938 deltagare. Av Ungsvenskarna anordnades 1 182 tävlingar med 11 068 deltagare. Sammanlagt ordnades alltså 13 517 tävlingar och kurser med ca 133 000 deltagare.

Klubbverksamhet.

Introducerande.

År 1924 sökte JUF förbindelse med Rockefellerinstitutionens i USA avdelning International Educational Board (IEB) för att erhålla ekonomiskt stöd och möjliggöra anställandet av ungdomskonsulenter såsom ledare för klubbverksamheten. Efter inbjudan av chefen för jordbruksdepartementet sände IEB till Sverige en tjänsteman, som våren 1925 började demonstrera klubbarbetets bedrivande i Skaraborgs län. I länet anställdes en ungdomskonsulent på bekostnad av IEB. Verksamheten utvidgades sedermera till andra län, där konsulenter ävenledes anställdes.

Sommaren 1929 vände sig Rockefellerinstitutionen till chefen för jordbruksdepartementet med framställning, att statsrådet måtte utse en inhemsk ledning för konsulentverksamheten, då den dittillsvarande ledningen ansåg sig ha fullföljt sitt uppdrag. Med anledning därav föreslog chefen för jordbruksdepartementet, att ledningen måtte anförtros åt JUF. För att vinna en av Rockefellerinstitutionen önskad säkerhet för att de medel, som från institutionens sida för de följande åren skulle komma att ställas till förfogande, skulle bli använda på ett sätt, som från regeringens synpunkt var tillfredsställande, träffades med JUF överenskommelse om att förbundets stadgar skulle ändras så, att en ledamot av förbundets styrelse skulle utses av Kungl. Maj:t. Enär hushållningssällskapen visat stort intresse för ungdomsverksamheten och i flera län beviljat bidrag till avlö-

ning åt ungdomsledare, föreslog chefen för jordbruksdepartementet vidare, att en ledamot av JUF:s styrelse skulle utses av hushållningssällskapens ombud. JUF:s stadgar ändrades i nämnda riktning; med den föreslagna ordningen förklarade sig Rockefellerinstitutionen tillfredsställd.

Statsbidrag till JUF:s allmänna verksamhet beviljades första gången för år 1921 genom beslut vid 1920 års riksdag. Under de första åren efter klubbverksamhetens införande i Sverige betalades kostnaderna för denna med bidrag av IEB. Institutionens bidrag upphörde fr. o. m. år 1934. Därefter har verksamheten helt finansierats genom statsmedel, lokala bidrag, medlemsavgifter samt donationer och andra inkomster. På riksstaten för budgetåret 1949/50 har upptagits ett anslag av 160 000 kronor för JUF:s verksamhet under år 1949.

Omfattning.

Av bilagan framgår, att den amerikanska klubb rörelsen omfattar såväl företag för växtodling och djurskötsel som allmän föreningsverksamhet. Den amerikanska klubb rörelsen är avsedd för ungdom i åldern 10—20 år. I Sverige har den allmänna föreningsverksamheten jämte tävlingar och kurser kommit att huvudsakligen vända sig till ungdom från och med 18 års ålder. Den svenska klubb verksamheten är närmast avsedd för de yngre årsklasserna. Verksamheten omfattar i huvudsak följande grenar.

1. Odling av trädgårds- och åkerbruksväxter.
2. Uppfödning och vård av smådjur.
3. Hushålls- och hemarbeten.
4. Enklare tävlingar.
5. Allmän verksamhet, avseende fysisk och andlig fostran, föreningsverksamhet, studier och sparande.

Deltagareantalets variationer framgå av följande uppställning. Efter en viss konjunkturmässigt betonad uppgång under andra världskriget omfattar verksamheten för närvarande drygt 16 000 medlemmar.

År	Antal medlemmar	År	Antal medlemmar
1929	3 098	1940	13 262
1930	4 600	1941	15 509
1931	7 014	1942	27 644
1932	8 279	1943	25 574
1933	8 762	1944	16 324
1934	9 659	1945	14 687
1935	9 584	1946	13 725
1936	10 078	1947	13 102
1937	9 828	1948	14 268
1938	10 741	1949	16 000
1939	11 980		

Uppgifterna för år 1949 äro preliminära.

Enligt JUF:s verksamhetsberättelse för år 1948 hade klubbverksamheten följande omfattning i hushållningssällskapsområdena, med vilka JUF:s distriktsorganisationer sammanfalla.

Län	Antal klubbar	Antal klubbmedl.	Därav flickor	Delta-garnas genomsnittsalder år
Stockholms läns o. stad	41	574	265	12,8
Uppsala län	33	418	200	12,5
Södermanlands »	42	491	255	12,0
Östergötlands »	20	159	63	17,5
Jönköpings »	39	445	205	12,5
Kronobergs »	29	520	230	12,0
Kalmar norra »	12	154	49	14,7
Kalmar södra »	33	408	157	13,6
Gotlands »	18	183	86	13,0
Blekinge »	36	371	162	12,4
Kristianstads »	107	1 765	757	13,3
Malmöhus »	23	308	133	12,6
Hallands »	62	1 036	483	14,3
Göteborgs o. Bohus »	38	542	169	14,3
Älvsborgs södra »	33	341	157	13,0
Älvsborgs norra »	27	241	97	12,4
Skaraborgs »	60	657	325	12,2
Värmlands »	27	233	120	14,9
Örebro »	19	216	79	12,7
Västmanlands »	26	251	117	12,2
Kopparbergs »	21	312	157	13,4
Gävleborgs »	28	361	200	12,1
Västernorrlands »	37	328	168	13,0
Jämtlands »	27	244	123	13,6
Västerbottens »	115	1 140	530	13,1
Norrbottnens »	228	2 570	1 490	16,2
Hela landet	1 181	14 268	6 777	13,7

I följande uppställning ha deltagarna grupperats efter åldersklasser på grundval av 1948 års siffror.

Alder år	Antal klubb- deltagare	Procent
högst 10	1 148	8
11	1 886	13
12	3 615	25
13	3 263	23
14	1 863	13
15	898	6
16	518	4
17 o. däröver	1 077	8
Summa	14 268	100

Mer än 80 procent av samtliga deltagare hade uppnått högst 14 år. 67 procent av samtliga befunno sig i åldern 12—15 år. 16 år och däröver voro 12 procent. Tyngdpunkten ligger hos tolv- och trettonåringarna. Dessa utgjorde ensamma 48 procent av samtliga deltagare.

Större delen av klubbungdomen är bosatt på landsbygden. Under andra världskriget anlades med stöd av Statens livsmedelskommission husbehovsodlingar av potatis och köksväxter även av ungdom i tätorterna, för att det tidvis kritiska försörjningsläget därmed skulle i någon mån lättas. Dessa odlingar, som delvis stodo under inseende av klubbverksamhetens befattningshavare, redovisades därvid som klubbar. Verksamheten hade tidvis tämligen stor omfattning. Så snart försörjningsläget förbättrades och Livsmedelskommissionens direkta bistånd upphörde, sjönk intresset, och verksamheten upphörde nästan helt. Under år 1948 funnos blott 205 klubbdeltagare i tätorter.

I följande uppställning redovisas i procent uttryckt de yrken, som klubbmedlemmarnas föräldrar tillhörde år 1948.

Föräldrarnas yrke	Procent
Jordbrukare	71
Lantarbetare	5
Skogsarbetare	3
Hantverkare o. hantverksarbetare	7
Övriga arbetare	6
Tjänstemän	4
Företagare	1
Övriga	3
	100

Jordbrukargruppen dominerade med 71 procent. Påfallande är dock, att övriga yrken voro tämligen starkt företrädda. Sammanlagt utgjorde de 29 procent av hela antalet. Att lantarbetargruppen icke hade starkare representation, beror av att JUF och klubbverksamheten hittills haft sitt starkaste fäste bland innehavare av mindre och medelstora jordbruk, vilka i regel icke permanent anlita lejd arbetskraft. Förhållandet belyses av följande uppställning, som i procent redovisar jordbrukargruppens fördelning på olika storleksklasser av jordbruk.

Hektar åker:	Procent
0— 5	36
5—10	28
10—20	22
20—30	8
30—50	4
50—	2
	100

64 procent av deltagarna kommo från jordbruk med högst 10 hektar åker samt 50 procent från jordbruk med lägst 5 och högst 20 hektar åker. Det bör framhållas, att klubbverksamheten har sin största utbredning i övre Norrland, där småbruken dominera.

Annan jordbruksbetonad ungdomsverksamhet.

Den ungdomsverksamhet, varom i det följande i detta kapitel vissa uppgifter lämnas, beröres icke direkt av kommitténs utredningsuppdrag. Uppgifterna anföras huvudsakligen, för att man lättare skall kunna få en bild av förefintliga möjligheter till nyttobetonad fritidssysselsättning inom jordbruket. Den behandlade verksamheten bedrivs av Arbetsmarknadsstyrelsen, Sveriges ungdomsberedskap och ett antal studieorganisationer.

Utnyttjande av tillfällig arbetskraft inom jordbruket.

Om den nyttobetonade fritidsverksamhet inom jordbruket, som under år 1948 bedrivits av Arbetsmarknadsstyrelsen, må följande uppgifter lämnas. 64 100 personer, varav 33 600 män och 30 500 kvinnor, utplacerades såsom tillfällig arbetskraft såväl hos enskilda jordbrukare som i jordbruksläger, praktikläger eller på annat sätt. Propaganda för dessa tillfälliga arbetsinsatser bedrevs huvudsakligen lokalt genom länsarbetsnämnderna. Från arbetsmarknadskommissionen utsändes tidningsartiklar, och

appeller gjordes genom press och radio; vidare distribuerades genom länsarbetsnämnderna till samtliga skolor en broschyr, som propagerade jordbruksarbete bland skolbarnen. Genom arbetsförmedlingen utplacerades på enskilda lantgårdar under år 1948 5 600 personer, huvudsakligen skolungdom. Under året anordnades 272 *jordbruksläger* med 6 000 deltagare. *Praktikläger* i jordbruk, skogsbruk och lanthushåll anordnades för 167 personer.

Förutom på enskilda gårdar, i jordbruks- eller praktikläger deltog enskilda personer och arbetsgrupper från skolor, organisationer och företag en eller flera dagar i *jordbruksarbete*. På detta sätt utplacerades 51 800 personer.

Sveriges ungdomsberedskap.

Sveriges ungdomsberedskap (UB) bildades år 1942 med syfte att under beredskapstiden utgöra ett samarbetsorgan i viktiga folkförsörjningsfrågor mellan statliga myndigheter och ungdomsorganisationer. Under år 1948 voro 46 ungdomsorganisationer anslutna till verksamheten. Denna har med anslag av staten m. fl. bedrivits huvudsakligen i form av årligen återkommande rikstävlingar bland ungdom under 16 år.

Den centrala ledningen har utgjorts av ett centralråd och en rikstävlingsskommitté. För uppgifternas genomförande har svarat en verksamhetsledare, som biträtts av resekonsulenter. Som lokala organ ha i regel fungerat länskommittéer, 21 till antalet med var sin länsledare och i vissa fall biträdande länsledare. Därjämte ha funnits kommun- och lagledare.

Den egentliga rikstävlingen brukar omfatta tiden 1 april—15 oktober. För kalenderåret 1948 anvisade Kungl. Maj:t ett anslag å 90 000 kronor för genomförande av tävlingen. Samtidigt uppdrog Kungl. Maj:t åt Statens livsmedelskommission att som dittills ställa lokaler, personal m. m. till förfogande för tävlingens expedition. Dessa kostnader ha beräknats till 77 500 kronor. Kommunledare och lagledare ha arbetat utan ersättning.

Rikstävlingen under 1948 omfattade bl. a. insamling av pappersavfall, spillved och kottar; vidare köksväxtodling, potatisodling, gödsvinsuppfödning, jordbruk med binärningar, skogsplantering och skogssådd, insamling av bär och medicinalväxter, sparande, insatser för Europas barn m. m.

Rikstävlingen utfördes i 1 098 lag, varjämte 125 752 enskilda personer deltog.

Studieverksamhet.

Studieverksamhet på landsbygden bedrivs bl. a. av JUF, Svenska landsbygdens studieförbund (SLS), Studieförbundet medborgarskolan (SFM),

Arbetarnas bildningsförbund (ABF), nykterhetsrörelsen m. fl. sammanlutningar. Studieverksamheten inom JUF och SLS vänder sig nästan helt till landsbygdens befolkning. Verksamhetens omfattning inom dessa båda förbund framgår av följande uppgifter.

JUF redovisar för verksamhetsåret 1948/49 781 studiecirklar, vilka ordnade 8 538 sammankomster. I studiecirkelverksamheten deltog 8 528 personer. Biblioteksverksamhet drevs genom 288 bibliotek med 84 490 bokband. Antalet boklån uppgick till 85 154 och antalet låntagare till 14 534.

SLS redovisar för samma arbetsår 3 683 studiecirklar, varav 135 ungdomscirklar. Antalet studiesammankomster uppgick till 43 603 och antalet deltagare till 32 050. För verksamhetsåret redovisas 706 bibliotek med 157 746 bokband. Antalet boklån uppgick till 215 687 och antalet låntagare till 37 247.

ANDRA KAPITLET.

Klubbverksamhetens anordnande.

Klubbarbete anordnas i vårt land på i huvudsak två sätt.

1. Företag för odling eller husdjurskötsel anläggas och genomföras. Därjämte förekomma kurser i husligt arbete, enklare tävlingar, fältvandringar, samkväm o. d. Detta är den äldre typen av klubbverksamhet.

2. För att skänka klubbverksamheten ett allsidigare innehåll beslöt *JUF*:s förbundsstämma år 1947 att omorganisera klubbverksamheten till en mera fullständig, för landsbygden avpassad juniororganisation. I denna ha scoutmässiga arbetsformer systematiskt tillämpats, för att verksamheten mer skall tilltala ungdomen. Växtodling och djurskötsel ingå som väsentliga led i denna; därjämte ha mer hobby- och scoutbetonade sysselsättningar skjutits i förgrunden. Denna verksamhet benämnes Unga odlare (UO). I det följande redogöres för Unga odlare i ett särskilt avsnitt på grund av denna verksamhets speciella karaktär.

Klubbverksamhetens grenar.

Odlingsföretag.

Då ett odlingsföretag anlägges, blir givetvis den unge odlarens första uppgift att anskaffa ett lämpligt jordområde, varvid avtal skall träffas om arrendevillkoren — vare sig jord upplåtes av vederbörande föräldrar eller av någon annan. Med företagsmässigt ordnad jordbruksdrift följer vidare, att enkel bokföring upplägges. För ändamålet tillhandahålles en

journal, vari det lilla odlingsföretagets händelser antecknas på i huvudsak följande sätt.

Först angives odlingens allmänna förutsättningar, d. v. s. de nyssnämnda arrendevillkoren, vidare uppgifter om jordområdets tillstånd, såsom jordarten, matjordens djur, alvens beskaffenhet, vattenförhållanden, ogräsförekomsten, tidigare grundförbättringsåtgärder samt förfrukt.

Med dessa betingelser drives odlingsföretaget. De arbeten, som utföras på odlingen skola framgå av journalen. Sålunda införes uppgift om mängd och kostnad för påförda gödselmedel, växtslag och sorter, mängder av utsäde, frö eller plantor jämte kostnaderna för dessa, datum för sådd eller plantering, plantornas uppkomst och gallring. Andra odlingstekniska uppgifter, som även antecknas, avse avståndet mellan plantorna och raderna, angrepp av skadedjur och sjukdomar samt bekämpningsåtgärder.

I princip gäller visserligen — vilket framgått av det föregående — att den unge odlaren själv skall driva företaget men ofta måste han för vissa arbeten anlita hjälp av familjens övriga medlemmar. I vissa fall lejes arbetskraft, för vissa arbeten erfordras dragare. Över dylik, anlitad arbetskraft skola löpande anteckningar göras. Även övriga arbeten skola redovisas med angivande av den tid, som åtgått för vart och ett av dem. Med ledning av dessa data erhålles, i timmar uttryckt, den totala arbetsmängd, som odlingen krävt. Arbetsmängden omräknas därefter i pengar enligt gällande grunder.

Allteftersom produkter från odlingen skördas, bokföres den skördade kvantiteten. Därvid angives även, hur produkterna använts. Totala värdet av de på olika sätt disponerade produkterna utgör odlingens brutto-intäkt.

För att den unge odlaren skall kunna bedöma företagets ekonomi, gör han till slut en resultatberäkning. På dennas inkomstsida införes värdena av de produkter, som använts i hemmet eller till foder, som konserverats, torkats eller eljest lagerförts eller som försålts. På utgiftssidan utföres kostnaderna för arrende, gödselmedel av olika slag, bekämpning av ogräs, växtsjukdomar och skadedjur, utsäde, frö eller plantor samt eget och lejt arbete jämte dragare. Skillnaden mellan inkomstsidans och utgiftssidans poster ger företagets ekonomiska resultat.

I klubbodlingarna förekomma framförallt köksväxter, fältmässigt eller i trädgård, vidare foderfrukter och potatis samt i begränsad utsträckning andra växtslag, såsom lin, oljeväxter, tobak och humle.

Husbehovsodling och försäljningsodling. Man kan särskilja två typer av klubb företag: 1) *husbehovsodlingar* och 2) *försäljningsodlingar*. Fördelningen mellan de olika slagen av odlingar framgår av följande tabell.

Län	Antal redovisade odlingar		Djur-skötsel
	För hem-mets behov	För för-säljning	Ant. del-tagare
Stockholm	523	47	55
Uppsala	386	—	49
Södermanland	450	23	50
Östergötland	106	64	6
Jönköping	446	3	13
Kronoberg	546	53	5
Kalmar norra	161	10	—
Kalmar södra	317	139	31
Gotland	56	127	—
Blekinge	252	124	—
Kristianstad	1 338	427	14
Malmöhus	305	58	29
Halland	614	441	—
Göteborg o. Bohus	466	76	—
Älvsborgs södra	326	—	21
Älvsborgs norra	230	13	3
Skaraborgs	582	88	5
Värmland	163	86	32
Örebro	208	10	14
Västmanland	204	—	60
Kopparberg	280	32	6
Gävleborg	342	19	—
Västernorrlands	328	—	—
Jämtland	232	24	1
Västerbotten	1 087	65	—
Norrbottn	2 603	8	36
Summa	12 551	1 937	430

Husbehovsodlingarna dominera. I vissa trakter äro dock försäljningsodlingar vanliga. Det gäller särskilt om Kalmar läns södra, Gotlands, Kristianstads och Hallands läns hushållningssällskapsområden. Vid försäljningsodling kunna odlarna ingå kontrakt med någon avnämare, t. ex. en konservfabrik, om att samtliga produkter skola levereras till denne. Dylika s. k. kontraktsoodlingar äro den vanligaste formen av försäljningsodling.

Delvis betingas de båda odlingstyperna av lokala förhållanden. I exempelvis Norrbottens län har det ansetts vara en primär uppgift att väcka jordbruksbefolkningens intresse för trädgårdsodling och för ökad konsumtion av trädgårdsprodukter. Detta jämte avsättningssvårigheterna för de små kvantiteter, som frambringas, har gjort, att husbehovsodlingarna äro fullkomligt dominerande i denna landsända. I andra trakter äro avsättningsförhållanden för hithörande odlingars alster gynnsammare.

Fördelarna och nackdelarna hos de båda odlingstyperna ha varit föremål för åtskillig diskussion, men därav har icke följt, att den ena riktningen ansetts ha obetingat företräde framför den andra. Närmast omfattas den uppfattningen, att de lokala förhållandena och den enskildes eget intresse böra få fälla utslaget vid valet av odlingstyp.

Klubbodlingarna ligga i regel på odlarnas föräldragård, vanligtvis i omedelbar anslutning till bostaden. Därigenom kunna familjens övriga medlemmar lättare följa odlingsarbetet. Odlaren kan av föräldrar och syskon erhålla hjälp med arbetena.

»*Gemensamhetsodlingar*». I vissa fall ordnas s. k. gemensamhetsodlingar. För ändamålet förvärvas dispositionsrätten till ett jordområde. Av detta odla klubbmedlemmarna var sin del. Därvid kunna en del arbeten på odlingen utföras gemensamt, exempelvis jordbearbetning, kalkning och gödsling. Odlingens klubbkaraktär framträder mera vid denna odlingstyp. Odlarna få sällskap av varandra, varvid den enes exempel kan sporra den andre. Av hänsyn till kamraten undviker man att låta sin odling förfalla. För klubbverksamhetens ledare innebär det tidsbesparing, att odlingarna ligga samlade. Ledarna kunna ägna mer tid åt gemensam instruktion med deltagarna. I ett flertal samlade odlingar kunna de få ett lättare tillgängligt demonstrationsmaterial än då odlingarna ligga spridda. En nackdel hos gemensamhetsodlingarna är, att de icke bedrivs i omedelbar anslutning till odlarens hem.

I vissa fall förekomma i verklig mening *kollektiva odlingar*. Klubbmedlemmarna förvärva då dispositionsrätten till ett tämligen stort jordområde, som de gemensamt odla. Den kollektiva driftsformen tillhör undantaget.

Odlingsarbete i samverkan med folkskolan.

Enligt folkskolestadgan är trädgårdsskötsel läroämne vid folkskolan. Vid varje folkskola bör, såvitt sig göra låter, finnas ett till skolträdgård lämpligt jordland. Folkskolestyrelsen bör tillse, att trädgården ordnas på ett för barnens undervisning i trädgårdsskötsel och trädplantering ändamålsenligt sätt. Läsåret 1946/47 meddelades sådan undervisning i 800 skoldistrikt för 38 400 elever.

I viss utsträckning ordnas folkskolans trädgårdsundervisning i samarbete med klubbverksamheten. Detta sker på i huvudsak följande sätt.

Folkskolläraren eller klubbverksamhetens befattningshavare meddelar på lärorummet undervisning om trädgårdsodlingens allmänna förutsättningar. I trädgården meddelas orientering om odlingsteknikens grunder och instruktion lämnas eleverna om hur olika arbeten skola utföras.

Skolklassen betraktas som en klubb. I många fall tjänstgör läraren såsom klubbledare. Samtidigt brukar någon av eleverna utses till hans ställföreträdare. Denne skall tjänstgöra framförallt under skolfrierna. Därvid skall han övervaka arbetenas gång och svara för deras vederbörliga utförande.

Anledningen till att skolundervisning och klubbverksamhet kombineras, är, att trädgårdsodlingarna därigenom lättare kunna hållas i stand under skolfrierna.

I cirkulär den 14 juni 1949 framhåller skolöverstyrelsen bl. a. följande:

Det kan konstateras, att skolträdgårdsverksamheten i folkskolorna för närvarande har en ganska blygsam omfattning. Detta torde delvis sammanhånga med svårigheterna att åvägabringa en kontinuerlig tillsyn under sommarferierna.

Nämnda svårigheter torde i vissa fall kunna undanröjas genom ett samarbete mellan skolan och JUF:s odlingsklubbar. Skolöverstyrelsen vill därför uppmana skolråd och folkskolestyrelser att i de fall, där en utvidgning av skolträdgårdsverksamheten kan vinnas genom ett sådant samarbete, för ändamålet träda i kontakt med JUF-organen.

För Västernorrlands, Gävleborgs samt Göteborgs och Bohus län hänvisar överstyrelsen till respektive hushållningssällskap.

Djurskötsel.

Av tabellen å s. 21 framgår, att husdjursskötsel även förekommer såsom klubbverksamhet. För år 1948 redovisas 430 djurägare. Dessa sysslade huvudsakligen med uppfödning av svin, fjäderfä och kaniner.

Som skäl till djurskötselns ringa omfattning brukar angivas klubbdomarnas låga ålder. Klubbarbete med inriktning på djurskötsel skulle vidare förutsätta, att personal kan stå till förfogande även under vinterhalvåret. Så har kunnat ske endast undantagsvis.

De företag för husdjursskötsel, som för närvarande finnas, drives enligt i stort sett samma principer som odlingsföretagen.

Husligt arbete.

Tidigare hade JUF i sin tjänst 15—20 kvinnliga ungdomskonsulenter, vilka hade en tjänstgöringstid av 2—12 månader per år. Dessa konsulenter ordnade framförallt *kursdagar*, vilka organiserades på följande sätt. En grupp flickor samlades under konsulentens ledning i något av deltagarnas hem för att där utföra hushållsarbeten, såsom matlagning, bakning och konservering. Kurserna brukade återkomma 3—5 gånger under säsongen och förlades till sommaren och hösten.

På grund av bristande ekonomiska resurser har JUF nödgats nästan helt avstå från kvinnliga ungdomskonsulenter; för närvarande finnes blott

en årsanställd och en säsonganställd dylik konsulent. Till följd därav har kursverksamheten i husligt arbete för närvarande mycket blygsam omfattning. Från JUF har detta förhållande framhållits som en av de mest framträdande olägenheterna i verksamhetens nuvarande uppläggnig.

Tävlingar.

Praktiska tävlingar förekomma i viss utsträckning bland klubbdeltagarna. Av en rundfråga till klubbverksamhetens befattningshavare framgår, att bland klubbdeltagarna framförallt s. k. färdighetsprov och kunskapstävlingar förekomma. Ifrågavarande befattningshavare ha i allmänhet vitsordat betydelsen av att tävlingsmoment inläggas i klubarbetet, samtidigt som de framhållit, att ungdomarna ej böra erhålla för svåra uppgifter och att skilda tävlingar för äldre och yngre böra ordnas.

Studier.

Då klubbungdomarna till övervägande delen äro upptagna av skolarbete, har det frivilliga studiearbetet bland dem mindre omfattning. På senare tid har särskild uppmärksamhet ägnats klubbungdomarnas studier. Särskild studiemateriel för klubbungdom har i viss utsträckning utgivits av JUF.

Övrig verksamhet.

De mer utpräglade hobbybetonade verksamhetsgrenarna äro ett betydelsefullt led i klubarbetet. Genom *fältvandringar* och andra *utflykter* intresseras ungdomarna för traktens växt- och djurvärld, dess näringsliv och dess kulturella värden i övrigt. Vidare förekomma *lägerdagar* och *skördefester*.

I vissa fall äro klubbarna organiserade i *föreningsform*. Därvid är syftet att ge de unga vana vid föreningsmässigt uppträdande.

Unga odlare.

Då JUF:s förbundsstämma år 1947 beslöt, att klubbverksamheten skulle utbyggas till en juniororganisation, var tanken, att, om verksamheten fick ett allsidigare innehåll än dittills, den skulle lättare kunna fullfölja sin yrkesfostrande gärning och därjämte verka mer tilldragande på ungdomen än dittills. Vidare ville man eliminera en olägenhet hos klubbverksamheten i dess dittillsvarande uppläggnig, nämligen den, att klubbarna vanligen arbetade blott under odlingsäsongen.

Den nya verksamhetsgrenen anordnades som ett led i JUF:s övriga verksamhet och erhöll benämningen *Unga odlare* (UO). Den kan betecknas som en jordbruksbetonad form av scouting. Organisationen och arbetssättet påminna om scoutrörelsens. En väsentlig skillnad är, att UO är en gemensam sammanslutning för pojkar och flickor. Efter mönster av scoutrörelsen ha klassprov införts. Dessa ha anpassats efter jordbrukets förhållanden. Varje odlare erhåller en poängbok. I denna införas resultaten av avlagda prov. För att kunna invigas till Unga odlare skola vederbörande ha avlagt vissa prov. Vid invigningen avlägges följande löfte. »Vi lova som Unga odlare att ständigt förkovra oss, så att vi bli nyttiga medborgare med goda kunskaper, flinka händer, varmt hjärta och god hälsa». Därefter få vederbörande rätt att bära Unga-odlardräkten. UO:s emblem är en fyrklöver med bokstaven H på varje blad. Dessa fyra H beteckna »Hand, Huvud, Hjärta och Hälsa».

Till medlem av UO kan enligt rörelsens normalstadgar inväljas den som har uppnått 11 men ej 17 års ålder. Sistnämnda ålder är maximigräns för aktivt medlemskap, för såvitt icke vederbörande åtager sig klubbledarskap eller annan uppgift inom rörelsen. Stödande medlemmar kunna antagas. För dessa gälla ej åldersgränser.

Inom UO får ej bedrivas partipolitisk eller religiös propaganda.

Verksamhet.

UO-verksamheten omfattar följande grenar.

Grupp I.

Växtodling eller djuruppfödning.

a) Växtodling.

Minst 50 m² trädgårdsodling eller minst 500 m² odling av åkerbruksväxter med avslutad bokföring ger 25 poäng i poängboken, under förutsättning att företaget godkännes av konsumenten eller instruktören.

b) Djuruppfödning.

För en väl genomförd djuruppfödning med av konsumenten eller instruktören godkänd, avslutad bokföring erhålles 25 poäng.

Grupp II.

Studier och sparande, jämte kunskapstävlingar.

a) Studier.

Gruppen omfattar studier i studiecirkel, korrespondensstudier och kunskapstävlingar.

Deltagande i en studiecirkel med minst 5 medlemmar och 8 sammanträden ger 20 poäng i poängboken, om provtagaren närvarit vid samtliga sammanträden med studiecirkeln eller i varje fall icke varit frånvarande utan giltigt förfall.

En genomförd kunskapsstävling med minst 5 deltagare giver varje provtagare 5 poäng.

b) Sparande.

Regelbundna insättningar på egen bok i jordbrukskassa eller bank (postsparbank, sparbank eller affärsbank) ge 5 poäng. Insättningar skola ske minst en gång i månaden under minst 5 månader i följd.

Grupp III.

Arbetstävlingar och färdighetsprov.

a) Arbetstävlingar.

Av tävlingsnämnd godkänd prestation i tävling med minst 5 deltagare ger 5 poäng.

b) Färdighetsprov.

För varje godkänt prov erhållas 5 poäng. Underkänt prov får upprepas högst 3 gånger. Prov får ej poängsättas mer än en gång.

Klubbledaren eller av honom godkänd person skall vara närvarande vid provets avläggande.

Grupp IV.

Idrott och gymnastik.

a) Märkesprov.

b) Tävlingar.

Vid poängberäkningen för klassproven få högst 25 poäng tillgodoräknas per klassprov och grupp. Dessa 25 poäng äro dock ej gränssiffror för poängberäkningen i allmänhet. Poängberäkningen sker tvärtom i löpande följd. Den UO-klubb, som per medlem och år uppnår högsta poängsumman, erhåller från förbundsledningen en sidenfana med stång.

Som ovan nämnts, är klassindelning genomförd. För att kunna upp- tagas i en viss klass måste vederbörande ha avlagt vissa prov. Klasserna och klassproven äro följande:

III klass.

1. Att veta innebörden av klubbmärkets fyra H.
2. Att ha uppnått minst 50 poäng i poängboken.
3. Att ha genomfört minst en godkänd växtodling.

Med detta prov följer rätt att bära UO-dräkten. Innan medlemmarna uppfyllt fordringarna för III klass, kallas de »nyingar».

II klass.

1. Att under föregående kalenderår eller dessförinnan ha avlagt prov för III klass.
2. Att utöver den för III klass uppnådda poängsumman ha erövat ytterligare minst 75 poäng.
3. Att utöver proven för III klass ha genomfört ytterligare en godkänd växtodling eller djuruppfödning.

I k l a s s.

1. Att under föregående kalenderår eller dessförinnan ha avlagt proven för II klass.
2. Att utöver den för II klass uppnådda poängsumman ha erövat ytterligare minst 100 poäng.
3. Att utöver proven för II klass ha genomfört ytterligare en godkänd växtodling eller djuruppfödning.

Enligt uppgift (den 30 juni 1949) ha 3 400 prov till UO:s tredje klass godkänts. Ytterligare 2 000 deltagare beräknas enligt uppgift från UO-sekretariatet komma att avlägga prov under år 1949. Verksamhetens ledare framhåller, att resultatet är att anse som tillfredsställande, eftersom medlemskapet i de olika klasserna förutsätter, att vissa poäng uppnåtts, bl. a. genom att ett odlingsföretag på minst ett halvt år genomförts. Härtill kommer, att verksamheten icke kan växa hastigare än tillgången på lämpliga ledare medger. Utbildningen av klubbledare har genom Unga odlare fått särskild aktualitet.

Organisation.

JUF är enligt sina stadgar indelat i distrikt, lokalavdelningar och Unga-odlarklubbar. Enligt normalstadgar för JUF-distrikten äger Unga-odlarklubb, som under föregående år haft minst 5 medlemmar och som inbetalt stadgad avgift (se nedan) rätt att representeras av sin klubbledare eller dennes ställföreträdare vid distriktsmöte. I stort sett motsvarande föreskrift gäller för Unga-odlarklubbns representation vid sammanträde med JUF-krets.

För Unga-odlarklubbar finnas normalstadgar utarbetade, vilka framhäver rörelsens föreningsmässiga karaktär. Enligt stadgarna kunna som medlemmar antagas pojkar och flickor inom de ovan nämnda åldersgränserna.

En klubb skall helst arbeta enligt lagsystem. Pojkar och flickor, som bo så avlägset från klubbens övriga medlemmar, att de icke med fördel kunna delta i klubbens möten och sammankomster, kunna anmäla sig genom konsulenten eller instruktören direkt till UO-sekretariatet. Dessa direktanslutna Unga odlare kallas »nybyggare».

För varje klubb utses klubbledare och vice klubbledare av UO-sekretariatet, som är knutet till JUF:s centralbyrå i Stockholm. Klubbledaren skall i regel ha fyllt 17 år. Där klubben består av både flickor och pojkar, bör antingen klubbledaren eller vice klubbledaren vara kvinnlig. Förslag till lämplig person som klubbledare kan inlämnas av JUF-avdelning eller, där sådan icke finnes, av annan lokal förening, föreningsammanslutning eller av särskilt utsedd kommunal ungdomsnämnd. Förslag skall genom

ungdomskonsulenten eller ungdomsinstruktören insändas till UO-sekretariatet. Klubbledaren är underställd anvisningar från detta, och skall varje år insända rapport till detta.

Klubbledaren eller vice klubbledaren skall utse lagledare och vice lagledare bland lagens medlemmar.

Klubbens styrelse, som kallas UO-rådet, består av klubbledaren, vice klubbledaren, lagledarna och vice lagledarna. Rådet skall besluta om tid, plats och program för klubbmöten, utflykter, läger, instruktionsdagar, fester, tävlingar, provtagningar m. m. UO-rådet skall inrösta nya medlemmar i klubben samt hålla kontakt med andra klubbar och med de »nybyggare», som icke bo alltför avlägset från klubbens verksamhetsområde.

Årsmöte med klubben skall hållas i januari varje år. Lagledarna skola till årsmötet avlämna rapport angående den verksamhet, som respektive lag bedrivit under föregående kalenderår. På årsmöte skola enligt stadgarna vissa funktionärer väljas av ungdomarna själva, nämligen

- a) en *kassör*, som skall hjälpa klubbledaren att föra kassabok, ansvara för klubbens medel och samla upp medlemsavgifter;
- b) en *präntare* (skrivare), som skall föra *klubboken*, där han skall anteckna och berätta om allt vad klubben ordnat under året;
- c) en *förvaltare*, som skall ha hand om klubbens tillhörigheter i form av arbetsmateriel, lekmateriel o. d. samt fortlöpande föra en förteckning över klubbens lösa inventarier.

Årsmöte kan också utse andra funktionärer, såsom redaktör, sångledare, lägerledare, brandfogde, idrottsledare m. fl.»

Distriktskonferens bör årligen hållas med klubbledarna. Därvid kan klubben representeras av klubbledaren eller vice klubbledaren. Distriktskonferensen utser representanter till *rikskonferens för klubbledare*, när sådan kan komma till stånd. Där särskild nämnd finnes för UO-verksamheten, äga klubbledarna inom kommunen välja en representant i denna nämnd.

Medlemmarna erlägga en avgift av 1 krona per år. Denna avgift skall klubbledaren insända till UO-sekretariatet. Avgiften kan även sättas till sådant belopp, att klubben erhåller vissa inkomster. Dessa få dock ej överstiga 2 kronor per medlem och år. »Nybyggare» erlägger en årsavgift om 1 krona 50 öre.

Stödjande medlem, för vilken åldersbegränsning ej gäller, erlägger en årsavgift av minst 5 kronor. Stödjande medlemmars avgifter skola användas till ledarutbildning och kursverksamhet.

TREDJE KAPITLET.

Klubbverksamhetens ledning och ekonomi.

Organisation.

Klubbverksamhetens lokala ledning är organiserad på följande sätt:

1. Den lokala ledningen handhas av *JUF:s distriktsstyrelser* i Södermanlands, Kalmar norra och södra, Älvsborgs norra och södra, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens distrikt.

2. I tre län, nämligen Göteborgs och Bohus, Gävleborgs och Västernorrlands län, svarar vederbörande *hushållningssällskap* för klubbverksamhetens ledning. I Västernorrlands län har JUF för Unga-odlareverksamheten anställt en ungdomsinstruktör.

3. I Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Västmanlands län utövas den lokala ledningen närmast av *ungdomsnämnder*. Om dessas organisation och verksamhet har kommittén inhämtat följande uppgifter.

Stockholms läns ungdomsnämnd är sammansatt av tre representanter för vardera hushållningssällskapet, JUF och SLU. Nämnden har alltså nio ledamöter. Den anställer hos sig befattningshavare för den praktiska ungdomsverksamheten inom länet. Dock gäller det villkoret, att JUF:s förbundsstyrelse skall ha kompetentförklarat sökande, som av nämnden anställes för sådan verksamhet, vilken understödes av JUF:s förbundsorganisation. Dylig befattningshavare skall även ställa sig till efterrättelse JUF:s instruktion för konsulenter och instruktörer.

Uppsala läns ungdomsnämnd består av tre representanter från hushållningssällskapet samt två representanter från vardera JUF, SLS och SLU. Nämnden består alltså av nio ledamöter. En av ledamöterna från varje organisation skall enligt nämndens instruktion vara kvinna. Vid anställandet av befattningshavare upprättar JUF:s förbundsstyrelse förslag på tre personer, varav nämnden utser en. Löner och reseersättningar till anställda utgå enligt JUF:s normalplan för ungdomskonsulenter och ungdomsinstruktörer. Likaså gäller JUF:s instruktion för dessa.

Östergötlands läns ungdomsnämnd består av två representanter för vardera sällskapet, JUF, SLU och Ungsvenskarna. Nämnden har alltså åtta ledamöter. Nämndens allmänna uppgift skall enligt dess stadgar vara att åvägabringa ett organiserat samarbete mellan hushållningssällskapet och

de ungdomsorganisationer på länets landsbygd, vilka bedriva praktisk utbildningsverksamhet på lanthushållningens område, liksom mellan dessa organisationer inbördes, i syfte att befordra en sund, effektiv och rationell utveckling av denna verksamhet. Ungdomsnämndens verksamhet skall omfatta de anslutna organisationernas tävlingar. Över dessa har nämnden att öva inseende och ledning. Om klubbverksamheten uttalas, att den »skall så tillvida inbegripas i nämndens verksamhet, att av klubbmedlemmarna ordnade tävlingar må avhållas i samband med övriga av nämnden ledda tävlingar». Klubbverksamheten anses icke i annan mån tillhöra nämndens verksamhetsområde, då i stadgarna säges, att denna »händerhaves av styrelsen för Östergötlands distrikt av JUF».

Då emellertid befattningshavaren i länet i mån av tid även ägnar sig åt de praktiska tävlingarna, har JUF funnit det smidigast att tillsvidare låta nämnden svara för klubbverksamhetens handhavande efter överenskommelse mellan JUF:s förbundsstyrelse och ungdomsnämnden. Nämnden tillsätter befattningshavare inom ramen för ett av JUF:s förbundsstyrelse upprättat förslag på tre personer.

Inom *Jönköpings län* finnes en »hushållningssällskapets styrelse för den praktiska ungdomsverksamheten» med tre representanter för sällskapet och två för vardera JUF och SLU. Styrelsen har alltså sju ledamöter. Den handhar all praktisk ungdomsverksamhet i området. Klubbverksamhetens befattningshavare anställs av JUF efter samråd med nämnden.

Kronobergs läns ungdomsnämnd består av tre representanter för sällskapet samt en för vardera JUF, SLU, SLS och Ungsvenskarna. Nämnden, som alltså har sju ledamöter, handhar all praktisk ungdomsverksamhet inom distriktet. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott har fastställt stadgar för nämnden. Klubbverksamhetens befattningshavare anställs av JUF efter samråd med nämnden.

Sedan den 1 juli 1949 handhaves ledningen av klubbverksamheten i *Gotlands län* av en ungdomsnämnd med representanter för hushållningssällskapet, JUF, SLS och Gotlands trädgårdsprodukter.

I *Blekinge län* har inom därvarande hushållningssällskap inrättats en särskild nämnd för JUF:s ungdomsverksamhet. Nämnden, som består av tre ledamöter, har till uppgift att utgöra ett rådgivande och övervakande organ beträffande klubbverksamhetens bedrivande inom länet.

Befattningshavaren är anställd hos sällskapet. JUF bestrider emellertid viss del av befattningshavarens avlöning samt dennes kostnader för resor och traktamentsersättning.

Kristianstads läns ungdomsnämnd består av sju ledamöter, som utses av sällskapets förvaltningsutskott. Nämndens uppgift är att verka för främjandet av praktisk ungdomsverksamhet i länet samt att handha den lokala ledningen av denna. Nämnden avger årligen berättelse över sin verksamhet samt är underkastad hushållningssällskapets revision. I övrigt finnas ej särskilda föreskrifter för nämnden. De båda befattningshavarna anställas av JUF:s distriktsstyrelser.

Malmöhus läns ungdomsnämnd består av representanter för hushållningssällskapet, JUF och SLU. Ungdomsinstruktören är anställd hos JUF.

Hallands läns ungdomsnämnd, som varit verksam sedan år 1935, består av två representanter för vardera sällskapet, JUF och SLU. Nämnden har alltså sex ledamöter. Som nämndens sekreterare tjänstgör ungdomskonsulenten. Nämnden handhar all praktisk ungdomsverksamhet inom länet. Till grund för verksamheten ligga »bestämmelser för ungdomsverksamheten inom Hallands län», godkända av sällskapet resp. ungdomsorganisationer. Ungdomskonsulenten är anställd hos JUF. Dessutom har ungdomsnämnden med bidrag från JUF under sommarhalvåret anställt en ungdomsinstruktör, varjämte ett par av hushållningssällskapets jordbruksinstruktörer varit verksamma inom ungdomsverksamheten.

Västmanlands läns ungdomsnämnd består av fem ledamöter, varav två representanter för hushållningssällskapet och en för vardera JUF, SLU och SLS. Därjämte äro fem personliga suppleanter utsedda. Samtliga ledamöter och suppleanter utses av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, representanterna för de nämnda organisationerna dock efter förslag av dessa. Befattningshavaren anställs av JUF.

Till det sagda bör ytterligare anföras, att i *Kalmar läns södra* och *Örebro läns* hushållningssällskapsområde ungdomsnämnder tidigare funnits men upphört med verksamheten. Frågan om den lokala ledningen av ungdomsverksamheten i *Kopparbergs län* är under övervägande.

Personal.

Befattningar för den centrala verksamheten.

Under JUF:s förbundsstyrelse, som bär ansvaret för verksamhetens centrala ledning, handhas de löpande ärendena av förbundssekreteraren, vil-

ken förestår JUF:s centralbyrå, d. v. s. förbundets centrala kansli. Enligt den instruktion, som förbundsstyrelsen antagit den 27 juli 1948, skall förbundssekreteraren ha överinseendet över förbundets ekonomi och verksamheten på centralbyrån samt ägna särskild uppmärksamhet åt den inbördes utvecklingen av förbundets verksamhetsgrenar. Enligt stadgarna skall han tillhöra förbundets styrelse. Han är förbundets verkställande tjänsteman.

Chefskonsulenten, som i likhet med förbundssekreteraren är placerad å centralbyrån, skall närmast under styrelsen handha ledningen av förbundets praktiska verksamhet, d. v. s. såväl klubbarbete som praktiska tävlingar samt leda den personal, som anställts för denna verksamhet.

Arbetet med Unga odlare åvilar juniorsekreteraren, som ävenledes är placerad å JUF:s centralbyrå. Han skall enligt den för honom gällande instruktionen organisera och utbygga en allmän, föreningsmässig verksamhet bland den i förbundets klubbverksamhet deltagande ungdomen. Befattningen är f. n. vakant, men uppgiften handhas tills vidare av chefskonsulenten.

Befattningar för den lokala verksamheten.

De befattningar, som den 30 juni 1949 voro inrättade för klubbverksamheten, redovisas i följande uppställning:

Län	Arsanst.	Säsongsanst.	Summa
Stockholm	1	—	1
Uppsala	1	1	2
Södermanland	1	1	2
Östergötland	1	—	1
Jönköping	—	1	1
Kronoberg	1	—	1
Kalmar	—	1	1
Gotland	—	1	1
Blekinge	1	—	1
Kristianstad	2	1	3
Malmöhus	—	1	1
Halland	1	1	2
Göteborg o. Bohus	1	—	1
Älvsborgs södra	1	1	2
Älvsborgs norra	—	1	1
Skaraborg	2	—	2
Värmland	1	—	1
Örebro	1	—	1
Västmanland	1	—	1
Kopparberg	—	1	1
Transport	16	11	27

Län	Årsanst.	Säsong- anst.	Summa
Transport	16	11	27
Gävleborg	1	—	1
Västernorrland	—	1	1
Jämtland	1	—	1
Västerbotten	1	2	3
Norrbottn	2	13	15
Summa	21	27	48

Av befattningshavarna voro 21 årsanställda och 27 anställda för viss tid av året. Helt med lokalt anskaffade medel avlönades 19 befattningshavare. Av dessa hade 13 sin verksamhet förlagd till Norrbottens län.

Anställningsförhållandena för de befattningshavare, vilka avlönades med anlåtande av det till JUF:s förfogande ställda statsbidraget reglerades 1947 genom kollektivavtal mellan JUF och Sveriges ungdomskonsulenters förening. Årslönerna för därvid inrättade befattningshavarekategorier voro följande:

	Kronor
Ungdomskonsulent	8 700
Ungdomsinstruktör	6 900
Ungdomsassistent (med minst 1 års tjänstgöring)	5 100
Ungdomsassistent (under första tjänsteåret)	4 500
Kvinnlig konsulent	6 900

Fr. o. m. 1950 gäller nytt kollektivavtal mellan JUF och Svenska lantbrukstjänstemannaförbundet. I detta avtal ha vissa ändringar i anställningsvillkoren gjorts.

I Västernorrlands län hade sedan 1942 funnits anställd särskild ungdomskonsulent. Vid dennes övergång år 1948 till annan tjänst överflyttades uppdraget att handha ungdomsverksamheten till en biträdande jordbrukskonsulent och en biträdande jordbruksinstruktör. JUF har för närvarande för viss tid anställt en ungdomsinstruktör med speciell uppgift att handha Unga-odlareverksamheten.

Tjänstemännens utbildning är skiftande. Tidigare uppställdes som principiellt krav, att den tjänsteman, som skulle svara för ett helt distrikt, skulle ha avlagt agronomexamen. På detta krav har emellertid av ekonomiska skäl avkall gjorts. För närvarande ha endast två av befattningshavarna avlagt agronomexamen. I stället anlitas personer, som genomgått driftsledarkursen vid Alnarp, kurs vid lägre lantbruksundervisningsanstalt, folkhögskola, eller förvärvat liknande utbildning.

I de fall då JUF tillsätter klubbverksamhetens befattningshavare, upp-sätter JUF:s förbundsstyrelse tre kompetenta personer i förslagsrum. Där-

efter har den lokale huvudmannen att inom förslagsrummet utse befattningshavaren.

Klubbledare.

I spetsen för varje klubb står en klubbledare och eventuellt en vice klubbledare. För uppgiften anlitas i regel äldre klubbodlare, jordbrukare, lärare eller andra intresserade personer. Av de uppgifter om klubbledarnas yrke, som stått till kommitténs förfogande framgår, att skolornas lärare och lärarinnor i stor utsträckning ställt sig till förfogande som klubbledare.

En fråga av betydelse i detta sammanhang är, vem som utser klubbledarna. Detta framgår av följande uppställning, som summerar en undersökning av sättet för utseende av klubbledare.

Klubbledare har utsetts av:	Antal:	Procent
JUF:avdelning (på årsmöte)	369	29
Klubben själv	196	16
Ungdomskonsulenten eller motsvarande tjänsteman	267	21
SLU-avdelning	148	12
Klubbledaren själv	230	18
Annan	35	3
Vakanser	15	1
	Summa 1 260	100

I blott 369 fall hade klubbledare utsetts på årsmöte med JUF-avdelning. I övriga fall hade valet lämnats åt klubbmedlemmarna själva, tjänstemannen e. d. Där »klubben själv» uppgavs tillsätta klubbledare, torde valet ha skett i nära samförstånd med vederbörande tjänsteman, varför det torde vara en lämplighetsfråga, om klubben eller tjänstemannen skall anses ha tillsatt ledaren. Klubbarna själva utse ofta sina ledare i framförallt Malmöhus, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. I Göteborgs och Bohus län samt i Gävleborgs och Västernorrlands län hade klubbledarna utsetts av vederbörande tjänsteman. Även i södra Kalmar, Blekinge, Västerbottens och Norrbottens län var denna ordning vanlig. De fall, då lokal SLU-organisation utsåg klubbledare, voro huvudsakligen koncentrerade till Stockholm, Kronobergs, Hallands och Örebro län. I övrigt förekom denna ordning blott undantagsvis. Med »annan» avses framförallt det förhållandet, att i Södermanlands län 22 klubbledare uppgåvos ha blivit tillsatta av kommunen.

Klubbledarna erhålla icke kontant ersättning för sitt uppdrag. Det enda vederlag, som brukar kunna utgå, är, att särskilt kvalificerade klubbledare kunna beredas tillfälle att utan kostnad deltaga i någon kurs.

För utbildning av klubbledare ordnas särskilda klubbledarkurser. Man eftersträvar att ordna minst en dylik kurs per säsong och JUF-distrikt. Kurserna uppläggas för närvarande främst med tanke på utbildandet av ledare för Unga-odlareorganisationen. Kursernas program upptar frågor rörande växtodling och djurskötsel. Därjämte förekommer instruktion rörande ungdomsledning och klubbarbetets metod. Kurstiden varierar mellan 3 och 5 dagar.

Klubbverksamhetens ekonomi.

På riksstaten för budgetåret 1949/50 har till JUF:s verksamhet under 1949 anvisats ett bidrag om 160 000 kronor. Bidraget skall utgå till befrämjande av förbundets verksamhet, under villkor att verksamheten underkastas särskild inspektion från statens sida samt att ombud för statens räkning äger deltaga i revisionen av förbundets räkenskaper och förvaltning. Lantbruksstyrelsen skall utöva omförmälda inspektion av förbundets verksamhet samt avgiva förslag å ombud att å statens vägnar deltaga i ovannämnda revision.

Förbundets ekonomi under år 1948 framgår av följande uppställning som i sammandrag återger, vad härom redovisats i förbundets årsredogörelse beträffande de centralt förda räkenskaperna.

I. Den centrala verksamheten.

Inkomster:

Andel av statsbidraget	40 000
Anslag från landsting och hushållningssällskap	2 400
Anslag från Riksidrottsförbundet	3 000
Diverse anslag	49 800
Medlemsavgifter	32 400
Tävlings- och utställningsverksamhet	6 200
Propagandamärken	3 300

Summa kronor 137 100

Utgifter:

Löner, arvoden och resor	78 600
Administration och expedition	22 300
Trycksaker	6 200
Studie- och folkbildningsarbete (nettoutg.)	19 100
Centralt anordnade kurser	5 000
Idrottsverksamhet	5 200
Nordiskt och internationellt samarbete	3 300
Förbundets tidning	5 000
Diverse	9 800

Summa kronor 154 500

Underskott för den centrala verksamheten kr. 17 400

II. Konsulentverksamheten i distrikten.

Inkomster:

Andel av statsbidraget	120 000
Anslag från hushållningssällskap, föreningsnämnder och andra lokala organisationer samt centralt anskaffade gåvomedel	115 000
Summa kronor	235.000

Utgifter:

Löner och resekostnader för konsulenter och instruktörer	239 000
Summa kronor	239 000

Underskott för den lokala verksamheten kr. 4.000

Underskottet för hela verksamheten belöpte sig till (17 400 + 4 000) 21 400 kronor, som balanserats i räkenskaperna.

Under rubriken diverse anslag har ett antal större och mindre anslag sammanförts, bl. a. från Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Kooperativa förbundet, Gödsel- och kalkindustriernas samarbetsdelegation, Stiftelsen Lars Johan Hiertas minne samt C. Fr. Lundströms stiftelse. Beloppet 19 100 kronor utgör JUF:s riksorganisationskostnader för studie- och folkbildningsarbete utöver vad förbundet uppburit för ändamålet i form av statsbidrag över riksstaten (VIII:e huvudtiteln) eller annorledes.

Statsbidraget fördelas av förbundsstyrelsen mellan den centrala och den lokala verksamheten samt mellan de olika distrikten. Av förbundets statsbidrag för år 1948 tillfördes i runt tal 120 000 kronor den lokala verksamheten och 40 000 kronor den centrala. Kungl. Maj:t har icke uppställt närmare villkor för statsbidragets fördelning, men förbundsstyrelsen har tillämpat den fördelningsregeln, att den lokala verksamheten inom distriktet skall tillföras ett bidrag, som motsvarar hälften av löne- och resekostnaderna för hos förbundet anställda befattningshavare. Därjämte kan förbundet i s. k. ömmande fall lämna »pionjärbidrag», avsedda att möjliggöra införandet av klubbverksamhet i ett område, där man kunde förmoda, att, sedan verksamheten blivit känd, lokala medel skulle i erforderlig utsträckning kunna ställas till förfogande. Förbundsstyrelsen kan likaledes i s. k. ömmande fall medgiva ett högre anslag från förbundet än 50 procent av kostnaderna. Enligt beslut av förbundsstämman äger emellertid förbundsstyrelsen endast under kortare tid medgiva dylikt undantag från huvudregeln.

Den del av statsbidraget, som användes för förbundets centrala verksamhet, utgör ej en fast procentuell andel av hela bidraget. Man har fått nöja sig med det belopp, som återstått, sedan den lokala verksamhetens medelsbehov tillgodosetts. De av förbundets kostnader för den centrala verksamheten, vilka huvudsakligen höra samman med klubbverksamhetens

administration, utgöras av lön och resor för förbundets chefskonsulent och dess juniorsekreterare.

Av ovanstående uppställning framgår icke, vilka medel som totalt använts för klubbverksamhet, då denna ingår som ett led i förbundets övriga verksamhet och kostnaderna härför — fränsett kostnaderna för konsulentverksamheten — icke redovisas för sig. Ävenså lämnas bidrag, vilka helt förvaltas av de lokala huvudmännen för verksamheten. I redovisningen ingå ej heller kostnaderna för klubbverksamhet i Göteborgs och Bohus, Gävleborgs och Västernorrlands län. Härnedan redovisas sammanfattningsvis resultatet av en särskild undersökning rörande de medel, vilka använts huvudsakligen för klubbverksamhet. Uppgifterna anföras med reservation för att fullständighet och exakthet icke i samtliga fall kunnat ernås. Rätt betydande medel torde ha tillförts klubbverksamheten av inkomster som JUF-distrikten skaffat sig genom lotterier, fester, annonsackquisition o. d. De för verksamheten anställda befattningshavarna syssla delvis även med annan ungdomsverksamhet än klubbverksamhet. I de nyssnämnda tre länen anlitas befattningshavarna även för andra uppgifter inom hushållningssällskapens verksamhetsområde.

Anslagsgivare:	Kronor
Staten	160 000
Hushållningssällskap	129 000
Landsting	18 000
Kommuner	21 000
Övriga (jordbrukets föreningsrörelse m. fl.)	22 000
	Summa kronor 350 000

För de tre län, där hushållningssällskapet självt svarar för klubbverksamheten, ha kostnaderna för ändamålet uppgivits till 37 000 kronor. I bidragsposten 129 000 kronor, vilken enligt uppställningen belöper sig på hushållningssällskapen, ha inräknats även medel, som ställts till förfogande för kurser och lägerdagar bland klubbungdom, och bidrag från hushållsgillen. Bidrag av kommuner lämnas huvudsakligen i Västerbottens och Norrbottens län. Statens och hushållningssällskapens bidrag uppgå enligt uppställningen till $(160\ 000 + 129\ 000)$ 289 000 kronor, vilka täcka huvuddelen av kostnaderna för klubbverksamheten.

FJÄRDE KAPITLET.

Vissa tidigare förslag till omorganisation av klubbverksamheten.

Vid 1919 års riksdag yrkades i *motion* (AK nr 29), att bidrag av statsmedel skulle utgå till främjande av JUF:s verksamhet. Motionen avlogs av riksdagen (jordbruksutskottet nr 29) framförallt på grund av att frågan ej ansågs vara tillräckligt utredd. Frågan kom åter före vid 1920 års riksdag genom *proposition* (nr 184). Chefen för jordbruksdepartementet framhöll, att då de uppgifter JUF satt sig före att främja vore av stor betydelse såväl för landet som helhet som framförallt för dess jordbrukande befolkning, vore det motiverat, att förbundet stöddes, med bidrag av statsmedel. *Riksdagen* biföll i propositionen gjord hemställan att å extra stat för år 1921 skulle anvisas ett anslag å högst 15 000 kronor att utgå under villkor, att förbundet visade sig hava från annat håll för ändamålet under året mottagit understöd med minst lika stort belopp. Därefter har JUF årligen erhållit statsbidrag av varierande storlek och art.

1928 års lantbruksundervisningskommitté.

Till mer ingående behandling upptogs JUF:s verksamhet av *1928 års lantbruksundervisningskommitté*, som i sitt betänkande med förslag angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen (SOU 1930:9) ägnade ett avsnitt åt ungdomsverksamheten. Lantbruksundervisningskommittén fann, att den yrkesfostrande verksamhet, som bedrevs av JUF, var av stor betydelse för ungdom och därför borde stödjas av statsmakterna.

Lantbruksundervisningskommittén hade till övervägande upptagit möjligheten av att förlägga ledningen av verksamheten till något centralt ämbetsverk, närmast lantbruksstyrelsen. Härigenom skulle vinnas största auktoritet åt verksamheten ute bland allmänheten, enhetlighet och en tryggad utveckling. En dylik organisationsform skulle emellertid kunna befaras foga in verksamheten i alltför snäva former. Så länge ifrågavarande undervisning och den i andra avseenden fostrande och socialt betydelsefulla verksamhet, som av JUF bedrevs, ännu befunne sig i utveckling, skulle säkerligen ett fastställande i författning av vissa detaljerade bestämmelser kunna innebära en viss fara. Den fortsatta anpassningen till olika lokala förhållanden och det nödvändiga hänsynstagandet till de växlande behoven torde för hela verksamheten kräva jämförelsevis fria former. Av avgörande betydelse för denna fråga syntes det lantbruksundervisningskommittén vara önskvärdheten, att hos ungdomsverksamheten bibehålla

karaktären av fri ungdomsrörelse. Detta skulle innebära, att deltagarna borde känna, att de själva toge initiativ och vore de bestämmande. De skulle själva i respektive länsavdelningar välja sina representanter i förbundsstyrelsen liksom de enskilda avdelningarnas funktionärer och skulle därigenom känna sig som medarbetare i en betydelsefull verksamhet för hembygdens och fosterlandets bästa. Detta skulle uppnås, om JUF genom sin styrelse behölle ledningen. Beträffande de lokalt anställda befattningshavarna uttalade lantbruksundervisningskommittén en förhoppning, att hushållningssällskapen skulle finna möjlighet att medelst hos desamma anställd personal och därvid helst medelst särskilda ungdomskonsulenter medverka för den ifrågavarande rörelsens utveckling. Dock torde man på grund av hushållningssällskapens stora arbetsbörda bli nödsakad att tillsvidare utgå ifrån, att, därest för de unga ständigt tillgängliga rådgivande och instruerande krafter skulle finnas till förfogande, skulle huvudsakligen annan personal erfordras såsom ungdomsledare.

Lantbruksundervisningskommitténs förslag beträffande ungdomsverksamheten kan sammanfattas på i huvudsak följande sätt.

1. De med statsmedel understödda åtgärderna för främjande av ungdomsverksamheten på lantbrukens område skulle avse praktisk handledning åt lantungdom i utförande av sådana arbeten, som förekommo i lantbruket och inom lanthemmet, samt sådan vägledande och rådgivande verksamhet för denna ungdom, vilken var ägnad att göra denna intresserad och duglig för en verksamhet i lantbruk och lanthem.

2. Ledningen av sådan statsunderstödd verksamhet borde utövas av JUF i enlighet med förbundets av Kungl. Maj:t fastställda stadgar och under överinseende av lantbruksstyrelsen.

3. Inom varje hushållningssällskapsområde skulle ifrågavarande ungdomsverksamhet bedrivas enligt en plan, som för varje år skulle uppgöras av JUF:s styrelse i samråd med sällskapets förvaltningsutskott.

4. Såsom ungdomsledare borde i första hand anlitas särskilda av hushållningssällskap, JUF eller eljest för sådant ändamål anställda ungdomskonsulenter ävensom lärarpersonalen vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt hushållningssällskapens tjänstemannapersonal.

5. Till ungdomsledarnas arvode skulle, i den mån för ändamålet anvisat statsanslag därtill lämnade tillgång, utgå bidrag av statsmedel intill två tredjedelar av arvodet, dock högst 200 kronor för månad, under villkor att återstoden av arvodet ävensom resekostnader och alla av ungdomsledarnas verksamhet föranledda kostnader i övrigt gäldades av hushållningssällskap, JUF eller annorledes.

Därutöver borde statsbidrag till JUF utgå enligt närmare utredning av förbundet angående behovet för varje år.

Mot vissa delar av lantbruksundervisningskommitténs betänkande anmäldes reservation. Sålunda reserverade sig ledamoten Sigurd Örjangård mot kommitténs förslag om statsbidrag till arvoden åt ungdomsledare. Reservanten hävdade, att bidrag av statsmedel måtte, i den mån för ändamålet anvisat statsbidrag därtill lämnade tillgång, utgå med

- a) för manlig ungdomskonsulent högst 350 kronor för månad,
 - b) för kvinnlig ungdomskonsulent högst 250 kronor för månad,
 - c) för instruktör högst 200 kronor för månad,
- på samma villkor som lantbruksundervisningskommittén föreslagit.

Lantbruksundervisningskommitténs förslag föranledde efter *remissbehandlingen*, i vad rörde ungdomsverksamheten, blott den åtgärden från statsmakternas sida, att det anmäldes i *proposition* (I:IX s. 289—294) till 1931 års riksdag i samband med frågan om anslag till JUF:s verksamhet.

Hushållningssällskapsutredningens förslag och dettas behandling vid 1944 års riksdag.

Den praktiska ungdomsverksamheten har varit föremål för förslag även från hushållningssällskapsutredningens sida. I dess betänkande med förslag angående hushållningssällskapens organisation (SOU 1942:32) förut-sattes, att klubbverksamhetens befattningshavare skulle anställas vid hushållningssällskapen. Efter remissbehandling av utredningens förslag lades detta till grund för proposition (nr 172) till 1944 års riksdag. Härigenom bereddes riksdagen tillfälle att yttra sig beträffande riktlinjerna för den ifrågasatta omorganisationen av hushållningssällskapen och deras verksamhet, innan slutlig ståndpunkt skulle tas till frågan. Förslaget's innebörd, i vad rör ungdomsverksamheten och statsmakternas ställningstagande till detta, skildras närmare i det följande.

Allmänna synpunkter.

Det syntes *hushållningssällskapsutredningen* påtagligt, att det intresse för jordbrukaryrket och jordbruksarbetet, som skapades hos de unga före 19 års ålder, samt den övning och de färdigheter, som de unga före denna ålder bibragtes, kunde bliva av stor betydelse för deras framtida duglighet och yrkesskicklighet. Därför var det väl motiverat med en för åldersperioden 12—18 år anpassad undervisning. Erfarenheten hade visat, att poj-karna i nämnda ålder genomgående voro intresserade för praktiska ar-

betsuppgifter. Ett motsvarande intresse kom för flickornas del till synes, då de bereddes tillfälle att delta i praktisk skolköksundervisning. Tydligt borde undervisningen i såväl jordbruk och husdjursskötsel som lant-hushåll till väsentlig del vara lagd som arbetsövningar, för att ungdomar i åldrarna närmast efter slutad folkskola skulle väl tillgodogöra sig den-samma. För att emellertid dessa arbetsövningar skulle få bestående värde såsom utbildningsform, erfordrades god planläggning och handledning.

Den praktiska ungdomsverksamheten skulle enligt utredningen ha till syfte att väcka ungdomens håg och intresse för lant-hushållningen och vad därmed ägde samband samt för fortsatt utbildning vid lägre undervisningsanstalt på lant-hushållningens område. Verksamheten borde omfatta dels praktisk utbildning genom av deltagare bedriven växtodling eller hus-djursskötsel och utfört lant-hushållsarbete (klubbverksamhet) ävensom tävlingar på lant-hushållningens område, dels ock en efter ungdomarnas ålder lämpad, i omedelbar anslutning till den praktiska utbildningen be-driven teoretisk verksamhet. Deltagare i verksamheten borde i regel vara lägst 12 år och högst 18 år.

Enligt utredningen var det betydelsefullt, att verksamheten nära knöts till hushållningssällskapens allmänna undervisnings- och upplysningsverk-samhet, varför ledningen av den statsunderstödda klubbverksamheten borde anförtros åt dessa. Därigenom skulle önskvärd enhetlighet kunna uppnås i undervisningen på jordbrukets område. Vidare skulle verksam-heten enligt utredningen »vinna ökat förtroende bland landets jordbru-kare och erhålla en mera auktoritativ ställning än för närvarande, samt av hushållningssällskapen komma i åtnjutande av ökat ekonomiskt stöd inom ramen för de medel, som stå till sällskapens förfogande».

Utredningen, som icke föreslog fast organisation av klubbverksamheten, betonade, att dess förslag om hushållningssällskapens övertagande av hu-vudmannaskapet icke åsyftade upplösning av JUF eller andra ungdoms-organisationer och deras ersättande med ungdomsavdelningar, som voro underställda hushållningssällskapen. I betänkandet göres härom följande uttalande. »En fullt fri, livskraftig föreningsverksamhet bland jordbru-karungdomen är säkerligen i många avseenden en betydande tillgång, och ett intimt samarbete, givetvis på partipolitiskt neutral grund, emellan för-eningarna och hushållningssällskapen är såväl i fråga om ungdomsverk-samheten som andra hushållningssällskapens arbetsuppgifter önskvärd. Utredningens förslag om hushållningssällskapens övertagande av ledningen av den praktiska ungdomsverksamheten utesluter sålunda icke, att ung-domssammanslutningar fortfarande böra syssla med dylik verksamhet, men denna bör, då hushållningssällskapens medverkan önskas, planläggas i samarbete med vederbörande sällskap och ställas under ungdomskon-sulentens ledning».

Utredningen föreslog, att befattningar som förste och andre ungdomskonsulent skulle inrättas. Däremot fann utredningen icke skäl att föreslå särskilda kvinnliga ungdomskonsulenter för flickornas klubbverksamhet, enär ledningen därav borde kunna anförtros åt hushållningssällskapens hemkonsulenter. Befattningar som första och andra hemkonsulent borde inrättas.

Ungdomskonsulenternas närmaste uppgift skulle vara att organisera och leda i första hand klubbverksamheten men även tävlingar på lanthushållningens område samt dessutom, där så befanns lämpligt, leda undervisningskurser, som anordnats av hushållningssällskapen.

Inom vissa hushållningssällskapsområden erfordrades instruktörer, vilka skulle vara underställda konsulenten. Hemkonsulenterna skulle i sin tur biträdas av heminstruktörer.

Utredningen fann vidare, att den form av lokalt biträde åt ungdomskonsulenten, som klubbledarna utgjorde, var i huvudsak lämplig. Det syntes emellertid kunna ifrågasättas, om ej någon ersättning borde utgå till dessa klubbledare för den tid de offrade vid fullgörandet av sina arbetsuppgifter. Härigenom torde större intresse kunna påräknas från deras sida, antalet klubbmedlemmar per klubbledare skulle kunna ökas, enär klubbledarens tid skulle kunna tas i anspråk i större utsträckning; slutligen skulle möjligheterna ökas för ungdomskonsulenten att behålla dugande personer som klubbledare. En lämplig form syntes utredningen vara, att klubbledarna erhöle en mindre ersättning per medlem inom klubbledarens område.

Hushållningssällskapsutredningens förslag, att ledningen av den praktiska ungdomsverksamheten skulle överflyttas till hushållningssällskapen tillstyrktes av de flesta *remissinstanser*, som yttrade sig i frågan. Det avstyrktes dock av Riksförbundet landsbygdens folk, som hävdade, att förslagets realiserande skulle innebära, att ungdomsorganisationerna skulle förlora sitt existensberättigande och att verksamheten skulle bli insnörd i byråkratiska former, vilket icke var önskvärt.

Styrelsen för JUF anförde bl. a. följande synpunkter:

»Styrelsen är av den uppfattningen, att så väsentliga fördelar äro förenade med en fri, gemensam organisation, att en sådan bör eftersträvas. På samma gång är styrelsen medveten om det i viss mån berättigade i att ungdomskonsulenterna och instruktörerna anställas hos hushållningssällskapen för att ernå önskad enhetlighet beträffande all upplysningsverksamhet på jordbrukets område. Denna anordning synes dock ej behöva utesluta den fria organisationen, i vilken hushållningssällskapens ungdomsnämnder kunde ingå som ett led. Styrelsen finner den nuvarande organisationen av klubbverksamheten tillfredsställande. I de län, där hushållningssällskapen konstituerat ungdomsnämnder, har detta också visat sig leda till ett gott samarbete. Därest JUF utrustades med de ekonomiska resurser, som utredningen finner erforderliga för klubbverksamhetens effektiva bedrivande, är

styrelsen förvissad om att verksamheten under nuvarande, centrala ledning och med hushållningssällskapens ungdomsnämnder som ledning inom länen skall gå en lycklig framtid till mötes.»

I den nyssnämnda *propositionen* anförde departementschefen om klubbverksamheten, att erfarenheterna av denna visat, att den utgjorde en lämplig undervisningsform. Därför borde den framdeles ägnas stor uppmärksamhet och stödjas av statsmakterna. JUF vore värt allt erkännande för det betydelsefulla och förtjänstfulla arbete, som förbundet nedlagt för verksamheten. Då emellertid hushållningssällskapen utgjorde de organ, på vilka det närmast ankom att lokalt leda statsunderstödda åtgärder till produktionens främjande, fann departementschefen det naturligt, att ledningen även av den praktiska ungdomsverksamheten i viss utsträckning anförtroddes åt sällskapen. Om formerna härför yttrade departementschefen följande:

»Under hushållningssällskapens ledning synes framförallt böra ställas den praktiska ungdomsverksamheten bland ungdomen i en ålder upp till 16 år. I fråga om verksamheten bland ungdom över 16 år, torde denna böra erhålla en självständigare ställning med hänsyn till att denna ungdom bör hava förutsättningar att av egen kraft bedriva sin verksamhet. Givet är emellertid, att hushållningssällskapet, i den mån ungdomsorganisationerna så önska, bör inom ifrågavarande arbetsområde hjälpa och stödja organisationernas verksamhet bland ungdomen. Sällskapens tjänstemän böra därför, i den mån så är möjligt, i olika avseenden biträda ungdomsorganisationerna. I likhet med utredningen anser jag det angeläget framhålla, att förslaget genomförande icke innebär ett steg i riktning mot upplösning av Jordbrukareungdomens förbund eller av andra ungdomsorganisationer. Erfarenheterna från de län, där ledningen av den praktiska ungdomsverksamheten redan ligger hos hushållningssällskapen, tyda på att uttalade farhågor härutinnan äro ogrundade. Ungdomsorganisationernas betydelsefulla ställning såsom samlade och stödjande organ för ungdomen kvarstår oförändrad. Ett förtroendefullt och effektivt samarbete mellan hushållningssällskapen och ungdomsorganisationerna är av största betydelse för verksamheten.»

För det omfattande och särpräglade arbete, som handhavandet av den praktiska ungdomsverksamheten innebär, syntes det departementschefen ofrånkomligt med särskilda befattningshavare hos hushållningssällskapen, därest verksamheten skulle kunna utvecklas i önskvärd riktning. Den praktiska ungdomsverksamheten borde därjämte erbjuda ett rikt och naturligt arbetsfält även för de lärare vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna, som — främst under sommarmånaderna — icke kunde helt utnyttjas vid sagda undervisningsanstalter. Det var av såväl ekonomiska som andra skäl av betydelse, att hushållningssällskapen och undervisningsanstalterna sågo till, att lärarna i största möjliga utsträckning utnyttjades på ifrågavarande område.

Jordbruksutskottet anslöt sig i sitt utlåtande (nr 60) till departements-

chefens mening, att den praktiska ungdomsverksamheten, framförallt bland ungdom i en ålder upp till 16 år, borde ledas av hushållningssällskapen. I samband därmed anförde utskottet följande:

»Det oaktat kvarstår för Jordbrukareungdomens förbund betydelsefulla uppgifter och behov jämväl i fortsättningen av statsunderstöd. Förbundet torde sålunda alltså få anses utgöra det sammanhållande organet för främjande i samarbete med hushållningssällskapen av framförallt de yngre ungdomarnas självverksamhet genom bland annat egna klubbodlingar. Jämväl övriga ungdomsorganisationer böra i sin praktiska ungdomsverksamhet erhålla biträde av hushållningssällskapens tjänstemän, i den mån så är möjligt. Utskottet förutsätter i likhet med hushållningssällskapsutredningen, att dylikt samarbete äger rum på partipolitiskt neutral grund.»

Kursverksamhet.

Enligt *hushållningssällskapsutredningen* borde hushållningssällskapen bedriva omfattande upplysnings- och undervisningsverksamhet på jordbrukets område. I detta syfte framlades förslag till regler för anordnande av kortare och längre kurser.

S. k. utbildningskurser skulle kunna anordnas bl. a. för utbildning av lantbruksinstruktörer och klubbledare. För att kunna antagas som elev vid utbildningskurs för lantbruksinstruktör skulle vederbörande ha med goda vitsord genomgått med statsmedel understödd vinterkurs jämte fortsättningskurs vid lantmannaskola eller längre kurs vid lantmannaskola eller helårskurs vid lantmannaskola eller kurs vid lantbruksskola ävensom äga väl vitsordad praktik i jordbruksgöromål samt att hava erhållit kontrollassistentutbildning. För att kunna antagas till utbildningskurs för klubbledare skulle vederbörande vara lämplig som ungdomsledare samt hava intresse för lantbrukens olika frågor.

Undervisningen vid utbildningskurs föreslogs för lantbruksinstruktörer omfatta 270 dagar och för klubbledare 14 dagar.

Bidrag av statsmedel för täckande av driftskostnaderna för utbildningskurs för lantbruksinstruktörer föreslogs utgå med högst 14 000 kronor och för klubbledare med högst 500 kronor per kurs. Därvid skulle elevantalet i regel icke få understiga för lantbruksinstruktörskurs 10 och för klubbledarkurs 5.

För klubbverksamhetens deltagare skulle *klubbkurs* kunna anordnas. Denna skulle vara avsedd för ungdomar, vilka deltog i klubbverksamheten. Dylik kurs föreslogs omfatta minst fyra och högst sex dagar under lämplig årstid och föreslogs förläggas till för ändamålet lämplig plats. Under kursen skulle för ungdomarnas klubbverksamhet avpassad teoretisk undervisning meddelas och exkursioner till deltagare i trakten an-

ordnas. Klubbkurs skulle även kunna anordnas som lägerkurs och kunna uppdelas å en vårkurs och en höstkurs.

Bidrag av statsmedel till klubbkurs föreslogs utgå med *dels* bidrag till högst hela resekostnads- och traktamentsersättningen till lärare vid kursen, *dels* bidrag till högst hälften av det belopp, vartill kostnaderna för kursen i övrigt uppgått, däri inberäknad särskild ersättning åt lärare samt kostnad för gratisutdelning eller försäljning till nedsatt pris av lämplig jordbrukslitteratur eller för inköp av vandringsbibliotek, dock att statsbidrag till särskild ersättning, utöver resekostnads- och traktamentsersättning, åt lärare vid kurs skulle få utgå endast därest särskilda skäl därtill föranledde, *dels ock* bidrag till kursdeltagarna för täckande av högst halva kostnaden för resa vid kursens början och slut i billigaste klass å järnväg, båt eller omnibus från deltagares hemort till platsen för kursen närmast belägna station.

Om utbildningskurserna enligt hushållningssällskapsutredningens förslag anförde *departementschefen*, att han icke var beredd att taga ställning till de olika detaljerna rörande olika slag av utbildningskurser. Särskilt underströks behovet av specialutbildning för lantbruksinstruktörer. Den av utredningen föreslagna utbildningstiden föreföll dock departementschefen för lång.

Hushållningssällskapsutredningens förslag till kurser för den i den praktiska ungdomsverksamheten (klubbverksamheten) deltagande ungdomen kunde departementschefen i stort sett biträda.

Utskottet förklarade sig i huvudsak kunna biträda, vad departementschefen sålunda anförde.

Personal.

Som nyss nämnts, föreslog *hushållningssällskapsutredningen*, att klubbverksamheten skulle ledas av förste och andre ungdomskonsulenter samt ungdomsinstruktörer. För att kunna antagas till ungdomskonsulent borde sökande ha avlagt agronomexamen å lantbrukshögskolans jordbrukslinje. Därutöver borde han ha god förmåga att i tal och skrift meddela undervisning och upplysning. Förste ungdomskonsulent borde vid tjänstgöring eller verksamhet under minst två år efter avlagd examen ha förvärvat erfarenhet, som kunde anses göra vederbörande skickad att tjänstgöra som ungdomskonsulent.

Av ungdomsinstruktörerna borde krävas god praktisk erfarenhet. De skulle ha genomgått med statsmedel understödd utbildningskurs för lantbruksinstruktörer och ha erhållit kontrollassistentutbildning ävensom äga god praktisk erfarenhet inom vederbörande verksamhetsområde.

Hushållningssällskapsutredningen föreslog, att förste ungdomskonsu-

lenterna skulle placeras i något lägre löneställning än ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalt, då det syntes utredningen vara en naturlig utveckling, att ungdomskonsulent så småningom övergick till anställning som ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalt. Utredningen betonade, att den därmed icke velat göra gällande, att ungdomskonsulentens verksamhet skulle vara av mindre betydelse än jordbrukskonsulentens eller ämneslärarens.

Om andre ungdomskonsulent borde motsvarande gälla.

Befattningen som ungdomsinstruktör ansåg utredningen böra motsvara befattning som vandringsrättare.

Utredningen föreslog vidare, att inom varje hushållningssällskapsområde en förste ungdomskonsulent borde anställas och därjämte en andre ungdomskonsulent inom Kristianstads läns hushållningssällskap. Vidare borde en ungdomsinstruktör anställas inom Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar södra, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Södra och Norra Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Uppsala, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands läns hushållningssällskapsområde. Två ungdomsinstruktörer borde anställas inom Hallands, Västerbottens och Norrbottens läns sällskapsområden. Däremot erfordrades icke befattning som ungdomsinstruktör inom Kalmar norra, Gotlands och Blekinge läns hushållningssällskapsområden.

Utredningens förslag innebar alltså, att för den praktiska ungdomsverksamheten skulle anställas 26 förste ungdomskonsulenter, 1 andre ungdomskonsulent och 26 ungdomsinstruktörer.

Vidare föreslogs inrättande av 26 befattningar som förste och 8 befattningar som andra hemkonsulent samt 23 befattningar som heminstruktör.

Ett genomförande av hushållningssällskapsutredningens förslag skulle för enbart ungdomsverksamheten i lönekostnader belöpa sig till 335 300 kronor per år, vartill skulle komma kallortstillägg, vikariatsersättningar, rörligt tillägg och kristillägg.

Under allmän undervisnings- och upplysningsverksamhet beräknade utredningen särskilt kostnaderna för två utbildningskurser för lantbruksinstruktörer till 28 000 kronor och för 52 klubbledarkurser till 20 800 kronor. Därutöver skulle tillkomma andel i kostnaderna för hemkonsulenter, heminstruktörer och allmänna förvaltningskostnader.

Ur *yttrandena* över utredningens förslag om den lokala personalorganisationen torde följande synpunkter böra anföras.

Lantbruksstyrelsen, som avstyrkte uppdelningen i förste och andre ungdomskonsulent, framhöll, att ungdomsverksamheten tillsvi vidare skulle i mycket få karaktär av försöksverksamhet. Då styrelsen ansåg, att huvudsakligen yngre personer borde tänkas utöva denna verksamhet, syntes

befogat att fastställa avlöningsvillkoren för dessa befattningar så, att karaktären av övergångsbefattningar markerades. Därför föreslog styrelsen något lägre lönegradsplacering än utredningen. Statskontoret ansåg, att ungdomskonsulent icke borde avlönas med statsmedel. Allmänna lönenämnden fann övervägande skäl tala mot att ungdomskonsulent bereddes den mera fasta ställning som en inplacering i lönegrad skulle innebära.

JUF:s styrelse däremot förklarade sig hysa den bestämda uppfattningen, att ungdomskonsulent i lönehänseende borde jämföras med jordbruks- och husdjurskonsulent. Det var icke motiverat, att den grupp av konsulenter, som hade sig anförtrodd det mest krävande och ansvarsfulla arbetet, ungdomens fostran, skulle placeras i lägre löneställning än andra, då kraven på utbildning ändå måste vara lika. I fråga om utredningens förslag om antalet konsulenter och instruktörer erinrade JUF:s styrelse om att under år 1942 under i allmänhet endast en del av året 44 ungdomskonsulenter och ungdomsinstruktörer tjänstgjort, varjämte ett flertal vandringsrättare verkat som instruktörer. Dessa befattningshavare hade handlett cirka 29 300 ungdomar, vilket antal var maximalt med hänsyn till antalet tjänstemän. Även om kvalificerade klubbledare med något högre arvode i erforderlig omfattning skulle kunna stå till förfogande, var det antal instruktörer, som utredningen föreslog, otillräckligt. Då antalet instruktörer i Norrbottens län under år 1942 uppgick till 14 och behov av lika många instruktörer förelåg i Västerbottens län samt då i flera län redan nu antalet tjänstemän var större än det av utredningen föreslagna, skulle ett genomförande av utredningens förslag ej kunna medföra en utökning av verksamhetens omfattning, därest ej inom respektive län av kommuner eller andra ytterligare medel ställdes till förfogande. De kvinnliga ungdomskonsulenternas arbete var över hela landet och alldeles särskilt i skogstrakterna mycket högt skattat. Styrelsen hade i och för sig intet att erinra mot att dessas arbete övertogs av för ändamålet anställda andra hemkonsulenter. Dock ville styrelsen framhålla önskvärdheten av att denna arbetsuppgift för endera av de båda hemkonsulenterna fastställdes som den primära, enär det i annat fall skulle kunna befaras, att hemkonsulenternas nuvarande ordinarie uppgifter, vilka ju voro i hög grad krävande, kunde komma att inkräkta på den för ungdomsverksamheten avsedda tiden.

I propositionen uttalade *departementschefen* i likhet med lantbruksstyrelsen, att man icke borde skilja mellan förste och andre konsulenter. Vidare borde ungdomskonsulent placeras i lägre löneställning än ordinarie ämneslärare vid lantmannaskola. Därmed skulle befattningens karaktär av övergångstjänst markeras. Ungdomsinstruktör borde av samma skäl placeras i något lägre löneställning än övriga instruktörer. Departementschefen beräknade ungdomskonsulenternas och ungdomsinstruktörernas an-

tal till 26 vardera. Vidare föreslogs att 30 befattningar som hemkonsulent och 23 befattningar som heminstruktör skulle inrättas. Grundlönkostnaderna för enbart ungdomsverksamhetens befattningshavare beräknades till 201 240 kronor. Förslaget innebar även, att det till JUF utgående statsbidraget till den lokala verksamheten skulle kunna indragas.

Riksdagen biträdde departementschefens mening på denna punkt.

Den centrala ledningen.

I anslutning till förslaget om överflyttande av den lokala ledningen för den praktiska ungdomsverksamheten till hushållningssällskapen föreslog *hushållningssällskapsutredningen*, att en byråinspektörsbefattning borde inrättas å lantbruksstyrelsens undervisningsbyrå för speciellt denna verksamhet. Som motivering anfördes dels att den centrala ledningen med genomförande av utredningens förslag icke kunde kvarbli hos JUF:s centralbyrå, dels den praktiska ungdomsverksamhetens betydande arbetsfält och vikten av en intim kontakt mellan lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen icke minst i fråga om sagda verksamhet.

Lantbruksstyrelsen förklarade sig i sitt *remissyttrande* tveksam beträffande detta förslag. Försiktigheten bjöd att låta anstå med inrättandet av den föreslagna tjänsten, tills större erfarenhet hade vunnits om behövligheten därav. Statskontoret uttalade, att det centrala överinseendet över den praktiska ungdomsverksamheten borde kunna anförtros en arbetskraft med lämpligt avpassat arvode. Samma ståndpunkt intogs av Allmänna lönenämnden.

Departementschefen uttalade, att med inrättandet av den föreslagna byråinspektörsbefattningen borde kunna anstå, tills större erfarenhet vunnits om behövligheten därav. Emellertid torde vara lämpligt, i syfte att skapa god kontakt mellan lantbruksstyrelsen och ungdomsorganisationerna, att inom styrelsen tillsattes en rådgivande nämnd med representanter för hushållningssällskapen och ungdomsorganisationerna.

Riksdagen lämnade departementschefens hemställan utan erinran.

Ärendets behandling vid 1947 års riksdag.

Lantbruksstyrelsens utredning.

Genom beslut den 13 oktober 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att verkställa den utredning, som påkallades för ett genomförande av den år 1944 beslutade omorganisationen av hushållningssällskapen. Styrelsens utredning i ärendet med författningsförslag och tillämp-

ningsföreskrifter i övrigt avgavs den 25 juni 1945. För ungdomsverksamheten och därmed sammanhängande frågor hade förslaget följande innehåll.

Den praktiska ungdomsverksamheten skulle avse att hos ungdomen väcka håg och intresse för lanthushållningen samt för att genomgå utbildning vid undervisningsanstalt på lanthushållningens område. Verksamheten borde omfatta praktisk-teoretisk utbildning genom deltagarnas sysselsättning med växtodling, husdjursskötsel och lanthushållsarbete ävensom genom anordnande av tävlingar på lanthushållningens område för deltagarna. Deltagare i verksamheten borde i regel vara lägst 12 och högst 16 år.

Lantbruksstyrelsen föreslogs ha inseedet över denna verksamhet. Som samarbetsorgan mellan styrelsen och sådana ungdomsorganisationer, som bedrevo undervisnings- och upplysningsverksamhet i lanthushållning bland den yngre ungdomen, borde inom styrelsen inrättas en jordbrukets ungdomsnämnd. Denna borde ha till uppgift att avgiva yttranden och förslag i till dess prövning hänskjutna ärenden ävensom att i övrigt tillhandagå lantbruksstyrelsen med råd och upplysningar samt praktiska uppslag i frågor, som föllo inom området för nämndens verksamhet. Nämndens ledamöter och suppleanter skulle utses av lantbruksstyrelsen för tre år i sänder. Då ledamot eller suppleant skulle avgå, skulle lantbruksstyrelsen utfärda kungörelse därom med tillkännagivande, att hushållningssällskap och ungdomsorganisationer inom jordbruket ägde att hos styrelsen föreslå därtill lämpliga personer. Ungdomsnämndens kostnader beräknades till 1 500 kronor per år.

För handhavande av utbildningen i husligt arbete på lanthushållningens område borde vid lantbruksstyrelsens undervisningsbyrå en befattning som kvinnlig byråinspektör inrättas.

Mot lantbruksstyrelsens förslag rörande jordbrukets ungdomsnämnd reserverade sig byråchefen Arnegren. Enligt reservanten borde nämnden erhålla möjlighet att arbeta på ett något självständigare sätt än som avsågs med lantbruksstyrelsens förslag, vilket alltför starkt beskar den självständighet, som torde vara erforderlig för nämndens vidkommande, därest dess verksamhet skulle kunna bliva till avsedd nytta.

Lantbruksstyrelsen föreslog vidare, att inom hushållningssällsкаpsområdena ungdomsverksamheten borde ledas av sällskapets förvaltningsutskott och bedrivs i samarbete med inom sällskapets område verkamma ungdomssammanslutningar och undervisningsanstalter på lanthushållningens område. Verksamheten skulle närmast handhas av befattningshavare hos hushållningssällskapet. I den mån så befanns erforderligt och lämpligt, borde därjämte befattningshavare hos ovannämnda undervisningsanstalter anlitas för ändamålet.

I varje sällskapsområde borde en befattning som ungdomskonsulent och en som ungdomsinstruktör inrättas med den löneställning, som föreslagits av chefen för jordbruksdepartementet. Till frågan om JUF:s uppgifter och behov av statsbidrag avsåg lantbruksstyrelsen att i sinom tid återkomma.

Kostnaderna för de ifrågavarande befattningshavarnas grundlöner beräknade lantbruksstyrelsen till 201 240 kronor per år. Härtill skulle komma kostnaderna för ålderstillägg, rörligt tillägg och kristillägg samt vikariatsersättning jämte andel av förvaltningskostnaderna.

Lantbruksstyrelsen föreslog vidare, att 31 befattningar som hemkonsulent och 26 befattningar som heminstruktör skulle inrättas.

Styrelsens förslag innefattade även organisationen av sällskapens upplysnings- och undervisningsverksamhet. I likhet med hushållningssällskapsutredningen föresloges två huvudtyper av kurser: utbildningskurser och undervisningskurser. Bland de förra borde utbildningskurser för ungdomsinstruktörer och för lokala ledare inom ungdomsverksamheten kunna anordnas.

För att kunna antagas som elev i utbildningskurs för ungdomsinstruktörer borde sökande ha med goda vitsord genomgått vinterkurs jämte fortsättningskurs vid lantmannaskola eller annan huvudkurs vid lantbrukskola än kurs för utbildning av ladugårdsförmän, ha med goda vitsord genomgått utbildningskurs för kontrollassistent samt äga flerårig, väl vitsordad praktik i jordbruk. Dylig undervisningskurs föreslogs omfatta 125 undervisningsdagar.

För att kunna antagas till utbildningskurs för lokala ledare inom ungdomsverksamheten borde vederbörande vara lämplig som ungdomsledare samt ha intresse för lantushållningen. Dylig utbildningskurs föreslogs omfatta 12 undervisningsdagar.

Beträffande undervisningskurserna föreslog styrelsen, att de skulle avse att meddela kunskaper i skötande av mindre jordbruk och vad därmed hade samband. Undervisningskurs skulle kunna anordnas som ungdomskurs, avsedd för i ungdomsverksamheten deltagande ungdom. Vid dylig kurs skulle meddelas sådan teoretisk undervisning, som befanns kunna verkamt främja ungdomsverksamhetens syfte. I ungdomskurs borde ingå utfärder i studiesyfte, i första hand till odlingar o. d. hos i trakten bosatta deltagare i ungdomsverksamheten. Ungdomskurs skulle omfatta lägst två och högst sex undervisningsdagar.

Till täckande av kostnaderna för utbildningskurs föreslogs statsbidrag utgå enligt de grunder, som lantbruksstyrelsen i varje särskilt fall prövade skäligen, dock med högst 10 000 kronor för utbildningskurs för ungdomsinstruktörer och 600 kronor för utbildningskurs för lokala ungdomsledare. Som statsbidragsvillkor skulle bl. a. gälla, att antalet elever vid utbild-

ningskurs för ungdomsinstruktörer skulle uppgå till lägst 10 och högst 20 samt vid utbildningskurs för lokala ungdomsledare till lägst 15 och högst 30.

Till ungdomskurs skulle statsbidrag kunna utgå för täckande av *dels* högst halva kostnaden för elevs resa i billigaste klass å järnväg, båt eller med omnibus från hemstationen och till platsen för kursen närmast belägna station och åter, *dels* högst hela det belopp, som åtginge till resekostnads- och traktamensersättning till lärare vid kursen, *dels ock* högst hälften av övriga kostnader.

Av de erinringar, som under *remissbehandlingen* riktades mot lantbruksstyrelsens förslag, gällde en del organisationen av ungdomsverksamheten. I fråga om jordbrukets ungdomsnämnds verksamhet uttalade Östergötlands, Blekinge och Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott sin anslutning till byråchefen Arnegrens reservation. Älvsborgs läns södra hushållningssällskap höll före, att ungdomsnämndens verksamhet skulle bli alltför begränsad, varför den på något sätt borde beredas möjlighet till vidgat arbetsområde. Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansåg, att ungdomsnämnden icke skulle bli till stor nytta. Enligt utskottets mening vore det bättre att inkalla representanter för ungdomsorganisationerna tillsammans med hushållningssällskapens representanter vid dessa senares rådpläging inför lantbruksstyrelsen.

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hävdade, att en blivande ungdomsinstruktör borde ha genomgått lantmanna- eller lantbruksskola och därefter driftsledarkursen vid Alnarp samt en till tre månader begränsad specialutbildningskurs.

Med hänsyn till en ungdomskonsulents utbildning och arbetsuppgifter och önskvärdheten av att han stannade längre tid å sin befattning för att hinna sätta sig in i arbetet, förordade Blekinge läns, Göteborgs och Bohus läns, Hallands, Örebro och Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott bättre avlöningsförmåner för denna befattningshavare än vad förslaget angav. Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott föreslog samma avlöningsförmåner för denne konsulent som för jordbruks- och husdjurskonsulent. Stockholms läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansåg, att ungdomskonsulentbefattningen borde med hänsyn till undervisningsverksamhetens omfattning ersättas med en undervisningskonsulent med samma löneförmåner som jordbruks- och husdjurskonsulent.

Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalade, att ungdomsinstruktörerna borde placeras i samma löneställning som jordbruksinstruktörer.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalade stor tveksamhet om lämpligheten av att ungdomsnämnden skulle syssla med

frågor, som rörde undervisnings- och upplysningsverksamhet jämväl bland den yngre ungdomen, alltså den s. k. klubbverksamheten. Det var nämligen enligt utskottets uppfattning ur flera synpunkter synnerligen önskvärt, icke minst med hänsyn till ungdomarna själva, att denna klubbverksamhet, som väl fortfarande som dittills skulle stå öppen för ungdomar i åldern 12—17 å 18 år, hölls helt utanför de politiska skrankorna. Detta skulle icke bli fallet, därest ungdomsnämnden även skulle handlägga frågor, berörande klubbverksamheten, ty enligt lantbruksstyrelsens förslag skulle nämnden bestå av bl. a. representanter för sådana ungdomsorganisationer, som bedrevo undervisnings- och upplysningsverksamhet bland den yngre ungdomen, och bland dessa organisationer funnos jämväl sådana, som voro rent politiska. Under sådana förhållanden och då det fanns en landsomfattande, politiskt helt neutral ungdomsorganisation, nämligen JUF, som alltsedan klubbverksamhetens början på 1930-talet på Kungl. Maj:ts uppdrag handhaft denna verksamhet och bedrivit den på ett erkännansvärt sätt, ansåg utskottet, att klubbverksamheten även i fortsättningen borde organisatoriskt ha sin förankring hos JUF. Denna organisation borde anförtros ledningen av klubbverksamheten i intimt samarbete med hushållningssällskapen, vilkas ungdomskonsulenter och ungdomsinstruktörer skulle ha att, vad gällde sagda verksamhet, stå till förfogande uteslutande inom denna organisation. Om klubbverksamheten ordnades på det sätt utskottet föreslagit, syntes det självfallet, att JUF:s förbundsstyrelse eller eventuellt en särskild delegation inom denna, vari i så fall borde ingå såväl Kungl. Maj:ts representant i förbundsstyrelsen som den av hushållningssällskapens ombud valde ledamoten, borde utgöra centralt organ för klubbverksamheten och därmed övertaga de uppgifter, vad gällde denna verksamhet, som eljest skulle tillkomma jordbrukets ungdomsnämnd. Lokalt organ för verksamheten borde i analogi därmed vara en styrelse eller nämnd, bestående av representanter för hushållningssällskapet och JUF:s distriktsstyrelse. Mot utskottets uttalande på denna punkt anmälde tre ledamöter reservation.

Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhöll, att i fråga om ungdomsarbetet kunde konstateras, att oklara begrepp rådde, vad gällde det organisatoriska underlaget för denna verksamhet, särskilt i fråga om de sammanslutningar, som borde samarbeta med lantbruksstyrelsen respektive hushållningssällskapen. För undvikande av missförstånd borde liksom på andra områden av sällskapens verksamhet klart utsägas, att endast föreningar med s. k. öppet medlemskap borde utgöra det föreningsmässiga underlaget för sällskapens ungdomsverksamhet. Det hade dessutom varit önskvärt, att spørsmålet om JUF:s uppgifter och behov av statsbidrag klarlagts av lantbruksstyrelsen, då styrelsens förslag, om

det genomfördes, skulle komma att avkoppla förbundets centrala ledning från den klubbverksamhet, som den dittills varit huvudman för och på ett synnerligen förtjänstfullt sätt arbetat fram till fromma för landsbygdens ungdom.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhöll angående sällskapets ungdomsverksamhet angelägenheten av att sättet för arbetets bedrivande, praktiskt eller teoretiskt eller båda i förening, skulle få avgöras av respektive sällskap. Förvaltningsutskottet ställde sig tveksamt inför den nytta, som växtodling, sådan denna bedrevs, hade för ungdomar i åldern 10—14 år.

JUF:s framställning år 1945.

I skrivelse den 15 juni 1945 hemställde JUF:s förbundsstyrelse, att JUF framdeles som dittills måtte få handha ledningen av klubbverksamheten. Ur skrivelsen må följande synpunkter anföras:

»Därest frågan om klubbverksamhetens framtida organisation skulle lösas endast i så måtto, att personalens anställningsförhållanden ordnades i enlighet med hushållningssällskapsutredningens förslag, löper verksamheten risk att endast bli en rekryteringsbas för i huvudsak de politiska sammanslutningarna. Löses icke frågan om klubbverksamhetens organisatoriska utbyggnad såväl centralt som lokalt, komma alla ungdomsorganisationer att söka få så många anmälningar om deltagande i klubbverksamheten som möjligt för att inom av dem kontrollerade odlingsklubbar skapa största möjliga underlag för sin medlemvårdning. En dylik utveckling av klubbverksamheten kommer första tiden att leda till massanmälning av medlemmar och när dessa sedan endast i ringa mån kunna ägnas tillräcklig uppmärksamhet av den personal, som står till förfogande för undervisning, kommer verksamheten att alltmera förlora i värde och anseende. Styrelsen är för sin del fullt på det klara med att klubbverksamhetens kvantitativa utbyggnad endast får ske i samma takt som kåren av välkvalificerade lärare utökas.»

Förbundsstyrelsen förmenade vidare, att JUF borde framdeles som dittills leda klubbverksamheten. »De erinringar, som övriga ungdomsorganisationer kunna tänkas göra mot JUF:s fortsatta huvudmannaskap för klubbverksamheten, kunna förmodas ha sin grund i fruktan, att rekryteringen till politiska och andra organisationer skulle försvåras. Däremot vill styrelsen anföras, att förbundets verksamhet hittills icke visat sig minska intresset för politiska eller religiösa eller andra ideella organisationer.» Styrelsen förklarade sig villig att föreslå förbundet sådana ändringar av förbundets organisation,

1. att samtliga klubbar skulle erhålla representation inom förbundet;
2. att räkenskaperna för klubbverksamheten såväl centralt som lokalt skulle avskiljas från övriga räkenskaper;
3. att anslag av allmänna medel skulle helt tillföras klubbverksamheten;
4. att Kungl. Maj:ts representant i styrelsen skulle ingå i styrelsens verkställande utskott vid behandling av alla med klubbverksamheten sammanhängande frågor;

5. att hushållningssällskapen skulle erhålla rätt att utse en ledamot i vederbörande distriktsstyrelse inom förbundet, vilken ledamot skulle ingå i distriktsstyrelsens verkställande utskott vid behandling av alla med klubbverksamheten sammanhängande frågor.

Frågan om klubbverksamhetens organisation syntes styrelsen få en lycklig lösning endast i det fall, att inom varje hushållningssällskapsområde anställdes en ungdomskonsulent med agronomutbildning samt dessutom instruktörer i fullt tillräcklig omfattning, för att i klubbverksamheten skulle kunna mottagas all landsbygdsungdom i åldern 12—17 år. Till följd av bristen på agronomutbildad personal syntes det angeläget, att man i stället för heltidsanställning av agronomer i klubbverksamheten skulle pröva andra utvägar att knyta välkvalificerad arbetskraft till verksamheten. I första hand borde därvid lantmannaskolornas lärare kunna tagas i anspråk under den tid skolkurser ej pågingo. Härom anföres i skrivelsen.

»Utöver det i 1944 års proposition beräknade antalet heltidsanställda ungdomsinstruktörer kommer även att förefinnas ett stort behov av ytterligare instruktörer för klubbverksamheten. Detta behov synes i viss utsträckning kunna tillgodoses genom halvtidsanställning av klubbledare med lantmannaskoleutbildning. Anställandet av sistnämnda instruktörer måste finansieras huvudsakligen med medel från ortsorgan och kan, särskilt av denna anledning, knappast ske annorlunda än hos en ungdomsorganisation.»

Därest JUF finge handha ledningen av klubbverksamheten ämnade styrelsen tillsätta en agronom och en lantmannaskolelärarinna, vilka borde erhålla befogenhet att dirigera den arbetskraft, som skulle handhava den lokala ledningen av verksamheten.

Riksdagsbehandlingen.

Lantbruksstyrelsens utredning och JUF:s skrivelse anmäldes för 1947 års riksdag genom proposition (nr 76) angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m. Förslaget, som i huvudsak biträdades av riksdagen, innebar en slutgiltig lösning av hushållningssällskapens organisation. Om speciellt ungdomsverksamheten framhöll *chefen för jordbruksdepartementet*, att betänkligheter kunna resas mot en överflyttning till hushållningssällskapen av klubbverksamhetens ledning. Därest en sådan överflyttning skulle ske, syntes frågan, på vad sätt en gränsdragning mellan hushållningssällskapens och förbundets arbetsuppgifter kunde åstadkommas, icke helt utredd. På grund därav ansåg departementschefen, att frågan om klubbverksamhetens ledning borde bliva föremål för ytterligare överväganden och utredning, innan slutlig ståndpunkt toges.

Riksdagen lämnade denna framställning utan erinran.

Kommitténs synpunkter och förslag.

FEMTE KAPITLET.

Behovet och omfattningen av en förberedande yrkesutbildning.

Allmänna förutsättningar.

Jordbrukets framträdande roll i landets näringsliv framgår av att omkring 30 procent av befolkningen får sin utkomst av jordbruk med binnärningar och att det tillgodoser större delen av landets behov av livsmedel. Fördelen härav framträder särskilt klart i tider, då möjligheterna till import äro begränsade eller helt avskurna. Även ur beredskapssynpunkt är jordbruket en synnerligen viktig tillgång i folkhushållet.

Jordbrukets framtida ställning i näringslivet har av dessa skäl under senare år ägnats stor uppmärksamhet av statsmakterna. På grundval av mycket omfattande utredningsarbeten ha dessa intagit den ståndpunkten, att det närmaste målet för jordbrukspolitiken skall vara, att den i jordbruket arbetande befolkningen skall få samma levnadsstandard som utövarna av andra näringar. De vägar, på vilka detta mål skall nås, äro visst importskydd samt fortsatta rationaliseringsåtgärder, de senare genom samverkan av statliga åtgärder och jordbrukarnas egna strävanden.

De olika åtgärderna att ytterligare rationalisera jordbruket ha därvid stor betydelse, då det är en angelägen sak, att jordbruket drives i ekonomiska former. Om så icke skedde, skulle priserna på livsmedel inom landet kunna komma att stiga till en nivå, som icke skulle vara ekonomiskt försvarlig. Därav skulle följa svårigheter för landets exportindustrier att på världsmarknaden avsätta sina produkter. En sådan utveckling skulle ogynnsamt återverka på befolkningens levnadsstandard.

En viktig förutsättning för att rationaliseringen inom jordbruket skall vinna framgång är, att jordbrukarna äro skickliga i sitt yrke. På den nutida jordbrukaren ställas stora krav. Han skall vara väl förfaren i brukningen av jorden och skötseln av kreaturen samt kunna bedöma jordbruksdriftens ekonomiska förutsättningar. För att höja jordbrukarnas yrkesskicklighet bedrivs upplysnings- och undervisningsverksamhet i skilda former. Även aldrig så omfattande och planmässiga åtgärder för

den s. k. yttre rationaliseringen, syftande till brukningsdelar av lämplig storlek och struktur samt för den inre rationaliseringen med grundförbättringar och byggnadsarbeten kunna ej åstadkomma tillfredsställande resultat, med mindre jordbrukarnas egen kunnighet och duglighet beträffande driften står på en hög nivå. En viktig förutsättning för att utbildningsarbetet och därmed rationaliseringssträvandena skola få den önskade effekten är, att utbildningsverksamheten har tillräcklig omfattning. På denna punkt finnas åtskilliga brister.

I sitt betänkande med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling (SOU 1948:27) framhåller 1946 års skolkommision, att den yrkesutbildning, som direkt bygger på genomgången folk- och fortsättningsskola, är otillräcklig. Sålunda äro de existerande utbildningsmöjligheternas geografiska fördelning mycket ojämn och i vissa avseenden ogynnsam för landsbygdens ungdom. En mycket ringa del av ungdomen i åldern 15—18 år har fått någon yrkesutbildning i skola.

Särskilt framträdande äro bristerna för jordbruk med binäringar. Utbildningen vid lantbrukets lägre utbildningsanstalter och hushållningssällskapens kurser m. m. är närmast avsedd för de aktivt verksamma yrkesutövare, vilka förvärvat praktiska erfarenheter av jordbruk. Detta framgår av att inträde vid de nämnda skolornas huvudkurser i regel ej kan vinnas, förrän vederbörande uppnått 17 eller 18 års ålder och förvärvat viss praktisk erfarenhet. Vidare bör observeras, att klubbverksamheten i sin nuvarande uppläggning till väsentlig del omfattas av ungdom, som uppnått högst 14 års ålder. Blott femtedelen av deltagarna är äldre än 14 år. De beslut, som fattades vid 1949 års riksdag om effektivare utbildningsformer inom lantbruket, komma visserligen att medföra förbättringar. Det oaktat kommer utbildningsbehovet icke på långt när att fyllas, utan behov av ytterligare insatser föreligger. Särskilt för tillgodoseende av utbildningsbehovet för ungdom i åldern 15—18 år bör en förberedande yrkesutbildning kunna spela en framträdande roll.

En orientering om jordbrukets möjligheter som yrke bör kunna sättas in, redan innan de unga inträtt i förvärvslivet. Redan i skolåldern böra de kunna erhålla viss, förberedande yrkesundervisning. Syftet med en sådan bör vara dels att fästa deras uppmärksamhet på jordbrukets värden och på värdet av yrkesutbildning, dels att bibringa dem elementära yrkesfärdigheter, dels slutligen att bereda dem en arbets- och personlighetsfostrande fritidssysselsättning.

För att det så uppställda programmet skall kunna förverkligas, bör verksamheten anordnas så, att den tilltalar de unga. Klubbverksamheten i hitillsvarande uppläggning har visat sig kunna samla i första hand de tidigare åldersgrupperna. Med lämplig uppläggning bör den förberedande yr-

kesundervisning, som därvid meddelas, även kunna omfattas av ungdom i åldern 15—18 år.

Klubbverksamhetens betydelse har vitsordats i tidigare uttalanden. I den förut nämnda propositionen om hushållningssällskapens organisation framhöll chefen för jordbruksdepartementet, att den dittillsvarande erfarenheten av klubbverksamheten visade, att den var en lämplig utbildningsform och att den därför framdeles borde ägnas stor uppmärksamhet av statsmakterna. Lantungdomskommittén anser, att klubbverksamheten bör vidmakthållas och därtill utbyggas, så att den erhåller tillräckligt allsidig omfattning och sådan uppläggning, att den i större utsträckning än hittills, kan samla ungdom i åldern 11—18 år.

I det följande behandlar kommittén närmare verksamhetens innehåll och arbetsformer. Här vill kommittén blott understryka, att eftersom verksamheten bör vara en fri ungdomsrörelse, kan det ej inom dess ram bli en fråga om systematiskt upplagd yrkesundervisning. Sådan bör för den mognare ungdomen, meddelas vid lantbrukets lägre undervisningsanstalter. Klubbverksamheten är närmast att betrakta som en förskola till denna undervisning. Verksamhetens arbetsformer böra under sådana förhållanden få fritt utvecklas efter deltagarnas egna önskemål. Såväl det hittillsvarande klubbssystemet och Unga-odlarsystemet som andra arbetsformer kunna därvidlag visa sig ändamålsenliga.

Man bör även söka åstadkomma en viss samordning mellan klubbverksamheten och den undervisning, som i praktiska ämnen meddelas i folk- och fortsättningskolan. Om det förslag, som 1946 års skolkommision framlagt om ett införande av ett yrkesbestämt nionde skolår i en framtida enhetsskola, skulle komma att genomföras, skulle en dylik samordning även kunna komma till stånd. Denna bör dock icke få sådana former, att klubbverksamheten försvinner som fri ungdomsrörelse. Klubbverksamheten har betydelsefulla uppgifter utöver den att bibringa de unga en viss yrkesfostran. Förenandet av utbildning och fritidssysselsättning är en viktig förutsättning för att verksamheten skall vinna anslutning hos de barn- och ungdomsgrupper, för vilka den är avsedd.

De befattningshavare, som handha klubbverksamheten, böra kunna anlitas vid skolans yrkesfostran. Skolans lärare och lärarinnor i vissa praktiska ämnen böra även kunna medverka inom klubbverksamheten. Skolkommisionens förslag ställer stora krav på lärarpersonal för de yrkesutbildande ämnena. För att vid ett eventuellt förverkligande av detta förslag täcka behovet av lärare torde kommunerna för undervisningen i lant-hushållning bliva hänvisade till att i stor utsträckning anlita förefintliga krafter vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser o. a. Klubbverksamhetens befattningshavare, som ha särskild utbildning för att meddela yrkesundervisning åt barn och ung-

dom, böra inom sina respektive fack kunna medverka vid skolans undervisning i praktiska ämnen.

I det följande föreslår kommittén, att det statsbidrag, som enligt kommitténs mening skall utgå, avses för bestridande av kostnaderna för vissa befattningshavare. Kommittén föreslår bl. a., att en dylik befattningshavare («ungdomsinstruktör») skall anställas vid vart och ett av hushållningssällskapen med uppgift att inom hushållningssällskapets område leda klubbverksamheten.

Kommittén vill här betona, att verksamheten ej uteslutande bör grundas på bidrag av staten. För ungdomsverksamhet intresserade sammanslutningar eller enskilda personer böra genom ytterligare bidrag göra det möjligt, att verksamheten inom respektive områden får sådan omfattning, som på skilda platser betingas av behovet.

Ålders- och yrkesgrupper.

Åldersgrupper.

Av klubbverksamhetens deltagare år 1948 hade fyra femtedelar uppnått högst 14 års ålder. Det ringa antalet deltagare i senare åldersgrupper kan bero av att för de äldre avpassade arbetsuppgifter ej i tillräcklig omfattning anordnats inom klubbverksamheten.

Om de åldersgrupper, för vilka klubbverksamheten bör vara avsedd och vilka kommittén delvis berört i det föregående, ha i viss mån divergerande åsikter uttalats. Från JUF:s sida göres gällande, att verksamheten bör omfatta åldersgrupperna 11—18 år. I hushållningssälls kapsutredningen hävdades, att undre åldersgränsen borde sättas till 12 år och övre till 17 år. I propositionen om hushållningssällskapens omorganisation uttalades, att övre gränsen borde sättas till 16 år. Det som närmast motiverade departementschefens ställningstagande på denna punkt var, att klubbverksamheten förutsattes delvis bli ledd av hushållningssällskapen och att verksamheten bland ungdom över 16 år borde erhålla en självständigare ställning, enär denna ungdom borde ha förutsättningar att av egen kraft bedriva sin verksamhet. I direktiven för lantungdomskommittén framhöll chefen för jordbruksdepartementet, att utredningen med tanke på en samordning av den praktiska verksamheten med teoretiska studier kunde få skäl att överväga, om ej särskilt den övre åldersgränsen satts för lågt.

Vid övervägandet av hithörande spörsmål, har kommittén vägletts av följande synpunkter.

Av de erfarenheter, som hittills gjorts av klubbverksamheten, framgår, att redan för 11—12-åringar arbetsfostrande moment kunna inläggas i verksamheten vid sidan av mer hobbybetonade sysselsättningar. För dessa

tidigare åldersgrupper kan dock en verklig yrkesundervisning ej meddelas. Det kan blott bli fråga om att giva dem en viss orientering om jordbrukets arbetsliv. Vid omkring 15 års ålder brukar den unge ha nått sådan mognad, att han på allvar kan intresseras för sitt yrkesval. Från och med denna ålder böra därför de yrkesfostrande momenten i klubbverksamheten ägnas större uppmärksamhet. Särskilt för de högre åldersgrupperna böra mer kvalificerade arbetsuppgifter kunna inläggas i programmet.

Den övre gränsen för deltagande i klubbverksamheten bör dragas vid den ålder, då de unga nått sådan mognad, att de äga förutsättningar att tillgodogöra sig regelrätt yrkesutbildning. Detta mognadsstadium inträder vid 17—18 års ålder. Om övre gränsen för deltagande i klubbverksamheten sättes vid denna ålder, anknytes verksamheten till undervisningen vid lantbrukets lägre undervisningsanstalter, vid vilka minimiåldern för inträde vid huvudkurs normalt är 17 eller 18 år. Sättes övre gränsen vid 18 år, vinnes därjämte överensstämmelse med vad som är föreskrivet för statsbidragsberättigade ungdomscirklar inom bildningsverksamheten (SFS 508/1947).

Med hänvisning till det anförda föreslår kommittén, att klubbverksamheten bör vara avsedd för barn och ungdom i åldern 11—18 år. Därvid torde i praktiken — åtminstone till en början — den största anslutningen vinnas bland de tidigare av dessa åldersgrupper. På grund av betydelsen av att ungdom i åldern 15—18 år får vidgade möjligheter till förberedande yrkesutbildning, anser kommittén, att arbetsuppgifter även för dessa senare åldersgrupper böra anordnas inom klubbverksamheten. Även den som uppnått 18 års ålder, bör kunna delta i klubbverksamheten genom att åtaga sig någon speciell uppgift, t. ex. som klubbledare.

Med dessa utgångspunkter skulle klubbverksamheten komma att vända sig till en stor befolkningsgrupp. Åldersgrupperna 11—18 år inom jordbruk med binäringar beräknas med stöd av 1945 års partiella folkräkning omfatta 225 300 personer. Om exempelvis 15 procent av det nämnda antalet personer kunde intresseras för deltagande i klubbverksamheten, skulle antalet deltagare sagda år ha uppgått till omkring 34 000 personer. För närvarande finnas alltså förutsättningar för att betydligt större deltagarantal skall kunna nås än det som redovisas för år 1948, vilket motsvarar blott 6,3 procent av den nämnda befolkningsgruppen.

Vid en uppskattning av verksamhetens framtida omfattning bör hänsyn tagas till den väntade befolkningsutvecklingen. Enligt en utredning, som på uppdrag av 1942 års jordbrukskommitté företagits om jordbrukets framtida tillgång på arbetskraft, skulle enligt vissa antaganden jordbrukets befolkningens numerär avsevärt minska. Även om minskningen skulle drabba de här berörda åldersgrupperna så starkt som enligt vissa alterna-

tiva förutsättningar i denna utredning, skulle det icke desto mindre finnas förutsättningar för betydligt ökat deltagande i klubbverksamheten mot vad för närvarande är fallet. Trots en eventuell folkminskning borde deltagarantalet kunna bli dubbelt så stort som år 1948. Under sådana förhållanden har kommittén funnit det rimligt att som riktpunkt uppsätta ett årligt deltagande i klubbverksamheten av omkring 25 000 personer.

Vissa yrkesgrupper.

I detta sammanhang vill kommittén till behandling upptaga ett par specialfrågor. I direktiven för kommitténs arbete framhålles, att klubbverksamheten både som en fritidssysselsättning och som en form av yrkesutbildning syntes ha en stor uppgift även bland annan ungdom än den som tillhörde de självständiga jordbrukarnas grupp. Särskilt torde lantarbetarhennens ungdom böra beredas tillfälle att delta i verksamheten.

Av den föregående redogörelsen för klubbverksamheten framgår, att över 70 procent av deltagarna komma från jordbrukarhem och blott en ringa del från lantarbetarhem. Kommittén delar den uppfattning, som uttalas i direktiven, nämligen att lantarbetarhennens barn och ungdom böra i ökad omfattning delta i klubbverksamheten. Lantarbetarnas utbildning har länge varit eftersatt. Detsamma gäller om möjligheterna för deras barn att utbilda sig i jordbrukarens yrke. Visserligen ha vid årets riksdag vissa åtgärder beslutats i syfte att underlätta lantarbetarnas möjligheter till utbildning, men det oaktat finnes ett vidsträckt utrymme för ytterligare insatser. Klubbverksamheten bör även för lantarbetarungdomen bli en lämplig utbildningsform. Kommittén vill som allmänt önskemål uttala, att lantarbetarnas barn i större utsträckning än hittills böra delta i klubbverksamheten. Verksamheten bör läggas så, att den underlättar mottagandet även av dessa ungdomsgrupper. Det bör ankomma på verksamhetens befattningshavare att verka för att barn och ungdom från samtliga yrkesgrupper inom jordbruket intresseras för att delta i verksamheten.

Även andra yrkesutövare på landsbygden kunna som hittills vara intresserade av att låta sina barn genom klubbverksamheten få inblick i jordbrukets arbetsliv. Av de uppgifter, som lämnats i tredje kapitlet, framgår, att en tämligen stor del av verksamhetens deltagare tillhör andra yrkesgrupper än jordbrukare och lantarbetare. Under andra världskriget uppstod tillfälligtvis intresse för husbehovsodling av trädgårdsprodukter bland tätorternas ungdom. Intresset försvann, så snart försörjningsläget förbättrades. Detta utesluter dock ej, att även framdeles visst intresse för klubbverksamheten kan påräknas från ungdom i tätorterna.

Kommittén anser, att klubbverksamheten bör vara i första hand avsedd

för barn och ungdom från jordbrukets och skogsbrukets yrkesgrupper. Barn och ungdom från andra yrkesgrupper böra kunna få deltaga däri, om de så önska och verksamhetens resurser så tillåta.

SJÄTTE KAPITLET.

Verksamhetens uppgift och innehåll.

I detta kapitel lämnas en översikt över de grenar en yrkesinriktad ungdomsverksamhet för lantungdom lämpligen bör omfatta. Redogörelsen avser ej att fullständigt redovisa ämnesområdet. Andra, här ej särskilt nämnda verksamhetsgrenar böra kunna upptagas på programmet, därest så skulle visa sig lämpligt. Verksamhetens hobbybetonade karaktär bör medföra, att deltagarna kunna få utvälja det eller de arbetsområden, som intressera dem och som de vilja ägna sig åt. Den följande framställningen bör betraktas som exempel på områden, åt vilka uppmärksamhet med fördel kan ägnas.

Växtodling. Framdeles som hittills bör växtodling intaga en framträdande plats. Vid uppläggningsen av odlingarna böra deltagarnas förutsättningar att genomföra ett odlingsprogram beaktas. De yngre kunna lämpligen syssla med mindre odlingar, t. ex. av köksväxter, prydnadsväxter och bärväxter. De äldre kunna åtaga sig mer krävande uppgifter. De kunna exempelvis anlägga och genomföra fältmässiga odlingar, odlingar under glas, odlingar av frukträd m. m.

Odlingsföretagen ha hittills bedrivits både som husbehovsodlingar och som försäljningsodlingar. I regel läggs odlingarna i omedelbar anslutning till hemmen, men stundom förekomma s. k. gemensamhetsodlingar. Därvid har dispositionsrätten förvärvat till ett jordområde, vilket delats i lotter mellan odlarna, som fått att svara för var sin lott. Vissa arbeten kunna med denna ordning utföras gemensamt. En olägenhet med gemensamhetsodlingar anses vara, att de icke ligga i anslutning till odlarnas hem. På vissa platser förekomma i verklig mening kollektiva odlingar.

Kommittén hyser den uppfattningen, att växtodlingsföretagen även framdeles böra kunna uppläggas på något av nämnda sätt. I orter, där avsättningsförhållandena så medgiva, kunna försäljningsodlingar anläggas. Möjligheterna härtill böra utnyttjas i större omfattning än hittills, när odlarna därigenom kunna i reda pengar mäta resultatet av sitt arbete och ej hänvisas till att, som vid husbehovsodling ofta sker, nöja sig med en bokföringsmässig redovisning av resultatet. Särskilt för de äldre torde försäljningsodlingar vara en lämplig arbetsform. Man bör dock ej obetingat

rekommendera den principiella uppläggnings av odlingsföretagen, att de äldre skola ägna sig åt försäljningsodling och de yngre åt husbehovsodling. Valet av produktionsinriktning bör i första hand bedömas från traktens produktions- och avsättningsförhållanden. För exempelvis övre Norrland har försäljningsodling i regel mindre förutsättningar på grund av de stora avstånden till konsumtionscentra. Därtill kommer betydelsen ur folkhälsosynpunkt av att husbehovsodling av trädgårdsprodukter ökas i denna landsända.

De ovan nämnda s. k. gemensamhetsodlingarna kunna i många fall, särskilt för nybörjare, vara en lämplig arbetsform. I vissa fall kunna kollektivt drivna odlingsföretag genomföras.

Husdjurskötsel. Djurskötsel är en lämplig arbetsuppgift för klubbverksamhetens ungdom, men härför erfordras, att klubbdeltagarna i större omfattning än vad som är erforderligt i fråga om t. ex. växtodling kunna få kontinuerlig handledning av verksamhetens befattningshavare. På grund av otillräckliga resurser, särskilt orsakade av personalens säsonganställning, har djurskötsel erhållit blott begränsad omfattning inom klubbverksamheten. Vid ett förverkligande av kommitténs förslag till förstärkning av personalorganisationen bör denna olägenhet åtminstone delvis kunna elimineras.

Kommittén anser, att djurskötsel skall ingå som ett led i klubbverksamheten dels på grund av husdjurskötselns stora betydelse för jordbruket, dels på grund av det särskilda intresse, som de unga bruka visa för djur. Genom vidgad husdjurskötsel kunna ungdomarna lättare erhålla uppgifter inom klubbverksamheten under vinterhalvåret.

Maskiner och redskap. Det mekaniska intresse, som hos pojkar brukar framträda redan i trettonårsåldern, bör inriktas på jordbruket. Om så sker, ökas möjligheterna för detta att erhålla mekaniskt-tekniskt skolad och intresserad personal. I klubbverksamheten inlagda arbetsuppgifter med maskiner och redskap böra i första hand åsyfta att vara yrkesorienterade och att framhålla vikten av maskin- och redskapsvård. Genom klubbverksamheten bör den unges uppmärksamhet kunna inriktas på jordbrukets möjligheter att erbjuda den mekaniskt intresserade arbetsuppgifter, som väl överensstämmer med hans begåvning och intresseinriktning. De äldre kunna genomföra mer krävande arbetsuppgifter och erhålla mer systematiskt upplagd instruktion. Även lanthemmens flickor böra erhålla viss undervisning om maskiner och redskap, så att de ej stå främmande för även mycket enkla, mekaniska uppgifter.

Skogsbruk. Kommittén har sig bekant, att JUF för närvarande är samsatt med att organisera klubbverksamhet i skogsvård och skogsbruk.

Kommittén delar uppfattningen, att åtskilliga av skogens arbeten väl lämpa sig för klubbverksamhetens ungdom. Bland dylika kunna nämnas frösådd, plantskoleskötsel, plantering, gallring, beståndsbedömning och apteringens grunder. I varje fall de äldre torde kunna intresseras för frågor rörande skogsbeståndets lämpliga sammansättning i olika trakter och på olika jordar. De äldre torde också kunna ägna sig åt frågor rörande valet av trädslag vid sådd och plantering.

Naturskydd och hembygdsvård. Den primära uppgiften i naturskyddet bör vara, att de unga hibringas inblick i och förståelse för hembygdens växt- och djurvärld samt för dess kulturella särart. På många platser erbjuder landskapets vård intressanta arbetsuppgifter. En sådan är anläggandet och skötseln av prydnadsträdgård kring hemmet eller bygdegården. Även ekonomiska synpunkter i ena eller andra riktningen på naturskyddet och hembygdsvården böra anläggas.

Arbets teknik. För de flesta jordbrukare förekommer ingen annan arbetsmetodisk instruktion än den vederbörande vid sitt inträde i arbetslivet får av föräldrar, förmän och arbetskamrater. Vanligen hänvisas den unge till att själv finna den arbetsmetod, som han anser tillfredsställande. Självfallet är den så förvärvade praktiska erfarenheten av grundläggande betydelse för arbetsskickligheten. Det är dock fördelaktigt, om systematiskt ordnad instruktion kan meddelas som komplettering härtill. En sådan bör kunna meddelas även i klubbverksamheten.

Husligt arbete. Under 1930-talet hade JUF under sommarhalvåret 15—20 kvinnliga konsulenter anställda. Dessa meddelade undervisning i förnämligast matlagning och konservering. Denna verksamhet har numera på grund av bristande ekonomiska resurser mycket blygsam omfattning. Av detta skäl måste tyvärr konstateras, att utbildningen i husligt arbete är starkt eftersatt.

Jordbrukets arbetskraftsproblem har särskilts skärpts av att kvinnorna i vida större utsträckning än männen lämna jordbruket. Den viktigaste förklaringen härtill torde vara, att flickor numera ha mycket lätt att få relativt värlönlade anställningar i tätorterna vilka även i annat avseende te sig mer tilltalande än landsbygden.

Av vikt är, att arbetet i lanthemmen underlättas. Ett flertal förslag i berörda syfte ha framkommit. Klubbverksamheten kan visserligen därvid få blott begränsad uppgift, men den kan i varje fall bidra till att ungdomarnas uppmärksamhet fästas på betydelsen av ändamålsenliga arbetsmetoder och på de möjligheter, som finnas att rationalisera det husliga arbetet.

Den undervisning i husligt arbete, som kan bedrivas inom klubbverksamhetens ram, bör omfatta matlagningsarbeten, hemvård, hushållets ekonomi och rationalisering, hemmets maskiner och redskap, sömnad, vävning, sjukvård, barnavård o. d. Även pojkar böra få tillfälle att deltaga i vissa delar av denna utbildning, så att de icke vid t. ex. sjukdomsfall, stå främmande för även mycket enkla hushållsarbeten.

Studier. Klubbverksamheten är en utbildningsform, som för att giva ett fullgott resultat förutsätter deltagande under en följd av år. Ett sätt att fördjupa de kunskaper, som meddelas i klubbarbetet, vore att detta — och då företrädesvis under vinterhalvåret — kompletterades med studiearbete. En kombination av studier och praktiskt arbete är i och för sig mycket lämplig. Om studier kunde inläggas som ett led i klubbarbetet, skulle möjligheterna öka att bedriva detta även under vinterhalvåret, då det annars ofta ligger nere.

En speciell svårighet föreligger emellertid däri, att klubbdeltagarna till mycket stor del äro upptagna av skolarbete. Under sådana förhållanden är det osäkert, om deltagarna verkligen kunna intresseras för att vid sidan av skolarbetet bedriva andra studier. I den mån intresse för saken finnes, böra deltagarna även syssla med studiearbete inom sina respektive arbetsområden. Därvid böra existerande studieformer anlitas. De statsunderstödda ungdomscirklarna (SFS 508/1947) kunna därvid vara en lämplig arbetsform. Det bör ankomma på klubbverksamhetens ledare att i samarbete med studieorganisationerna anordna ifrågavarande studiearbete och tillse, att de teoretiska insikter, som meddelas, såvitt möjligt ansluta sig till och komplettera vederbörandes praktiska arbete. Även andra utbildningsformer böra utnyttjas. Hushållningssällskapen kunna inom ramen för sin upplysnings- och undervisningsverksamhet anordna kurser speciellt för ungdom i åldern 11—18 år.

Av vikt är, att lämplig studiemateriel tillhandahålles. De läroböcker, som användas vid exempelvis lantbrukets lägre undervisningsanstalter, äro i regel icke lämpliga för ändamålet, då man ej kan förutsätta, att klubbungdomarna önska så systematiskt, som sker i dessa böcker, tränga in i resp. ämnesområden. I stället bör särskild studiemateriel utarbetas. En serie lämpligt utformade småskrifter skulle därvid göra god tjänst. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 juli 1949 har lantungdomskommittén tillstyrkt en framställning från JUF om att förbundet av medel ur allmänna arvsfonden skulle erhålla ett bidrag å 60 000 kronor för utgivande av en dylik skriftserie.

Övrig verksamhet. Ovan har en sammanfattning gjorts av de områden inom lanthushållningen, som kunna ingå i den yrkesinriktade delen av

klubbverksamheten. Dennas yrkesfostrande moment böra, som kommittén vid flera tillfällen tidigare framhållit, organiseras så, att verksamhetens karaktär av fritidssysselsättning framhäves.

Ungdom i den ålder, som här avses, är vanligen intresserad av att arbetsuppgifter organiseras som *tävlingar*. Kunna därför tävlingar inläggas även i de yrkesfostrande verksamhetsgrenarna, skulle dessa omfattas med ökat intresse. Dylika tävlingar böra med tanke på det ungdomliga klientel, varom här är fråga, helst organiseras som grupp- eller lagtävlingar. Vissa olägenheter kunna följa, om tävlingarna för dessa åldersgrupper skola åsyfta att uppvisa individuella prestationer. Ett misslyckande i en tävling kan då avskräcka vederbörande från fortsatt deltagande i verksamheten. Tävlingarna böra direkt anslutas till ungdomarnas praktiska arbete och användas för att stegra intresset för detta. Särskilt inom JUF:s Ungadolarorganisation kunna lag- och grupptävlingar med fördel genomföras.

Fältvandringar och andra utflykter inläggas då och då i klubbarbetet. Därvid få deltagarna lära känna hembygden. En fältvandring kan vara förenad med övningar i kartläsning, orientering, växt- och djurbestämning m. m.

Kommittén anser, att dylika utfärder böra kunna ingå i klubbverksamhetens program, då de, rätt upplagda, kunna bidra till att öka deltagarnas kännedom om hembygden liksom att bereda dem en lämplig form av underhållning.

I detta sammanhang vill kommittén framhålla de *lägerdagar*, vilka på sina håll ordnas för klubbverksamhetens deltagare. Dessa lägerdagar ha i stort sett samma syfte som fältvandringarna.

Vid lägerdagar liksom vid andra tillfällen böra, där så visar sig lämpligt, *gymnastik* och *idrott* kunna anordnas som ett led i ungdomens fysiska fostran. *Sång* och *musik*, *folkdanser* och *folklekar* liksom *amatörteater* böra även kunna ingå i verksamheten.

SJUNDE KAPITLET.

Arbetsformerna.

Den ungdomsverksamhet, vars framtida ställning kommittén har att utreda, brukar i regel benämnas klubbverksamhet. Uttrycket klubbverksamhet är knappast fullt lyckligt valt dels därför att ordet klubb i vårt språk avser sammanslutningar med alla möjliga olika ändamål och ingalunda enbart sammanslutningar med jordbruksbetoning, dels därför att den verksamhet, varom här är fråga, i många fall ej har karaktär av sammanslutning. Uttrycket är emellertid hävdvunnet, och det är svårt

att finna ett lämpligare, annat ord. Därför användes det av kommittén för att — alldeles oavsett den arbetsform, som tillämpas — beteckna en frivillig, yrkesinriktad ungdomsverksamhet på lanthushållningens område, avsedd för åldrarna 11—18 år och med det innehåll, som framgår av närmast föregående kapitel.

Bakom klubbegreppet ligger tanken, att de unga skola samlas i grupper eller lag för att utföra vissa yrkesinriktade arbetsuppgifter i lanthushållning. Man har alltså för undervisningsändamål utnyttjat den tendens till gruppbildning, vilken är särskilt framträdande hos pojkar i åldern 11—14 år. Dessa leka gärna i flockar. Genom att i undervisningen tillämpa de ungas lekvanor har man sökt göra denna mera tilldragande än den vanligen blir vid skolmässig uppläggning av traditionellt slag med läxläsning och läxförhör. Grupparbetet sporrar de unga; de undvika att försumma sina arbetsuppgifter och känna solidariskt ansvar för deras genomförande; genom grupparbete främjas deras fostran till organiserat samarbete. Mognare ungdom har starkare behov av att göra sig personligen gällande. Den vill ha enskilda arbetsuppgifter, som dock gärna utföras i tävlan med kamrater. För de äldre har växtodling och djurskötsel blivit ett verkligt ekonomiskt företag, av vilket de vänta inkomster. De kunna bättre tillgodogöra sig verksamhetens yrkesutbildande moment än de yngre, för vilka även odling och djurskötsel är lek.

De mest varierande arbetsformer äro möjliga för detta slag av ungdomsverksamhet. Ofta kan verksamheten sakna *fastare organisation*. Klubbarbetet består då i att ett antal ungdomar samlas kring vissa yrkesuppgifter. En lokal ledare svarar för att uppgifterna genomföras, och ungdomsinstruktören meddelar instruktion vid sina besök på platsen.

I en del fall kan det vara lämpligt, att verksamheten organiseras i *föreningsform*. Därvid bör syftet vara att lära de unga föreningsmässigt uppträdande. Man kan sålunda anordna övningar med mötesförhandlingar och beslut, diskussionsövningar m. m. Om därvid lämpliga ämnen upptagas till behandling, kan en dylik arbetsform i hög grad roa deltagarna. I andra fall kunna deltagarna samlas enligt *den äldre typen av klubbverksamhet*; i åter andra bör det förut skildrade *Unga-odlarsystemet* eller liknande former kunna tillämpas. Särskilt för deltagare upp till 15 eller 16 år bör denna arbetsform vara mycket tilltalande. Vid utbildningen i husligt arbete kan ungdomen på en plats samlas till *instruktionsdagar* i något jordbrukarhem, varvid vissa hushållsgöromål utföras. På likartat sätt kan man gå till väga i fråga om andra arbetsområden. Vid instruktion rörande maskiner och redskap kan som arbetsobjekt användas exempelvis en slåttermaskin. Deltagarna få i uppdrag att taga i sär och sätta ihop maskinen. Därunder redogöres för dess funktionssätt och för olika delars uppgift. Betydelsen av maskin- och redskapsvård framhålles.

Stor frihet bör råda vid valet och arbetsformer. Dessa böra anpassas efter de erfarenheter, som göres, och de allmänna förutsättningar för ungdomsverksamhet, som råda på skilda platser i landet. Det är tänkbart, att andra hittills icke prövade arbetsformer framdeles komma till användning. Särskilt för de äldre torde kursverksamhet bli av viss betydelse.

Såväl enskilda som organisationer böra kunna taga initiativet till att ungdomsarbete av här berört slag igångsättes. Vanligt lär bli, att ungdomsinstruktören samlar ungdomen på en plats kring vissa yrkesuppgifter, medverkar till att lokal ledare utses och i övrigt ser till att verksamheten kommer i gång. Initiativet kan även tagas av enskilda personer, t. ex. av folk- och fortsättningsskolans lärare och lärarinnor, vilka i många fall medverka i klubbverksamheten. Klubbverksamhet bör även kunna anordnas på föranstaltande av olika organisationer. Sålunda kan tänkas, att lokala avdelningar av JUF, SLU m. fl. starta dylik verksamhet. Om så sker, utgöra vederbörande organisationer det föreningsmässiga underlaget för verksamheten. Genom organisationernas försorg rekryteras deltagare och lokala ledare. Ofta kan det vara lämpligt, att intresserade organisationer inom en kommun eller annat lämpligt område bilda ett samarbetsorgan för verksamheten. I vissa fall bör därvid särskild befattningshavare för området kunna anställas. I princip bör gälla, att varje ungdomsorganisation, oberoende av dess färg eller allmänna inriktning skall få taga initiativet till och stödja verksamheten. Men av praktiska skäl bör man så vitt möjligt samordna denna så, att icke klubbar startas i konkurrens med varandra.

Klubbverksamheten bör vara så upplagd, att den på en plats kan samla barn och ungdom, oavsett deltagarnas och deras föräldrars inställning till politiska eller andra spörsmål. För verksamheten ovidkommande frågor böra ej få inblandas i arbetet. Sådant som kan orsaka missämja och splitt-ring, bör omsorgsfullt undvikas. För klubbarbetet böra på denna punkt samma regler gälla som för statsbidragsberättigade ungdomscirklar.

Samarbete med andra undervisningsformer.

Den förberedande yrkesutbildningen inom klubbverksamheten tangerar även annan undervisning. Sålunda är utbildningsverksamhet på lantbrukets område i form av kortare och längre kurser samt studieresor en central uppgift för hushållningssällskapen (SFS 451/1949). Sådant undervisning kan även anordnas av lantbrukets fasta undervisningsanstalter. I folkskolan skall undervisning meddelas i vissa praktiska ämnen, och i den yrkesbestämde fortsättningsskolan meddelas undervisning i arbetskunskap. Härtill kommer det förslag om inrättande av ett yrkesbestämt nionde skolår, som framlagts av 1946 års skolkommision.

Lantungsdomskommittén har funnit det befogat att till övervägande ta upp frågan om möjligheterna att åstadkomma samarbete mellan klubbverksamheten och andra former av yrkesundervisning. Därvid ha följande synpunkter framkommit.

Hushållningssällskapen skola anordna undervisningskurser med syfte att meddela kunskaper i lanthushållning och vad därmed har samband. Dylik kurs med enbart muntlig undervisning kan anordnas antingen som öppen kurs, avsedd för en större allmänhet, eller såsom kurs för särskilt antagna elever. Öppen kurs skall i regel omfatta högst 5 undervisningsdagar och kurs med särskilt antagna elever högst 24 undervisningsdagar. Vidare skola hushållningssällskapen kunna anordna studieresor så organiserade, att deltagarna få tillfälle att genom besök under sakkunnig ledning vid väl skötta jordbruk, demonstrationsfält, skogar, lanthushåll m. m. inhämta mesta möjliga kunskaper för skötseln av jordbruk och vad därmed äger samband.

Dylika kurser och resor kunna efter tillstånd av lantbruksstyrelsen i varje särskilt fall även anordnas av *statsunderstödd lägre lantbruksundervisningsanstalt*. Därvid utgår statsbidrag enligt de grunder, som gälla för hushållningssällskapens motsvarande kurser. Bidrag till annan undervisningsverksamhet på lantbrukets område, än här nämnts, kan av Kungl. Maj:t beviljas med belopp, som fastställles efter omständigheterna i det särskilda fallet.

Kommittén vill understryka vikten av att kurser och studieresor anordnas även för här berörd ungdom. Kurser och resor kunna utgöra ett slags förskola till de lägre lantbruksundervisningsanstalternas huvudkurser. På grund av att åtskilliga lantmannaskolor äro belagda med huvudkurser blott under vinterhalvåret och lanthushållsskolorna ej alltid ha fullbelagda sommarkurser böra ungdomskurser anordnas även vid dessa skolor. Därigenom vinnes även, att skolanläggningarna bättre utnyttjas.

I *folkskolan* undervisas i sådana praktiska ämnen som trädgårdsskötsel, slöjd och hushållsgöromål. Undervisningen är avsedd för skolbarn i 11—14 års ålder.

På sina håll förekommer vid undervisningen i trädgårdsskötsel samarbete mellan skolan och klubbverksamheten. Därvid brukar läraren eller klubbverksamhetens befattningshavare på lärorummet undervisa om trädgårdsskötselns allmänna betingelser. I skolträdgården eller i klubbodlingen erhålla barnen odlingsteknisk instruktion i samband med att olika arbeten utföras. Odlingarna och arbetet i dessa övervakas under terminerna av läraren och under ferierna av den klubbledare, som utses för uppgiften. Att folkskolans undervisning i trädgårdsskötsel för närvarande ej har större omfattning, beror främst av att folkskolans lärare i regel ej ha erforderlig sakkunskap. Det har även visat sig svårt att intressera barnen

för att arbeta i odlingarna under sommarferierna. Dessa olägenheter skulle till stor del kunna elimineras, om skolan inledde samarbete med den yrkesinriktade ungdomsverksamhet, som klubbverksamheten utgör. Därmed skulle anknnytning vinnas till barnens lekvanor och större intresse för ämnet kunna påräknas än vad fallet i regel blir vid rent skolmässig uppläggning av undervisningen.

Liknande samarbete bör kunna förekomma vid undervisningen i andra praktiska ämnen, t. ex. i hushållsgöromål. I många skoldistrikt förekommer icke undervisning häri på grund av svårigheterna att erhålla lämplig personal och lämpliga lokaler. Saken skulle emellertid på många håll kunna ordnas med enkla medel. Man samlar ett antal ungdomar i något jordbrukarhem. Där utföra de under dagens lopp hushållsarbeten under ledning av klubbverksamhetens befattningshavare eller annan kompetent person. Om kommitténs förslag till förstärkning av klubbverksamhetens personal genomföres, böra kurser av detta slag kunna ordnas i vida större utsträckning än vad hittills kunnat ske. Därmed skapas ökade förutsättningar för samarbete med skolan.

I *den yrkesbestämda fortsättningsskolan* skall enligt gällande stadga undervisning meddelas i arbetskunskap. Undervisningen i detta ämne skall i anslutning till lärjungarnas praktiska verksamhet eller till ortens arbetsliv anknytas till och samlas kring ett visst yrke eller en viss grupp av yrken. Undervisningen i jordbruksämnen har på grund av otillräckliga resurser lagts huvudsakligen teoretiskt. Detta har fått till följd, att undervisningens yrkesorienterande och yrkesutbildande syfte endast delvis har kunnat fullföljas. Visserligen ha på senare år förbättringar kommit till stånd — sålunda är den undervisning i skogsskötsel, som på vissa håll meddelas, väsentligen praktiskt inriktad — men det oaktat äro icke förhållandena tillfredsställande. Olägenheterna skulle delvis kunna elimineras, om ett organiserat samarbete inleddes mellan fortsättningsskolan och den förberedande yrkesutbildning, som enligt kommitténs förslag bör bedrivas inom ramen för en förstärkt och utvidgad klubbverksamhet.

Såväl folkskolans som fortsättningsskolans framtida ställning är för närvarande under övertvägande. En genomgripande reform av folkundervisningen kommer icke att kunna genomföras inom i varje fall det närmaste årtiondet. Intill dess kommer den nuvarande skolorganisationen att åtminstone delvis bestå. Av det föregående har framgått, att ett samarbete mellan skolan och en utbyggd klubbverksamhet kan främja undervisningen i praktiska ämnen. Skolan kan i klubbverksamhetens befattningshavare erhålla biträde av odlingstekniskt utbildad och erfaren personal. Folkskolans och fortsättningsskolans lärarpersonal bör i sin tur kunna medverka i klubbverksamheten, där förutsättningar härför finnas. Skol-

kökslärarinnor, slöjdlärare och andra yrkes- eller övningslärare böra, särskilt under skolferierna, kunna få ett vidgat arbetsfält i klubbverksamheten. Vad vidare angår skolkommissionens förslag om inrättande av ett nionde yrkesinriktat skolår, har kommittén tidigare uttalat, att skolkommissionens förslag icke föregriper eller utesluter lantundingskommitténs förslag om en utvidgad klubbverksamhet.

ÅTTONDE KAPITLET.

Klubbledare.

I föregående kapitel har kommittén sysslat närmast med klubbverksamhetens arbetsformer. För att arbetsuppgifterna skola kunna genomföras erfordras, att lämpliga personer ställa sig till förfogande som lokala ledare för verksamheten. De ungdomsinstruktörer och andra befattningshavare, vilka böra anställas enligt kommitténs förslag, räcka icke till för att ensamma handha ledningen. Därutöver erfordras insatser av personer, som frivilligt och utan kostnad tjänstgöra som lokala ledare. Dessa lokala ledare benämnas klubbledare.

För varje klubb eller för ett visst område bör en dylik klubbledare utses. Sättet att utse klubbledare bör bero av de lokala förhållandena. I många fall torde ungdomsinstruktören i samband med att han inom ett område organiserar klubbverksamhet, medverka till att någon lämplig person åtager sig det lokala ledarskapet. I andra fall kunna ungdomarna själva välja ledare. I åter andra fall kan någon organisation på platsen utse ledare, eller också kan en för verksamheten intresserad person själv ställa sig i spetsen för denna. För sättet att utse klubbledare böra närmare regler ej uppställas. Huvudsaken är, att ledaren är lämplig. Vederbörandes lämplighet bör prövas av ungdomsinstruktören.

Klubbledarna böra vara oavlönade. De böra dock kunna erhålla viss ersättning för sitt uppdrag i form av stipendier för deltagande i utbildningskurs, studieresa e. d. För klubbledarna torde uppdraget innebära vissa fördelar, då de till följd av detta få vidgad kännedom om bygdens näringsliv och erfarenhet av skilda jordbruksgöromåls utförande. De få vana som ledare och organisatörer.

Klubbledaren bör helst ha deltagit i praktisk ungdomsverksamhet, så att han känner till dennas arbetsformer och förutsättningar. En fördel är, om han genomgått kurs vid lägre lantbruksundervisningsanstalt eller folkhögskola eller på annat sätt utbildat sig genom studier. Den teoretiska utbildningen bör dock icke tillmätas avgörande betydelse. Viktigast är ve-

derbörandes praktiska erfarenheter av lantbruk och hans lämplighet för ungdomsarbete.

Man bör eftersträva, att ålderskillnaden mellan klubbledare och deltagare ej blir för stor. Därför böra klubbledarna tämligen hastigt omsättas. Yngre personer än sådana som fyllt 17 år böra ej utses. Till klubbledare böra även flickor utses.

Klubbledarens uppgifter erinrar om studiecirkelledarens. Han skall hålla gruppen samlad kring arbetsuppgifterna och tillse, att arbetena planerligt genomföras. Därvid bör han lämna deltagarna råd och anvisningar. Han skall hålla kontakt med ungdomsinstruktören och rådgöra med denne i frågor rörande klubarbetet. Av ungdomsinstruktören erhåller han anvisningar på litteratur eller annan studiemateriel, som han kan tillhandahålla den som önskar sådan. Han bör regelbundet besöka deltagarnas odlingar eller övriga företag. Fältvandringar, utflykter, lägerdagar, kurser och tävlingar böra organiseras även på hans initiativ.

På de lokala ledarna vila alltså viktiga uppgifter. Av deras intresse och duglighet beror verksamhetens utveckling i mycket hög grad. Stor uppmärksamhet bör därför ägnas klubbledarnas utbildning. Det kan ske genom klubbledarkurser, som böra anordnas av hushållningssällskapen.

Undervisningsprogrammet för en dylik *klubbledarkurs* skall omfatta skilda ämnen inom lantbrukens ram. Såväl manliga som kvinnliga klubbledare böra kunna utbildas på en och samma kurs. Utbildningen bör omfatta något eller några av de ämnesområden, som verksamheten omfattar. Likaså böra frågor rörande ungdomsledning och ungdomsarbete i övrigt upptagas på programmet.

Kurserna kunna förläggas till lantbruksundervisningsanstalter eller andra lämpliga platser. Som lärare böra i första hand medverka verksamhetens befattningshavare och hushållningssällskapens tjänstemän i övrigt liksom lantbruksundervisningsanstaltens lärarpersonal. Även andra kompetenta personer böra kunna anlitas.

Kursernas längd och förläggning på året bör kunna skifta. I vanliga fall vore det lämpligast ur deltagarnas egen synpunkt, om kurserna kunde förläggas till vinterhalvåret, då de vid denna tid lättast kunna undvaras på gården och längre kurser följaktligen skulle kunna ordnas. Emellertid möta svårigheter att då skaffa lokaler, eftersom skolorna vid denna tid i regel äro fullbelagda. Dessutom äro möjligheterna till demonstrationer och övningar mer begränsade. Det är därför lämpligast att förlägga kurserna till sommarhalvåret. För att så skall kunna ske och kurserna icke alltför mycket inkräkta på deltagarnas ordinarie göromål, böra de vara korta. För att erhålla en beräkningsgrund har kommittén utgått från att kurser om 6 dagars varaktighet tills vidare komma att anordnas.

Klubbledarkurser böra ordnas i sådan omfattning, att varje klubbledare

beredes tillfälle att minst en gång besöka en dylik kurs. För år 1948 redovisas drygt 1 200 klubbledare. Om dessa inneha sitt uppdrag i genomsnitt i tre år, skulle omkring en tredjedel eller 400 avgå varje år. Detta innebär, att nyrekryteringen skall vara lika stor, för att inte verksamheten skall gå tillbaka eller dess kvalitet sjunka. De 400 klubbledare, som med nuvarande omfattning av verksamheten skulle tillkomma varje år, böra i första hand beredas tillfälle att genomgå klubbledarkurs. Med 20 deltagare per kurs skulle man behöva organisera 20 kurser per år, för att den nyrekryterade personalen skall kunna utbildas. Kommittén har utgått från att åtminstone en dylik kurs erfordras per hushållningssällskapsområde och år. Med en dylik utgångspunkt erhållas 26 kurser med omkring 500 deltagare varje år.

Kurserna böra finansieras huvudsakligen enligt de regler, som gälla för statsunderstödd utbildningsverksamhet på lantbrukets område (SFS 451, 452 och 536/1949).

Följande stipendievillkor ha därvid föreskrivits:

Deltagare i muntlig kurs för särskilt antagna elever med längre varaktighet än 5 undervisningsdagar skall erhålla ersättning, beräknad efter billigaste klass, för erforderliga järnvägs-, ångbåts- eller bussresor mellan hemmet och kursplatsen. Kan han icke under kursen vistas i sitt hem, utgå tillika stipendium med 3 kronor om dagen (traktamentsstipendium) samt, därest den som anordnar kursen, finner honom vara i behov av ytterligare understöd, därutöver tilläggsstipendium med högst 9 kronor om dagen, om deltagaren har försörjningsplikt mot familj, och eljest med högst 4 kronor om dagen.

Statsbidrag till muntlig kurs för särskilt antagna elever, om kursen omfattar minst 6 undervisningsdagar, utgår enligt följande grunder, nämligen

1. till *ersättning åt lärare eller instruktörer*:

a. då därtill anlitats befattningshavare vid hushållningssällskap, med hela beloppet av vad han enligt gällande föreskrifter äger uppbära i resekostnads- och traktamentsersättning samt särskilt arvode;

b. då för uppdraget anlitats lärare vid sådan statsunderstödd lantbruksundervisningsanstalt, där extra lärarkraft anställts i syfte att tillgodose nu ifrågavarande ändamål, med hel resekostnads- och traktamentsersättning, beräknad enligt andra reseklassen och traktamentsklass B i allmänna resereglementet;

c. i annat fall med dels hel resekostnadsersättning, beräknad för lärare efter andra och för instruktör efter tredje reseklassen i allmänna resereglementet, dels ock hela beloppet av övrig ersättning, dock ej mer än vad som motsvarar 10 kronor för varje lektionstimme, då han meddelat teoretisk undervisning, och 5 kronor för varje timme, som han ägnat åt övningar och demonstrationer;

2. till *traktamentsstipendier* åt kursdeltagare med hela beloppet av sådana stipendier, samt

3. till *övriga kostnader*, däri inberäknat reseersättningar och tilläggsstipendier åt kursdeltagare samt kostnader för undervisningsmateriel och för gratisutdel-

ning eller försäljning till nedsatt pris av lämplig jordbrukslitteratur, med tre fjärdedelar av det belopp, som lantbruksstyrelsen godkänner.

Kursanordnaren får därjämte vidkännas vissa andra kostnader, t. ex. för anskaffande av lokaler. De anvisade stipendiebeloppen, lägst 3 kronor per dag, räcka i regel ej till kost och logi, i all synnerhet ej, om kursen, som ofta blir fallet, måste förläggas till annan plats än en skola. Kursdeltagarna erhålla ej kontant ersättning för klubbledarskapet, vilket medför mycket arbete. På grund av dessa omständigheter och på grund av angelägenheten, att ifrågavarande kursverksamhet får tillräckligt stor omfattning, föreslår kommittén, att efter lantbruksstyrelsens prövning ytterligare ett bidrag av statsmedel å 3 kronor per kursdeltagare och dag bör kunna ställas till kursanordnarens förfogande för täckande av de extra kostnader, som kursen kan föranleda.

Kommittén förutsätter, att de nämnda 6-dagarskurserna komma att spela en framträdande roll för utbildningen av klubbledare. I den mån verksamheten vidgas eller nya erfarenheter i övrigt göras, kunna andra kursformer visa sig ändamålsenliga. Sålunda kunna vid början av en arbets-säsång veckoslutskurser anordnas, varvid orientering kan lämnas om aktuella arbetsuppgifter. Det kan även visa sig lämpligt, att man anordnar korta kurser med inriktning på speciella arbetsområden eller för vidare utbildning av klubbledare. Ungdomsnämnderna böra vid anordnandet av olika kurser tillse, att utbildningen av klubbledare utformas med hänsynstagande till behovet inom resp. hushållningssällskapsområden. För dessa kortare kurser böra samma statsbidragsvillkor gälla som för hushållningssällskapens övriga kurser av jämförligt slag. Till dessa utgår statsbidrag med tre fjärdedelar av de av lantbruksstyrelsen godkända kostnaderna för kursen, varvid dock bidrag till gottgörelse åt lärare eller instruktör ej får beräknas å högre belopp än som ovan angivits för de längre kurserna.

NIONDE KAPITLET.

Verksamhetens ledning.

Frågan om ledningen av den förberedande yrkesutbildning, vilken är avsedd att meddelas genom klubbverksamheten, har tidigare varit föremål för övervägande av såväl 1928 års lantbruksundervisningskommitté som hushållningssällskapsutredningen. Lantbruksundervisningskommittén underströk därvid betydelsen av att verksamheten erhöi karaktär av fri ungdomsrörelse. Detta önskemål skulle kunna realiseras om JUF hade ledningen av verksamheten. De ungdomsledare, som borde finnas i de olika

länen, skulle kunna anställas av JUF, hushållningssällskap eller på annat sätt. I hushållningssällskapsutredningens betänkande framhölls, att den statsunderstödda klubbverksamhetens ledning borde knytas till hushållningssällskapen. Därigenom skulle önskvärd enhetlighet kunna uppnås i undervisningen på jordbrukets område. Verksamheten skulle vinna ökat förtroende bland landets jordbrukare och erhålla en mer auktoritativ ställning än för närvarande samt av hushållningssällskapen kunna komma i åtnjutande av ökat ekonomiskt stöd. Hushållningssällskapsutredningen framhöll, att dess förslag ej åsyftade en upplösning av JUF eller andra ungdomsorganisationer och deras ersättande med ungdomsavdelningar, underställda hushållningssällskapen. Det principbeslut, som fattades vid 1944 års riksdag om hushållningssällskapens organisation, innebar, att den statsunderstödda klubbverksamheten skulle handhas av hushållningssällskapen så till vida, att verksamhetens befattningshavare skulle anställas vid sällskapen.

Med hänvisning till de erinringar, som sedermera från några håll framställdes mot den så i princip beslutade ordningen, uttalade chefen för jordbruksdepartementet i propositionen till 1947 års riksdag angående hushållningssällskapens omorganisation, att betänkligheter kunna resas mot en överflyttning till hushållningssällskapen av klubbverksamhetens ledning. Vidare anförde departementschefen, att det icke syntes vara helt utrett, på vad sätt en lämplig gränsdragning mellan hushållningssällskapen och JUF skulle kunna åstadkommas. Därför ansåg departementschefen, att frågan om klubbverksamhetens ledning borde bli föremål för ytterligare övervägande, innan slutlig ståndpunkt togs. Riksdagen gjorde icke någon erinran mot detta uttalande.

Det spörsmål kommittén i detta sammanhang haft att taga ställning till är frågan, vem som skall utöva ledningen av verksamhetens personal. Man kunde därvid tänka sig, att ledningen anförtroddes mer än en institution. Denna tanke har emellertid kommittén avvisat, på grund av att de begränsade resurser, som kunna ställas till verksamhetens förfogande, därmed ej skulle disponeras på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt. I stället bör — i likhet med vad fallet är beträffande exempelvis jordbrukskonsulenter och hemkonsulenter — blott en sammanslutning erhålla statsbidrag till kostnaderna för klubbverksamhetens befattningshavare. Med denna utgångspunkt har kommittén övervägt följande tre alternativ beträffande klubbverksamhetens ledning.

1. JUF handhar klubbverksamheten i huvudsak enligt samma ordning som hittills. Ett underalternativ är, att JUF omorganiseras för att mer allsidigt representera skilda intressen inom landsbygdens ungdomsverksamhet.

2. Ledningen anförtros åt en för ändamålet bildad sammanslutning.

3. Hushållningssällskapen anförtros ledningen.

Vid övervägandet av dessa alternativ har kommittén till utgångspunkt för sitt ställningstagande tagit, att följande allmänna villkor skola uppfyllas av det organ, som anförtros ledningen av klubbverksamhetens personal.

I. Det bör ha förutsättningar att på ett fruktbarande sätt leda sådan yrkesbetonad verksamhet bland lantungdom, varom här är fråga.

II. Det bör vara representativt för och väl förankrat i det område, inom vilket det arbetar, och äga god kontakt med den jordbrukande befolkningen i områdets olika delar.

III. Inom dess ram böra skilda intressegrupper kunna samverka.

IV. Det bör ha förutsättningar att utveckla ett berikande samarbete med den undervisning i yrkesfrågor, som bedrivs vid skolor och kurser eller på annat sätt.

V. Det skall ha sådan administration, att det kan anses vara lämplig huvudman för den anställda personalen.

JUF.

Till förmån för att JUF har ledningen av personalen och därmed övar viss tillsyn över klubbverksamheten, tala vissa omständigheter. Dessa kunna sammanfattas på i huvudsak följande sätt.

Klubbverksamheten introducerades i vårt land på initiativ av JUF. Förbundet har sedan 1929 handhaft ledningen därav. Klubbverksamhet är alltså en hävdvunnen uppgift för förbundet. JUF är en fri folkrörelse och den enda riksorganisation, vilken har klubbverksamhet som en av sina huvuduppgifter. Förbundet inriktar sig uteslutande på lantungdomens fostran och är neutralt i religiösa och politiska frågor. Om ungdomsverksamheten knytes till en ungdomsorganisation, som specialiserat sig på hithörande uppgifter, kan man förvänta, att rekryteringen av klubbledare tämligen lätt kan ske i de områden, där förbundet är företrätt. JUF är erkänt riksförbund för studieverksamhet och åtnjuter som sådant bidrag av statsmedel. Detta bör underlätta möjligheterna att organisera ungdoms-cirklar med uppgift att genom teoretiska studier befästa och fördjupa deltagarnas på praktisk väg inhämtade kunskaper. I sin studieverksamhet har JUF ägnat särskild uppmärksamhet åt yrkesfrågor och har dessutom godkänts av Överstyrelsen för yrkesutbildning som enskild anstalt för yrkesundervisning. JUF har visat sig ha goda möjligheter att av sammanslutningar och enskilda erhålla bidrag till verksamheten. Om statsbidraget till klubbverksamheten ställes till JUF:s förfogande, kan det lätt fördelas efter behovet i olika landsändar.

Emellertid har kommittén funnit, att betänkligheter kunna resas mot

att JUF utövar ledningen av klubbverksamhetens personal. Dessa betänkligheter sammanfattar kommittén på följande sätt.

JUF har blott begränsad omfattning. Förbundets medlemstal har under en följd av år tämligen konstant utgjort 26 000. Förbundet är blott obetydligt företrätt i vissa län samt icke alls i åtskilliga jordbrukskommuner. Att klubbverksamheten ledes av en dylik organisation, måste hämma utvecklingen. För att eliminera olägenheten därav ha i ett flertal hushållningssällskapsområden ungdomsnämnder med representanter för även andra sammanslutningar än JUF konstituerats. Därmed har man sökt vidga rekryteringsbasen och öka möjligheterna att erhålla lokala anslag.

Den omständigheten, att JUF är huvudman för klubbverksamheten och samtidigt bedriver verksamhet för äldre ungdom, har föranlett principiella erinringar från SLU-håll. Man har framhållit, att klubbverksamhetens organisationsform icke bör medföra monopolställning ur rekryteringssynpunkt för viss ungdomsorganisation. Alla intresserade parter borde vara principiellt likställda. Från SLU:s sida har vidare framhållits, att alla de kretsar, som äro intresserade för klubbverksamhet, böra erhålla medinflytande på dennas ledning.

För att det av kommittén förordade samarbetet med skilda former för undervisning i lanthushållning skall kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt, erfordras, att verksamheten har fast administration. Befattningshavarna böra vara lokalt anställda, men JUF saknar lämpligt lokalt organ som huvudman för dessa.

Då kommittén vägt de anförda synpunkterna mot varandra, har den funnit, att olägenheterna vid JUF-alternativet äro så betydande, att detta ej kunnat förordas. Särskilt betänkligt är det, att JUF ej är tillräckligt representativt och ej av alla erkännes som ett samlande organ för klubbverksamhet. Kommittén anser, att JUF icke har förutsättningar att utveckla ett berikande samarbete mellan klubbverksamheten och annan undervisning i yrkesfrågor.

Omorganisation av JUF.

Tydligen i medvetande om att JUF med nuvarande organisation och omfattning ej är mäktigt att ensamt bära upp en utvidgad klubbverksamhet, har förbundets styrelse framlagt följande preliminära förslag om vissa ändringar i JUF:s organisation. Förslaget har godkänts av JUF:s förbundsstämma, som bemyndigat styrelsen att eventuellt genomföra förslaget, därest förbundet erhåller ledningen av klubbverksamheten.

JUF skulle upprätta 11 distrikt för klubbverksamhet. Dessa skulle kunna omfatta ett eller flera landstingsområden. Distriktens gränser skulle dragas så, att bästa möjliga förbindelser skulle erhållas mellan olika delar

av ett och samma distrikt. Befattningshavarna skulle stationeras på centralt belägna platser i distriktet. Enligt planen skulle distriktsindelningen bli följande:

1. *Norrboten*: Norrbottens län,
2. *Västerbotten*: Västerbottens län,
3. *Mellersta Norrland*: Jämtlands och Västernorrlands län.
4. *Gävle-Dala*: Gävleborgs och Kopparbergs län,
5. *Värmland-Örebro*: Värmlands och Örebro län,
6. *Norra Mälardalen med Gotland*: Västmanlands, Uppsala, Stockholms och Gotlands län,
7. *Östra distriktet*: Södermanlands och Östergötlands län samt Kalmar läns norra landstingsområde,
8. *Sydöstra distriktet*: Jönköpings och Kronobergs län samt Kalmar läns södra landstingsområde,
9. *Södra distriktet*: Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län,
10. *Sydvästra distriktet*: Hallands län och Älvsborgs läns södra hushållningssällskapsområde,
11. *Västra distriktet*: Göteborgs och Bohus län, Skaraborgs län samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskapsområde.

Distriktsindelningen anses icke behöva bereda svårigheter ur bidragsynpunkt. De nya distrikten skulle icke i något fall upphäva JUF:s nuvarande indelning, som skulle bibehållas.

Den centrala ledningen av verksamheten skulle utövas av JUF:s förbundsstyrelse. För att mer allsidigt representera olika intressen inom jordbrukets ungdomsverksamhet, skulle styrelsen utvidgas med ledamöter, som skulle utses dels av organisationer, i vilka klubbmedlemmarnas målsmän voro fackligt organiserade, dels av representanter för partipolitiskt anslutna ungdomsorganisationer, därest en sådan representation skulle av statsmakterna anses påkallad.

JUF:s förbundsstyrelse skulle ha ansvaret för medelsförvaltningen och tillsätta de befattningshavare, som helt eller delvis skulle avlönas med bidrag av statsmedel. Styrelsen skulle även i övrigt svara för klubbverksamhetens centrala ledning.

Verksamheten i de nya distrikten skulle ledas av distriktsstyrelser. Dessa skulle liksom förbundsstyrelsen giva ett i möjligaste mån representativt uttryck för skilda intressen inom distriktens ungdomsverksamhet. Vissa ledamöter skulle väljas av distriktsstämman. Därvid skulle tillses, att skilda områden inom distriktet bleve representerade. Därjämte skulle i förekommande fall de organisationer, vilka skulle vara represen-

terade i förbundsstyrelsen, utse representanter i distriktsstyrelsen. Distriktens styrelser skulle ha till uppgift att handha klubbverksamheten.

Närmast under förbundsstyrelsen skulle chefskonsulenten svara för ungdomsverksamhetens ändamålsenliga bedrivande. För utbildningen i hushålligt arbete skulle en kvinnlig ungdomskonsulent närmast ha ansvaret. I vart och ett av de 11 distrikten skulle en fast tjänst som distriktsinstruktör med i regel manlig innehavare och en tjänst som kvinnlig distriktsinstruktör inrättas. Med dessa utgångspunkter skulle de fasta tjänsternas antal bli 24. Därför skulle anställas extra personal, som skulle stationeras på lämpliga platser i distriktet.

Med denna organisation har JUF:s ledning åsyftat att vinna bland annat följande fördelar. De medel, som ställas till verksamhetens förfogande, skulle kunna mer likformigt fördelas efter behovet än om verksamheten baserades på indelningen i hushållningssällskapsområden. Genom en utvidgning av förbunds- och distriktsstyrelserna skulle JUF bli mer representativt för skilda intressen inom distriktens ungdomsverksamhet.

Även mot denna lösning kunna enligt kommitténs mening allvarliga erinringar göras.

Indelningen i stora distrikt rubbar organisationernas gängse indelning i distrikt, eftersom denna i huvudsak följer länsgränserna. Distrikten äro på grund av sin storlek otympliga och omfatta områden, som ej naturligt höra samman. Möjligheterna att erhålla lokala bidrag från hushållningssällskap och andra skulle försvåras. Formerna för utseende av de stora distriktens styrelser måste bli oändamålsenliga. Organisationen måste medföra betydande tidspillan och onödiga rese- och traktamentskostnader för den anställda personalen, för ombud vid distriktsstämmor och ledamöter av styrelser. Dessutom kunna brister beträffande samordningen befaras uppstå mellan de kvinnliga distriktsinstruktörerna enligt förslaget och hushållningssällskapens hemkonsulenter. Det är ovisst, om de organisationer, som förutsättas bli representerade i verksamhetens ledning, äro villiga till dylik samverkan. Det är principiellt betänkligt ur JUF:s egen synpunkt, om i förbundets ledning representanter för utomstående intressen skulle ingå.

Av dessa skäl har kommittén funnit, att klubbverksamhetens ledning ej heller bör anförtros ett på angivet sätt omorganiserat JUF.

Särskild organisation för klubbverksamhet.

Bildandet av en speciell juniororganisation med klubbverksamhet som huvudsaklig uppgift, har vid upprepade tillfällen diskuterats av berörda parter. Denna nya organisation skulle gemensamt bildas av alla ung-

domsorganisationer på landsbygden med intresse för klubbverksamhet. Därvid skulle dessa organisationer avstå från att i egen regi bedriva motsvarande verksamhet bland de yngre. Överläggningarna i denna fråga ha aldrig lett till positivt resultat. Enligt vad kommittén har sig bekant, föreligga ej heller nu förutsättningar för bildandet av en dylik organisation. För att en sådan skall kunna fylla sitt ändamål, måste samtliga organisationer vara villiga att medverka i den. Då så ej är fallet, har kommittén låtit tanken falla att förordna skapandet av en dylik organisation.

Hushållningssällskapen.

Det återstående alternativet, att ledningen av klubbverksamhetens befattningshavare handhas av hushållningssällskapen, innebär, att befattningshavarna anställas av hushållningssällskapens förvaltningsutskott och verksamheten närmast under detta ledes av en ungdomsnämnd, som skulle ge ett representativt uttryck för olika intressen inom områdets ungdomsverksamhet.

Med en sådan ordning skulle väsentliga fördelar vara förenade. För hushållningssällskapen hyser den jordbrukande befolkningen av gammalt förtroende, och genom 1947 års reform av sällskapens organisation ha dessa fått ökad kontakt med och djupare förankring hos olika kategorier av den jordbrukande befolkningen. Därför har en verksamhet, som bedrivs av hushållningssällskapen, förutsättningar att mötas med förtroende av alla parter och förtroendefullt samarbete inom dess ram kunna åstadkommas mellan olika intressen i landsbygdens ungdomsverksamhet. Ett sådant samarbete underlättar rekryteringen av deltagare och ledare inom klubbverksamheten. Genom ungdomsnämnden kan intim kontakt vinnas med ungdomsverksamheten inom sällskapets område. En av sällskapens viktigaste uppgifter är upplysnings- och undervisningsverksamhet i yrkesfrågor på lantbrukets område. Då ett av klubbverksamhetens mest framträdande syftemål är att meddela viss undervisning i yrkesfrågor åt landsbygdens ungdom, vore det lämpligt, om denna verksamhet kunde i viss mån samordnas med hushållningssällskapens motsvarande verksamhet. Därigenom skulle erfarenheter från angränsande områden kunna utnyttjas. Värdet av en sådan samordning framträder särskilt klart i fråga om utbildningen i husligt arbete. På detta område givas för äldre och yngre kurser med likartat innehåll. Det vore då lämpligt, om verksamheten leddes av hemkonsulenterna, såsom kommittén föreslår i det följande. Man skulle då kunna undvika, att skilda befattningshavare reste till en och samma ort för att giva kurser med likartat innehåll. Den huvudsakliga skillnaden skulle bli, att man i ena fallet vände sig till ett äldre klientel och i andra fallet till ett yngre. Om ungdomsverksamhetens be-

fattningshavare anställdes vid sällskapen, kunde de lätt få råd av och samarbeta med dessas övriga personal. Sällskapens tjänstemän representera en betydande expertis på skilda jordbruksområden. Denna skulle ungdomsverksamhetens befattningshavare kunna anlita. I viss utsträckning skulle sällskapens tjänstemän även kunna medverka i ungdomsarbetet. Hushållningssällskapen fylla väl kravet på det organ, som skall leda klubbverksamheten, nämligen att det skall kunna utveckla ett berikande samarbete med den undervisning i yrkesfrågor, som bedrivs vid skolor eller på annat sätt. Hushållningssällskapens kontorsorganisation skulle stå till ungdomsverksamhetens förfogande. Befattningshavarna skulle erhålla arbetslokal hos sällskapen och kunna utnyttja dessas tekniska utrustning för exempelvis undervisningsändamål. Det skulle ej vara ekonomiskt försvarligt att uppbygga en särskild kontorsorganisation för ungdomsverksamheten, då hushållningssällskapens organisation skulle kunna utnyttjas för ändamålet. Ur arbetsplaneringens och kontrollens synpunkt skulle det vara fördelaktigt, om ungdomsverksamhetens befattningshavare knötes till sällskapen.

Visserligen skulle man mot hushållningssällskapsalternativet kunna invända, att det ej tillgodoser önskemålet om att ungdomsverksamheten skall knytas till en fri folkrörelse, men denna invändning är blott skenbar. Kommittén har i det föregående framhållit, att det föreningsmässiga underlaget för ungdomsverksamheten bör, där så visar sig lämpligt, kunna utgöras av organisationer med verksamhet på vederbörande orter. Hushållningssällskapen åter skulle huvudsakligen svara för den anställda personalen och öva tillsyn över verksamheten i stort. Med denna uppläggning blir ej ungdomsverksamheten uteslutande hushållningssällskapens angelägenhet, eftersom skilda organisationer förutsätts medverka vid verksamhetens genomförande på fältet. Invändningen, att hushållningssällskapen ej äro erkända riksförbund för studieverksamhet och i övrigt ej ha organisatorisk anknytning till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, bör ej heller tillmätas egentlig betydelse, eftersom det bör åligga just verksamhetens befattningshavare att i samarbete med på landsbygden verksamma studieorganisationer främja klubbmedlemmarnas fritidsstudier. Visserligen ha hushållningssällskapen många andra viktiga uppgifter, men eftersom en särskild nämnd för ungdomsverksamhet bör upprättas och särskild personal för dess handhavande avdelas, böra garantier ha skapats för att dennas intressen i tillräcklig utsträckning tillgodoses. Det är lättare att ordna fasta anställningsförhållanden för personalen, om denna inplaceras i hushållningssällskapens organisation.

Med hänvisning till det anförda finner kommittén, att hushållningssällskapen uppfylla samtliga de krav, som böra gälla för det organ, som

skall utöva ledningen av klubbverksamhetens personal. På grund härav föreslår kommittén, att hushållningssällskapen anförtros ledningen av klubbverksamheten i den ordning, som närmare utvecklas i följande kapitel. Efter att ha undersökt olika alternativ för ledningen av klubbverksamhetens personal har alltså kommittén kommit till i princip samma resultat som hushållningssällskapsutredningen liksom huvuddelen av remissyttrandena över dennas förslag. Kommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med det principbeslut beträffande klubbverksamhetens ledning, som fattades vid 1944 års riksdag.

TIONDE KAPITLET.

Organisations- och personalfrågor.

Ungdomsnämnder.

Kommitténs förslag i föregående kapitel innebär, att ledningen av klubbverksamhetens personal skall utövas av hushållningssällskapen. Dessas förvaltningsutskott böra svara för medelsförvaltningen och anställa de för verksamheten avsedda befattningshavarna.

I övrigt bör förvaltningsutskottet delegera verksamhetens ledning på en särskild *ungdomsnämnd*. Denna bör sammansättas så, att den ger ett allsidigt uttryck för skilda intressen i landsbygdens ungdomsverksamhet. Utom representanter för hushållningssällskapet bör i nämnden ingå representanter för organisationer, vilka bedriva praktisk ungdomsverksamhet på lanthushållningens område eller äro intresserade av att stödja sådan verksamhet. Bland hithörande organisationer kunna nämnas JUF, politiska ungdomsorganisationer, studieorganisationer, jordbrukarnas fackliga och ekonomiska föreningar samt lantarbetarförbundets distriktsorganisationer. En fördel vore, om jordbrukets ungdomsskolor även vore representerade i nämnden. Till ledamöter böra om möjligt utses personer, som kunna anses företräda flera av nämnda intressen i verksamheten. Det synes kommittén lämpligt, att nämnden erhåller minst 5 och högst 9 ledamöter samt lika antal personliga suppleanter. Nämnden bör ha även kvinnliga ledamöter. För att den skall kunna representera skiftningarna i områdets föreningsliv, bör ledamöternas mandattid vara tämligen kort. Kommittén föreslår 2 års mandattid. Vid nämndens sammanträden bör ungdomsinstruktören tjänstgöra som sekreterare. Därjämte bör i sammanträdena deltaga den befattningshavare, som handhar utbildningen i husligt arbete inom ungdomsverksamheten.

Ungdomsnämndens ledamöter böra utses av sällskapet förvaltningsutskott. De ledamöter, som skola representera organisationer inom området, böra utses på förslag av dessa. Innan förvaltningsutskottet tillsätter nämndens ledamöter, böra de organisationer, vilka skola bli representerade i nämnden, uppmanas att föreslå lämplig person som ledamot.

Ungdomsnämnden bör med ovan angivna begränsning leda klubbverksamheten. Därvid bör det särskilt åligga den

att företräda verksamheten utåt,

att på allt sätt främja verksamhetens sunda och ändamålsenliga utveckling,

att söka anknyta verksamheten till för denna intresserade organisationer samt

att tillse, att nödig samverkan erhålles med skolor och i annan form bedriven upplysnings- och undervisningsverksamhet i yrkesfrågor på lant-hushållningens område.

För fullgörande av sin uppgift bör det vidare åligga nämnden

att fastställa plan för verksamhetens bedrivande inom området,

att årligen upprätta förslag till inkomst- och utgiftsstat för verksamheten,

att söka erhålla lokala anslag till verksamheten,

att utfärda instruktion för befattningshavarna samt

att till förvaltningsutskottet inkomma med förslag till återbesättande av vakanta befattningar.

Personal.

Årsanställd personal.

I propositionen till 1944 års riksdag om hushållningssällskapets organisation föreslogs, att två kategorier av befattningshavare för ungdomsverksamheten skulle inrättas, nämligen ungdomskonsulenter och ungdomsinstruktörer. För ungdomens utbildning i husligt arbete föreslogs ej särskild personal. Utbildningen i detta ämne skulle i stället handhas av hemkonsulenterna med biträde av heminstruktörerna. Den så i princip beslutade personalorganisationen, som enbart för ungdomsverksamheten skulle omfatta 52 reglerade tjänster, blev ej genomförd av skäl, som anförts i det föregående.

I sitt ovannämnda yttrande över hushållningssällsкаpsutredningens förslag framhöll Statskontoret, att befattningar för ungdomsverksamhet ej borde avlönas med bidrag av statsmedel. Allmänna lönenämnden fann, att

övervägande skäl talade mot att ungdomskonsulent skulle beredas den mera fasta ställning, som en inplacering i lönegrad skulle innebära. Då det finge förutsättas, att ungdomskonsulent med hänsyn till verksamhetens art skulle stanna i tjänst endast begränsad tidsrymd, borde sagda befattning lämpligen inrättas som arvodestjänst. Hushållningssällskapsutredningen föreslog visserligen, att fasta tjänster som ungdomskonsulent skulle inrättas men att dessa skulle inplaceras i lägre lönegrad än motsvarande tjänster som jordbrukskonsulent eller ämneslärare vid lägre lantbruksundervisningsanstalt. Som skäl för sitt ståndpunktstagande anförde hushållningssällskapsutredningen, att det syntes utredningen vara en naturlig utveckling, att ungdomskonsulent så småningom övergick till anställning som ämneslärare vid lägre lantbruksundervisningsanstalt. I huvudsak samma ståndpunkt intog även lantbruksstyrelsen i sitt utlåtande över utredningens förslag.

Häremot gjordes gällande i JUF:s utlåtande, att ungdomskonsulent borde erhålla samma löneställning som jordbruks- eller husdjurskonsulent. Det var icke motiverat, att den grupp av konsulenter, som hade sig anförtrodd det mest krävande och ansvarsfulla arbetet, ungdomens fostran, skulle placeras i lägre löneställning än andra konsulenter, då kraven på utbildning ändå vore lika. Även i andra sammanhang har från JUF:s sida hävdats, att fasta tjänster för ungdomsverksamheten borde inrättas, för att till denna skulle kunna knytas väl kvalificerade personer. De största olägenheterna hos den nuvarande ordningen vore personalens otrygga anställningsförhållanden, de låga lönerna och frånvaron av pensionsförmåner. Dessa olägenheter hade medfört täta personalskiften till förfång för verksamhetens kontinuitet. Ett framträdande önskemål, ej minst från JUF:s sida, har därför länge varit, att medel i sådan utsträckning skulle ställas till verksamhetens förfogande, att förhållandena i berörda avseende kunde förbättras.

En personalorganisation av det slag hushållningssällskapsutredningen föreslagit skulle enligt kommitténs mening innebära åtskilliga fördelar. Det oaktat har kommittén ansett sig icke kunna förorda den, då kommittén icke kunnat bortse från de betänkligheter, som i skilda sammanhang anförts mot ett omedelbart inrättande av fasta tjänster. Den förberedande utbildningen i husligt arbete skulle ej tillgodoses enbart med att ifrågavarande tjänster som ungdomskonsulent resp. ungdomsinstruktör inrättades. För denna gren av utbildningen skulle särskild personal erfordras.

Då kommittén övervägde det lämpliga antalet befattningar för ungdomsverksamheten och dessa befattningars ställning vägledes den av följande synpunkter.

Man skulle visserligen med hänsyn till verksamhetens nuvarande om-

fattning kunna begränsa antalet tjänster för verksamheten på så sätt, att i vissa hushållningssällskapsområden fast tjänst ej inrättades, utan arbetet ordnades på annat sätt. Detta skulle i så fall ske i områden, där antalet brukningsdelar var litet eller ungdomsverksamheten hade liten omfattning. Emellertid understiger brukningsdelarnas antal 10 000 blott i fem län, och i åtminstone fyra av dessa har verksamheten relativt stor omfattning. Man skulle komma att missgynna områden, där verksamheten trots brukningsdelarnas ringa antal, har god tillslutning. Å andra sidan finnas i exempelvis Östergötlands län med dess talrika jordbruksbefolkning goda förutsättningar för en utvidgad klubbverksamhet, fastän denna för närvarande har blott begränsad omfattning där. Det har i andra sammanhang visat sig ofördelaktigt, att två eller flera förvaltningsområden för vissa uppgifter erhålla gemensam personal. Därvid blir i regel området närmast befattningshavarens stationsort bäst tillgodosett, medan längre bort liggande områden riskera att bli eftersatta. Av dessa skäl anser kommittén, att en befattning för varje hushållningssällskapsområde bör inrättas.

För att kontinuitet i verksamheten skall erhållas, böra täta personalskiften undvikas. Redan tidigare har från JUF:s sida önskemål uttalats om att åtminstone en befattningshavare inom varje distrikt skulle årsanställas. Med den innebörd och omfattning, som klubbverksamheten skall ha enligt kommitténs förslag, bliva befattningshavarna fullt sysselsatta året runt. Att så sker, är både önskvärt och fördelaktigt på grund av verksamhetens art och betydelse. Av dessa skäl föreslår kommittén, att inom varje hushållningssällskapsområde en fast tjänst för ungdomsverksamheten inrättas. Sammanlagt skulle alltså 26 fasta tjänster inrättas.

Tjänsteställning.

Av hushållningssällskapsutredningen föreslogs, att ungdomskonsulenterna skulle ha avlagt agronomexamen. Kommittén delar uppfattningen, att höga kompetenskrav böra ställas på de befattningshavare, som skola handha jordbruksungdomens yrkesfostran. I och för sig kunde det vara önskvärt, att som kompetenskrav uppställdes avlagd agronomexamen eller därmed likvärdig utbildning.

För hithörande befattningshavare måste man emellertid fästa stort avseende även vid annat än teoretisk utbildning. Därför synes så hög teoretisk kompetens som agronomexamen ej oundgänglig för uppgiften. De befattningshavare, som skola handha verksamhet av förevarande slag, böra framförallt ha omfattande erfarenhet av praktiskt jordbruk, vana och förmåga att leda ungdom samt därjämte vissa teoretiska insikter. Härtill kommer kostnadssynpunkten. Kommittén har varit angelägen att hålla kostnaderna för den här behandlade ungdomsverksamheten inom sådan

ram, att utsikter finnas att under rådande budgetläge få förslaget genomfört. Även av detta skäl har den ej ansett sig kunna förorda, att tjänster som ungdomskonsulent inrättas. Verksamheten bör kunna handhas av befattningshavare med lägre kompetens och lägre tjänsteställning. Befattningarna synas närmast böra kunna jämföras med hushållningssällskapens instruktörer eller innehavarna av vissa befattningar som trädgårdsmästare vid statens skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården. Dessa senare befattningshavare ha samma tjänsteställning som hushållningssällskapens instruktörer. Samma tjänsteställning ha även de till skogsvårdsstyrelserna knutna länsskogvaktarna. Det synes kommittén lämpligt, att ungdomsverksamhetens befattningshavare erhålla motsvarande tjänsteställning.

Vid bestämmande av statsbidraget till hushållningssällskapens jordbruksinstruktörer skall anses så, som om dessa hade upptagits i personalförteckningen för vederbörande hushållningssällskap i lönegrad Ca 16. Vid statens skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården, äro ifrågavarande befattningar som trädgårdsmästare placerade i Ca 16. Detsamma gäller om länsskogvaktarna. Kommittén finner motiverat, att ungdomsinstruktörerna erhålla ihuvudsak samma placering på löneplanen som nämnda befattningshavare.

I frågan, om befattningarna inom ungdomsverksamheten böra betraktas som sluttjänster eller som genomgångstjänster, har från vissa håll uttalats, att innehavarna av dylika befattningar efter några års förlopp borde söka sig över till annan verksamhet. Därmed skulle arbetet med ungdomens fostran handhas av i huvudsak ung personal. Man har ej ansett det önskvärt, att befattningarna inom klubbverksamheten skulle betraktas som sluttjänster, i vilka vederbörande stannade kvar till uppnådd pensionsålder.

Kommittén anser, att befattningarna i och för sig ej böra betraktas som sluttjänster. Dock bör hinder ej möta för den som är intresserad av ungdomsarbete att kvarstanna i verksamheten. Den hittillsvarande erfarenheten av verksamheten utvisar, att en sådan ordning kan vara mycket fördelaktig. Man bör dock som regel räkna med att ungdomsinstruktören efter några års tjänst ägnar sig åt andra arbetsuppgifter vare sig i lantbruksförvaltningen eller i enskild företagsamhet.

Ett av de viktigaste kompetenskrav, som en ungdomsinstruktör bör uppfylla, är, att han kan leda ungdom. Innan en person erhåller fast anställning som ungdomsinstruktör, bör han viss tid gå som aspirant, för att erfarenhet av hans lämplighet för uppgiften skall vinnas.

För att detta önskemål skall i möjligaste mån tillgodoses, böra för ungdomsinstruktörerna gälla samma anställningsvillkor som för vissa lantbruksinstruktörer. Genom brev den 10 september 1948 har Kungl. Maj:t meddelat följande bestämmelser angående anställnings- och avlöningsför-

hållandena för rekryteringspersonal till befattningar såsom lantbruksinstruktör i lönegrad Ca 16 eller Ce 16 vid lantbruksnämnderna.

»För här avsedd personal tillämpas följande befordringsgång, nämligen Cf 10 under ett och ett halvt år och lönegrad Ce 12 under två år, varefter befordran till lönegrad Ce 14 sker.

Bestämmelserna i 2 samt 5—9 §§ kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 436) angående reglerad befordringsgång för viss icke ordinarie personal i statens tjänst skola tillämpliga delar gälla beträffande nu avsedd personal. Vid tillämpning av stadgandena i 5 § nämnda kungörelse må, i enlighet med grunder, varom lantbruksstyrelsens och statens befordringsnämnd äga överenskomma, med statsanställning kunna likställas anställning hos hushållningssällskap.»

Kommittén föreslår, att samma anställningsvillkor skola gälla för ungdomsinstruktörerna. Därmed införes en viss aspiranttjänstgöring, varigenom vederbörandes lämplighet för ungdomsledarskap kan prövas. Vidare kunna personer anställas, som ej uppfylla samtliga de för ungdomsinstruktörer uppställda kompetenskraven men som under aspiranttjänstgöringen kunna meritera sig för fast anställning. Man erhåller en övergångsform för de nuvarande befattningshavarna. Av dessa skulle åtskilliga i och för sig vara lämpliga att även framdeles knyta till ungdomsverksamheten, fast ej alla för närvarande uppfylla kompetenskraven.

De av de nuvarande befattningshavarna, som efter ett förverkligande av kommitténs förslag, vinna anställning inom ungdomsverksamheten, böra genom personliga lönetillägg bibehållas vid nuvarande löneförmåner, om dessa skulle överstiga dem som förutses i kommitténs förslag. Detta gäller främst om ungdomskonsulenterna i Göteborgs och Bohus, Hallands och Norrbottens län samt den ena ungdomskonsulenten i Kristianstads län.

Ungdomsinstruktörernas uppgifter och kompetens.

Ungdomsinstruktören bör handha ungdomsverksamhetens praktiska genomförande inom resp. områden. I detta syfte bör det särskilt åligga ungdomsinstruktör

att svara för verksamhetens organisatoriska och expeditionella angelägenheter,

att tjänstgöra som ungdomsnämndens sekreterare,

att i denna egenskap öva tillsyn över övriga för verksamheten anställda befattningshavare,

att övervaka, att arbeten igångsättas inom ungdomsverksamhetens olika grenar,

att söka bistånd av olika kompetenta personer för arbetsuppgifternas genomförande,

att söka kontakt med sammanslutningar och andra för ungdomsverksamhet intresserade för att erhålla deras stöd och medverkan i arbetet,

att genom resor följa verksamhetens utveckling i skilda delar av hushållningssällskapets område,

att i samband därmed eller eljest samla ungdomen till överläggningar och instruktion,

att anordna tävlingar, fältvandringar, studieresor, lägerdagar m. m. för verksamhetens deltagare,

att hålla kontakt med folkbildningsorganisationer och av dessa anskaffa uppgifter om förefintlig studiemateriel i olika ämnen, företrädesvis sådana som ha samband med den praktiska verksamheten,

att medverka till bildandet av studiecirklar och till anskaffande av lämpliga ledare för dessa, samt

att vid de av hushållningssällskapen anordnade klubbledarkurserna medverka som kursledare och lärare.

Av ungdomsinstruktör bör framförallt krävas praktisk erfarenhet av ungdomsarbete. Därjämte bör han ha genomgått huvudkurs vid lantbruks-, lantmanna- eller trädgårdsskola eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper. Vidare bör han ha genomgått utbildningskurs för jordbruksinstruktörer. I dylik kurs bör inläggas undervisning i sådana föreningslivet berörande frågor, som ha betydelse för ungdomsarbetet.

Personal för utbildningen i husligt arbete.

Ungdomsinstruktörerna kunna ej handha samtliga arbetsuppgifter, som sammanhöra med ungdomsverksamheten. Särskilt gäller detta om utbildningen i husligt arbete, för vilket de i regel sakna kompetens. Härför erfordras särskild personal, för att denna viktiga gren av verksamheten skall kunna bli tillgodosedd. I och för sig kunde man tänka sig, att en särskild befattning med kvinnlig innehavare inrättades för ändamålet. Kommittén har likväl ej velat förorda, att en sådan ordning för närvarande genomföres på grund av de betydande kostnader, som skulle vara förbundna därmed och på grund av att verksamheten ännu i viss mån är av försökskaraktär. Därför bör ytterligare erfarenhet vinnas, innan personalorganisationen utbygges med fasta tjänster, utöver vad kommittén ovan föreslagit. I stället förordar kommittén, att hemkonsulenterna få ansvaret för och ledningen av utbildningen i husligt arbete även för ungdomsverksamhetens deltagare. Emellertid ha hemkonsulenterna så betydande arbetsbörda, att de ej utan vidare kunna tilläggas ytterligare arbetsuppgifter. För den skull föreslår kommittén, att statsbidrag anvisas, så att extra kvinnlig personal kan anställas framförallt under tider, då hemkonsulenterna äro särskilt

arbetsbelastade. Den sålunda anställda extra personalen skall under ungdomsnämnden ledas av hemkonsulenten och i samarbete med ungdomsinstruktören handha utbildningen i husligt arbete för ungdom i åldern 11—18 år. Hemkonsulenten bör alltså ha viss översyn över verksamheten och framförallt medverka vid planläggningen därav. Kommittén har i en rundfråga till samtliga hemkonsulenter inhämtat, att dessa anse den av kommittén föreslagna ordningen ändamålsenlig.

Den som önskar anställning för att biträda vid utbildningen i husligt arbete inom ungdomsverksamheten, bör ha i huvudsak samma kompetens som hemkonsulent. Vederbörande bör sålunda ha utexaminerats från lant-hushållsläraryrkesseminarium eller ha på annat sätt förvärvat likvärdig kompetens. För uppgiften kunna anlitas personer, som vid sidan av sin egentliga syssla viss tid av året önska tjänstgöra inom ungdomsverksamheten, t. ex. husmödrar vid lantbruksundervisningsanstalter, lant-hushållsläraryrkesseminarium, vilka lämnat skolarbetet men önska deltidstjänst, folk- och fortsättnings-skolans skolköksläraryrkesseminarium.

En ytterligare möjlighet att lösa ungdomsverksamhetens personalfråga beträffande utbildningen i husligt arbete, som bör allvarligt prövas, är denna. Organiserat samarbete inledes mellan lant-hushållsskolorna och ungdomsverksamheten. Vid skolorna anställs ytterligare en ordinarie ämnesläraryrkesseminarium på villkor, att skolans yngre läraryrkesseminarium alternerande tjänstgöra vid skolan och inom ungdomsverksamheten. Härmed skulle åtskilliga fördelar vinnas ej minst ur skolornas synpunkt. Läraryrkesseminariumna skulle under sin tjänstgöring i ungdomsverksamheten kunna väcka intresse hos ungdomen för fortsatt utbildning vid skolorna. Om skolornas elever i ökad omfattning rekryterades bland klubbverksamhetens ungdom, skulle skolornas elevmaterial bli jämnare än vad för närvarande är fallet. Detta skulle vara till gagn för undervisningen, vilken då skulle kunna byggas upp på mera enhetliga grunder. Läraryrkesseminariumna skulle erhålla kontakt med praktiskt ungdomsarbete och med de arbetsmetoder, som där tillämpas. De skulle kunna få nya impulser för undervisningen vid skolorna. Mellan skolor och hushållningssällskap skulle intimare kontakt kunna upprättas. För ungdomsverksamheten skulle kompetent personal kunna stå till förfogande utan mer betungande kostnader för statsverket.

Början bör göras vid ett begränsat antal lant-hushållsskolor, tills erfarenhet vunnits av lämpligheten av detta slag av samarbete.

Det är högst angeläget, att undervisningen i husligt arbete inom klubbverksamheten sker i tillfredsställande omfattning. Av detta skäl bör staten lämna ett tämligen rikligt bidrag till täckande av kostnaderna för den extra personal hos hushållningssällskapen, som enligt kommitténs förslag närmast bör handha uppgiften. Det omedelbara behovet av dylik extra

personal har kommittén för hela landet beräknat motsvara 150 arbetsmånader per år. Statsbidrag bör utgå till arvode åt denna personal. Arvode bör utgå med 500 kronor per månad eller dagarvode i proportion därtill. Till en och samma befattningshavare bör icke kunna utgå statsbidrag med högre belopp än 4 000 kronor per år.

De lärarinnor, som böra anställas vid lanthushållsskolorna enligt kommitténs förslag, böra avlönas med medel ur avlöningsanslaget till de lägre lantbruksundervisningsanstalterna. Kostnaderna för deras resor böra bestridas av hushållningssällskapen med anlitan av de medel, som böra ställas till hushållningssällskapens förfogande för utbildningen i husligt arbete inom klubbverksamheten.

Annan extra personal.

Ungdomsinstruktörernas egentliga arbetsuppgifter äro så omfattande och skiftande, att de på åtskilliga håll ej kunna genomföras utan arbetsbiträde. Fördenskull bör för ändamålet statsbidrag anvisas till avlönande av extra personal att särskilt under vegetationsperioden biträda ungdomsinstruktörerna. De som så anlitas, böra ha omfattande, praktisk erfarenhet av lantbruk samt viss teoretisk underbyggnad. Vederbörande bör ha genomgått huvudkurs vid lantbruks-, lantmanna- eller trädgårdsskola eller ha förvärvat motsvarande utbildning. För uppgiften böra kunna anlitas studieledare inom folkbildningsorganisationerna, kontrollassistenter eller andra personer, som prövas lämpliga. Den som under viss tid haft extra anställning inom ungdomsverksamheten, bör, om vederbörande visar sig lämplig, kunna anställas som ungdomsinstruktör.

Vid beräkningen av behovet av arbetsbiträde, i vad rör odlingsverksamheten, bör till utgångspunkt tagas, att en och samma befattningshavare kan handleda högst 300 ungdomar och att verksamheten omfattar i runt tal 15 000 deltagare. Då odlingssäsongen beräknas omfatta i genomsnitt 8 månader, skulle hela behovet av arbetskraft under denna tid motsvara 400 arbetsmånader. Därav utgör ungdomsinstruktörernas arbetsinsats ca 200 arbetsmånader. Extra personal skulle alltså erfordras för resterande 200 arbetsmånader. Arvodet till denna personal har beräknats till 450 kronor per arbetsmånad. Härför skulle erfordras 90 000 kronor per år. Detta belopp bör till större delen täckas med lokalt insamlade bidrag och till mindre delen med statsbidrag. Statsbidraget föreslås till en början utgå med 30 000 kronor per år.

De medel, som enligt kommitténs förslag skola ställas till ungdomsverksamhetens förfogande för täckande av kostnaderna för den extra personalen, böra ställas till lantbruksstyrelsens förfogande att fördelas av styrelsen.

Tillsyn.

Av det föregående har framgått, att lantbruksstyrelsen enligt kommitténs mening bör öva viss tillsyn över den förberedande yrkesutbildningen bland lantungdom. Uppgiften bör närmast åvila styrelsens undervisningsbyrå. Enligt vad kommittén inhämtat, är byråns personal otillräcklig för nuvarande uppgifter. En särskilt framträdande brist skulle därvid vara, att byrån ej har kvinnlig tjänsteman med särskild uppgift att följa undervisningen i husligt arbete. Kommittén vill för sin del understryka angelägenheten av att undervisningsbyrån erhåller sådana personella resurser, att den kan öva erforderlig tillsyn över hithörande undervisnings olika grenar. Förverkligandet av kommitténs förslag aktualiserar frågan om personalförstärkning vid byrån. Kommittén har dock icke velat ta ställning härtill utan har ansett, att det närmast bör ankomma på lantbruksstyrelsen att föreslå den personalförstärkning, som kan erfordras, därest kommitténs förslag förverkligas.

Kommittén har övervägt frågan om skapandet av ett rådgivande organ inom lantbruksstyrelsen för den förberedande yrkesutbildningen. Detta organ skulle utgöras av representanter för hushållningssällskapen och för de organisationer, som äro representerade i ungdomsnämnderna. Då ledningen av den förberedande yrkesutbildningens befattningshavare i de skilda länen bör åvila hushållningssällskapen och verksamheten på fältet bör genomföras i samarbete närmast med skilda organisationers lokala enheter och andra intresserade på platsen, har kommittén icke funnit det erforderligt, att ett särskilt centralt organ tillskapas. Det är angeläget att lantbruksstyrelsen genom återkommande konferenser samråder med de organisationer, som äro representerade i ungdomsnämnderna, och vid lämplig tidpunkt kallar ungdomsinstruktörerna till överläggningar.

Klubbverksamhetens befattningshavare böra få tillfälle till utbyte av erfarenheter även på annat sätt, t. ex. inom sina organisationer. För samordning, utbyte av erfarenheter och anskaffande av studie- och arbetsmateriel bör även Hushållningssällskapens förbund kunna spela en roll.

ELFTE KAPITLET.

JUF:s fortsatta verksamhet.

Kommitténs förslag innebär främst, att de befattningshavare, som anlitats för att handha lantungdomens förberedande yrkesutbildning, anställas vid hushållningssällskapen och att på fältet, vid de praktiska arbetsuppgifternas genomförande, samarbete bör sökas med skilda ungdomsorga-

nisationers lokala enheter och andra intresserade. I likhet med hushållningssällskapsutredningen vill kommittén understryka, att dess förslag ej äsyftar ett steg mot JUF:s eller andra ungdomsorganisationers upplösning och deras ersättande med ungdomsorgan inom hushållningssällskapen. Kommittén anser, att en fri ungdomsverksamhet är en tillgång för landsbygden och att ett intimt samarbete bör kunna bedrivas mellan en sådan och hushållningssällskapen beträffande såväl lantungdomens förberedande yrkesutbildning som beträffande andra gemensamma frågor. Även vid ett förverkligande av kommitténs förslag böra ungdomsorganisationerna syssla med klubbarbete och andra uppgifter inom sitt verksamhetsområde.

Klubbarbete bör därvid vara en framträdande uppgift för JUF, måhända särskilt i den scoutbetonade form, som Unga-odlarsystemet innebär. Därjämte har förbundet i sin allmänna föreningsverksamhet betydelsefulla uppgifter att fylla. Det är riksförbundet för studiecirkelverksamhet och samlade arbetsåret 1948/49 8 500 personer i 780 studiecirklar. I sin studieverksamhet har förbundet ägnat stor uppmärksamhet åt yrkesutbildande ämnen. Det bedriver även i övrigt en omfattande upplysningsverksamhet såväl kurser och föreläsningar som biblioteksrörelse. Förbundet har utgivit ett stort antal s. k. studieplaner till tjänst för studiecirkelnas arbete. Dessa studieplaner gälla såväl yrkesutbildande ämnen som ämnen rörande fysisk fostran, naturskydd, medborgarkunskap, föreningskunskap och allmänt folkbildande ämnen. I förbundets tidning »Jord och Ungdom» behandlas frågor rörande såväl klubbverksamhet som lantungdomens förenings- och bildningsverksamhet i övrigt. Tidskriften »Landsbygdens Trädgård» behandlar frågor framförallt rörande hemträdgårdens skötsel. Under en följd av år har JUF verkat för att intressera lantungdomen för hembygden och dess vård. De kulturella värden, som rymmas i den folkliga musiken och sången liksom i folkdansen, har förbundet även sökt tillvarata samt främja ungdomen fysiska fostran genom gymnastik och idrott.

Förbundets verksamhet har sådan betydelse för landsbygdsungdomens fostran, att det bör fortbestå. Man kan emellertid förutse, att en eventuell överflyttning till hushållningssällskapen av klubbverksamhetens befattningshavare kan bereda förbundet visst avbräck, eftersom befattningshavarna i mån av tid även biträtt inom JUF:s övriga verksamhet. Det kan förmodas, att överflyttandet av klubbverksamhetens ledning till hushållningssällskapen kan medföra svårigheter för JUF att i samma utsträckning som hittills erhålla bidrag av organisationer och enskilda.

Klubbverksamhet enligt Unga-odlarsystemet är kostnadskrävande. Förbundets inkomster av medlemsavgifter äro avsedda för förbundets allmänna verksamhet bland huvudsakligen de äldre. Man kan ej förutsätta, att de äldre med sina medlemsavgifter skola vara villiga att finansiera scoutverk-

samhet bland de yngre. Av de yngre kunna inga nämnvärda avgifter uttagas. För verksamheten måste därför bidrag i annan ordning utgå, om den skall kunna vidmakthållas i JUF:s regi. Erinras må, att jordbruksutskottet i sitt utlåtande i anledning av propositionen till 1944 års riksdag angående hushållningssällskapens organisation uttalat, att JUF »torde alljämt få anses utgöra det sammanhållande organet för främjande i samarbete med hushållningssällskapen av framför allt de yngre ungdomarnas självverksamhet genom bland annat egna klubbodlingar.» Av detta skäl ansåg utskottet, att förbundet jämväl i fortsättningen var i behov av statsunderstöd.

Med hänsyn till JUF:s ovan skildrade arbete för ungdomens fostran i kulturellt avseende och för att möjliggöra fortsatta insatser från förbundets sida för ungdomens yrkesutbildning bör JUF även framdeles erhålla bidrag av statsmedel. Kommittén har vid ett övervägande av bidragsbeloppets storlek funnit, att bidraget bör sättas till 80 000 kronor per år.

TOLFTE KAPITLET.

Kostnadsberäkningar.

Klubbledarkurser.

Beräkningarna bygga på följande förutsättningar.

Årligen anordnas 26 kurser med vardera 20 elever. Varje kurs omfattar 6 dagar med 6 undervisningstimmar per dag. Undervisningen består i genomsnitt under kursen av 4 lektions- och 2 övnings- eller demonstrations- timmar per dag.

Av tjänstemännen vid hushållningssällskapet medverkar under samtliga kursdagar en tjänsteman. I övrigt anlitas 2 lärare. Av dessa har en att resa till kursen från annan plats. Vardera lärarens undervisning omfattar 8 lektions- och 4 övningstimmar under kursen.

För hushållningssällskapets tjänstemän utgår ett arvode om 15 kronor per kursdag och för övriga lärare 10 kronor för lektionstimme och 5 kronor för övningstimme. För hushållningssällskapens tjänstemän, som medverka vid kurserna, böra vissa resekostnads- och traktamentsersättningar beräknas. Dessa ha ansetts i genomsnitt motsvara 15 kronor per kursdag. Resekostnadsersättningen för den tillresande läraren har ansetts motsvara 6 dagtraktamenten à 14 kronor och 8 resor à 12 kronor.

Samtliga elever antagas vara berättigade att erhålla traktamentsstipen-

dium à 3 kronor per dag och 15 elever därjämte tilläggsstipendium à 4 kronor per dag. Elevernas resor beräknas uppgå till 12 kronor per elev.

Beräkningsgrunderna i övrigt ha angivits i det föregående.

Med dessa utgångspunkter bliva kostnaderna följande:

I. *Kostnad per kurs.*

1. Kostnader för lärare.		
a) Hushållningssällskapets tjänstemän (6×15)	90	
b) Reseersättning m. m. åt do (6×15)	90	
c) Lärare på platsen ($8 \times 10 + 4 \times 5$)	100	
d) Arvode åt tillresande lärare ($8 \times 10 + 4 \times 5$)	100	
e) Reseersättning åt lärare ($6 \times 14 + 8 \times 12$)	180	560
2. Stipendier.		
a) Traktamentsstipendier ($20 \times 3 \times 6$)	360	
b) Tilläggsstipendier ($15 \times 4 \times 6$)	360	720
3. Elevernas resor (20×12)		240
4. Övriga kostnader ($20 \times 3 \times 6$)		360
		1 880

II. *Statsbidrag per kurs.*

1. Lärarkostnader (hela beloppet)		560
2. Traktamentsstipendier (hela beloppet)	360	
Tilläggsstipendier ($0,75 \times 360$)	270	630
3. Elevernas resor ($0,75 \times 240$)		180
4. Övriga kostnader (hela beloppet)		360
		1 730

III. *Statsbidrag till 26 kurser* ($26 \times 1\,730$) 44 980

Avrundat belopp kronor 45 000

Bidraget till hushållningssällskapens undervisningsverksamhet bör alltså höjas med 45 000 kronor.

Kommittén har i det föregående räknat med att även kortare kurser komma att anordnas. I den mån så sker, böra kostnaderna för dessa till en början bestridas med anlitanande av det bidrag för klubbledarkurser kommittén här har beräknat. Om kursverksamheten framdeles får stor omfattning och även kortare kurser bli vanliga bör särskilt anslag beräknas för dessa.

Löner och arvoden till klubbverksamhetens personal.

1. Löner åt ungdomsinstruktörer.

Vid beräkning av ungdomsinstruktörernas löner ha till utgångspunkt tagits 17:e löneklassen och ortsgrupp 3. Förutsättningarna i övrigt angivas närmare å s. 84 ff.

26 ungdomsinstruktörer ($26 \times 7\ 356$) 191 256

Avrundat belopp kronor 191 000

2. Arvoden åt extra personal.

Förutsättningarna angivas närmare å s. 87 ff.

a) För undervisningen i husligt arbete föreslås statsbidrag utgå för 150 arbetsmånader å 500 kronor. Arvodeskostnaderna bli därvid (150×500) 75 000 kronor.

b) För biträde åt ungdomsinstruktörerna i vissa områden föreslås statsbidrag utgå med ett sammanlagt belopp av 30 000 kronor.

3. Sammandrag av löner och arvoden:

Löner åt ungdomsinstruktörer 191 000

Arvoden för undervisning i husligt arbete 75 000

Arvoden för biträde åt ungdomsinstruktörer 30 000

Kronor 296 000

Hushållningssällskapens löneanslag bör sålunda höjas med 296 000 kronor.

Omkostnader för klubbverksamheten.

Kommitténs förslag medför även kostnader för befattningshavarnas resor, ungdomsnämnder, expedition, expenser m. m. Kommittén har funnit, att hushållningssällskapens omkostnadsanslag på grund härav bör höjas.

Huvuddelen av den ifrågasatta höjningen bör motsvara det belopp, till vilket kostnaderna för ungdomsinstruktörernas resor och traktamentersättning kan beräknas uppgå. Dessa kostnader för motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen uppgå till i genomsnitt 4 000 kronor per år. Detta belopp bör därför beräknas även för ungdomsinstruktörernas del. Kostnaderna bli därvid ($26 \times 4\ 000$) 104 000 kronor.

På grund av den påtalade angelägenheten av att utbildningen i husligt arbete erhåller tillräcklig omfattning, bör statsbidrag även utgå med ett

belopp, som likaledes motsvarar kostnaderna för resor och traktamentsersättningar för den personal, som skall handha ifrågavarande utbildning. Dessa kostnader ha beräknats till 300 kronor per månad. Med 150 arbetsmånader bli de (150×300) 45 000 kronor.

Hushållningssällskapens omkostnadsanslag bör alltså höjas med (104 000 +45 000) 149 000 kronor.

Övriga kostnader såsom för arvoden och reseersättningar åt biträdande instruktörer samt rese- och traktamentsersättningar åt ungdomsnämnderna, expenser m. m., böra hushållningssällskapen bestrida genom egna insatser eller genom ortsbidrag. Detta motiveras av att den av kommittén föreslagna ordningen medför minskning i åtskilliga kostnader hushållningssällskapen tidigare haft för klubbverksamheten.

Sammandrag av klubbverksamhetens kostnader.

<i>Klubbledarkurser</i>	45 000
<i>Löner och arvoden</i>	296 000
<i>Omkostnader</i>	149 000
<i>Summa kronor</i>	490 000

Härtill kommer, att JUF föreslagits erhålla ett årligt bidrag av 80 000 kronor. Kommitténs förslag skulle alltså för statsverket medföra en total kostnad av (490 000 + 80 000) 570 000 kronor.

Vid en beräkning av de merkostnader statsverket skulle få vidkännas, när kommitténs förslag förverkligas, bör fråndragas det för närvarande utgående anslaget till JUF å 160 000 kronor.

Merkostnaderna för statsverket skulle under sådana förhållanden belöpa sig till (570 000 — 160 000) 410 000 kronor.

TRETTONDE KAPITLET.

Sammanfattning av kommitténs synpunkter och förslag.

Betydelsen och omfattningen av en förberedande yrkesutbildning.

1. En viktig förutsättning för att rationaliseringen inom jordbruket skall ha framgång är, att jordbrukaren är skicklig i sitt yrke. För att så skall bli fallet, erfordras en upplysnings- och utbildningsverksamhet av tillräcklig omfattning.

2. Utbildningsmöjligheterna för lantbrukets ungdom äro otillräckliga trots de förbättringar, som under senare tid genomförts.

3. En orientering om jordbruket som yrke bör kunna sättas in, innan de unga inträtt i förvärvslivet. Redan i skolåldern böra de kunna erhålla viss, förberedande yrkesutbildning. Därvid bör syftet vara dels att fästa deras uppmärksamhet på jordbrukets värden och på betydelsen av yrkesutbildning, dels att bibringa dem elementära yrkesfärdigheter, dels slutligen att bereda dem arbets- och personlighetsfostrande fritidssysselsättning.

4. Därvid bör klubbverksamheten med dess förberedande yrkesutbildning kunna spela en betydande roll. Med lämplig uppläggning bör den kunna omfattas även av ungdom i åldern 15—18 år.

Statsbidrag bör utgå för avlönande av vissa befattningshavare, bl. a. ungdomsinstruktörer, vilka skola handha ledningen av den nämnda ungdomsverksamheten. Verksamheten bör även grundas på bidrag av sammanlutningar eller enskilda personer.

5. Klubbverksamheten bör vara avsedd för barn och ungdom i åldern 11—18 år. Den som uppnått högre ålder, bör fortfarande kunna få kvarstå inom verksamheten, om han åtager sig någon speciell uppgift, såsom klubbledare e. d.

6. Kommittén har som riktpunkt uppsatt ett deltagande i klubbverksamheten av omkring 25 000 personer per år.

7. Jämte barn och ungdom från jordbrukargruppen böra även barn och ungdom från andra av jordbrukets yrkesgrupper delta i klubbverksamheten. Bland annat böra lantarbetarnas barn i större utsträckning än hittills delta i verksamheten. Denna bör läggas så, att den underlättar mottagandet av samtliga jordbrukets ungdomsgrupper.

8. Barn och ungdom från andra yrkesgrupper böra även kunna få delta i klubbverksamheten, om de så önska och verksamhetens resurser så tillåta.

Uppgift, innehåll och arbetsformer.

9. En yrkesinriktad ungdomsverksamhet av förevarande slag beräknas ej kunna meddela systematiskt upplagd yrkesundervisning. Sådan bör för den mognare ungdomen meddelas vid lantbrukets lägre undervisningsanstalter. Klubbverksamheten är närmast att betrakta som en förskola till denna undervisning.

10. Verksamheten bör omfatta lantbrukets olika grenar, såsom växtodling, husdjurskötsel, skogsbruk och husligt arbete. Vidare bör före-

komma undervisning om maskiner och redskap och i arbetsteknik. Till verksamhetsgrenarna böra även höras naturskydd, hembygdsvård och studier. Lagtävlingar kunna inläggas särskilt i de yrkesfostrande verksamhetsgrenarna. På grund av att klubbverksamheten även bör ha karaktär av allmän ungdomsrörelse, böra mer allmänt inriktade verksamhetsgrenar även förekomma, såsom fältvandringar och lägersammankomster. Vidare bör gymnastik och idrott kunna anordnas som ett led i ungdomens fysiska fostran. Sång och musik m. m. bör även kunna ingå i programmet.

11. För denna förberedande yrkesutbildning äro de mest varierande arbetsformer möjliga. Ofta kan verksamheten sakna fastare organisation. I andra fall kan det vara lämpligt, att verksamheten organiseras i föreningsform, varvid syftet bör vara att lära de unga föreningsmässigt uppträdande. I åter andra fall kunna deltagarna samlas enligt den äldre typen av klubbverksamhet. I ännu andra kan Unga-odlarsystemet tillämpas. Även instruktionsdagar med ungdomen på en plats böra kunna ordnas i samband med besök av verksamhetens befattningshavare.

Stor frihet bör råda vid valet av arbetsformer. Dessa böra anpassas efter de erfarenheter, som göras, och de allmänna förutsättningar för ungdomsverksamhet, som råda på skilda platser i landet.

12. Såväl enskilda som organisationer böra kunna taga initiativet till att klubbverksamhet organiseras på en plats. Ofta kan det vara lämpligt, att intresserade organisationer inom ett område bilda ett samarbetsorgan för verksamheten. I princip bör gälla, att varje ungdomsorganisation, som så önskar, skall få taga initiativ till och stödja verksamheten. Men av praktiska skäl bör denna så vitt möjligt samordnas, så att ej klubbar på samma plats bildas i konkurrens med varandra. Klubbverksamheten bör vara så upplagd, att den på en plats kan samla barn och ungdom, oavsett deltagarnas eller deras föräldrars inställning till politiska eller andra spörsmål.

13. Samarbete mellan klubbverksamheten och andra former av yrkesutbildning bör förekomma. Sålunda böra vissa av de kurser och studieresor, som ingå i hushållningssällskapens verksamhet, även kunna anordnas särskilt för ungdom. Därvid kan ökad erfarenhet vinnas av de för ungdomen lämpade utbildningsformerna. Kurser och resor av detta slag kunna även utgöra ett slags förskola till de lägre lantbruksundervisningsanstaltens huvudkurser. Likaså bör viss samordning av den undervisning, som i folk- och fortsättningsskolan bedrives i praktiska ämnen kunna ske och klubbverksamhetens förberedande yrkesutbildning. Därvid bör även ett ömsesidigt utbyte av personal kunna äga rum. Det förslag skolkommissionen framlagt om inrättande av ett nionde skolår varken föregriper eller utsluter lantungdomskommitténs förslag om en utvidgad klubbverksamhet.

Klubbledare.

14. För att arbetsuppgifterna inom klubbverksamheten skola kunna genomföras erfordras, att lämpliga personer ställa sig till förfogande som lokala ledare för verksamheten, då de befattningshavare, som anställas, ej räckta till för att ensamma handha ledningen. Dylika lokala ledare benämnas klubbledare.

15. För varje klubb eller för ett visst område bör en klubbledare utses. Sättet att utse denne bör bero av de lokala förhållandena. Det kan ske av verksamhetens befattningshavare, deltagarna själva, någon organisation med intresse för saken eller kan en för saken intresserad person ställa sig i spetsen för verksamheten.

16. Klubbledarna böra vara oavlönade. Viss ersättning för sitt uppdrag böra de kunna få i form av stipendier för deltagande i utbildningskurs, studieresa e. d.

17. Klubbledarna böra ha praktisk erfarenhet av lantbruk och vara lämpliga för ungdomsarbete. Helst böra de ha deltagit i praktisk ungdomsverksamhet. Fördelaktigt är, om de genomgått kurs vid lantbruksundervisningsanstalt eller folkhögskola eller på annat sätt utbildat sig genom studier.

18. Ungdomar under 17 år böra i regel ej utses till klubbledare.

19. För klubbledare böra hushållningssällskapen anordna utbildningskurser. Dessa kurser torde i regel komma att omfatta 6 undervisningsdagar. Klubbledarkurser böra ordnas i sådan omfattning, att varje klubbledare beredes tillfälle att minst en gång besöka en dylik kurs. Kommittén har beräknat, att det aktuella utbildningsbehovet motsvarar 26 kurser med sammanlagt omkring 500 deltagare. En klubbledarkurs per hushållningssällskapsområde och år bör därvid beräknas.

20. Klubbledarkurserna böra finansieras i huvudsak enligt de grunder, som gälla för statsunderstödd utbildningsverksamhet på lantbrukets område i hushållningssällskapens regi. Därutöver bör kursanordnaren efter lantbruksstyrelsens prövning kunna erhålla ett bidrag av statsmedel av 3 kronor per kursdeltagare och dag för täckande av de extra kostnader, som kursen kan föranleda.

21. Även om de nämnda 6-dagarskurserna komma att spela en framträdande roll för utbildningen av klubbledare, kan det visa sig lämpligt att organisera även kortare kurser av skilda slag. För dessa kurser böra samma statsbidragsvillkor gälla som för hushållningssällskapens övriga kurser av jämförligt slag.

Verksamhetens ledning.

22. Kommittén har undersökt olika alternativ att lösa frågan om vem som skall handha ledningen av klubbverksamhetens personal. De alternativ, som därvid erbjudit sig äro, att JUF alltjämt handhar ledningen, att ledningen anförtros en för ändamålet bildad sammanslutning, eller att hushållningssällskapen anförtros ledningen. Det är svårt att i korthet sammanfatta kommitténs alla överväganden av fördelar och nackdelar hos de nämnda alternativen. I stället får kommittén med hänvisning till redogörelsen i nionde kapitlet här framhålla, att endast hushållningssällskapen synts uppfylla samtliga de krav, vilka böra ställas på det organ, som skall leda klubbverksamhetens personal. På grund härav böra sällskapen erhålla uppdraget.

23. Hushållningssällskapens förvaltningsutskott böra svara för klubbverksamhetens medelsförvaltning och anställa de för verksamheten avsedda befattningshavarna. I övrigt bör förvaltningsutskottet delegera verksamhetens ledning på en särskild ungdomsnämnd, som utses av förvaltningsutskottet. Nämnden bör sammansättas så, att den ger ett representativt uttryck för skilda intressen i landsbygdens ungdomsverksamhet. Det synes lämpligt, att nämnden erhåller lägst 5 och högst 9 ledamöter. Nämnden bör ha även kvinnliga ledamöter.

Personal.

24. För att kontinuitet i verksamheten skall erhållas, böra täta personalskiften undvikas. Med den innebörd och omfattning, som klubbverksamheten skall ha enligt kommitténs förslag, bliva befattningshavarna fullt sysselsatta året runt. Att så sker är både önskvärt och fördelaktigt på grund av verksamhetens art och betydelse. Av dessa skäl bör inom varje hushållningssällskapsområde en fast tjänst för ungdomsverksamheten inrättas. Sammanlagt föreslås inrättande av 26 fasta tjänster.

25. Innehavarna av dessa tjänster föreslås erhålla samma ställning som hushållningssällskapens jordbruksinstruktörer, d. v. s. de böra placeras i lönegrad Ca 16. Dock bör reglerad befordringsgång tillämpas i likhet med vad fallet är för vissa av lantbruksnämndernas instruktörer. Därigenom underlättas rekryteringsmöjligheterna och en viss aspiranttjänstgöring erhålles.

26. Ungdomsinstruktörerna böra handha ungdomsverksamhetens praktiska genomförande inom resp. områden.

27. Av ungdomsinstruktörerna böra framförallt krävas praktisk erfarenhet av ungdomsarbete. Därjämte böra de ha genomgått huvudkurs vid lantbruks-, lantmanna- eller trädgårdsskola eller ha på annat sätt förvärvat

motsvarande kunskaper. De böra ha genomgått utbildningskurs för jordbruksinstruktörer. I dylik kurs bör inläggas undervisning i sådana för- eningslivet berörande frågor, som ha betydelse för ungdomsarbetet.

28. Ungdomsinstruktörerna kunna ej ensamma handha samtliga arbets- uppgifter i samband med ungdomsverksamheten. Särskilt gäller detta om utbildningen i husligt arbete. Kommittén förordar, att hemkonsulenterna få ansvaret för och ledningen av denna gren av verksamheten. Därvid böra de biträdas av extra personal, som anlitas framförallt under tider, då hem- konsulenterna äro särskilt arbetsbelastade. Den sålunda anställda extra personalen skall under ungdomsnämnden handha utbildningen i husligt arbete för ungdom i åldern 11—18 år.

29. Den som önskar anställning för att biträda vid utbildningen i hus- ligt arbete inom klubbverksamheten, bör ha i huvudsak samma kompe- tens som hemkonsulent. För uppgiften bör kunna anlitas personer, som vid sidan av sin egentliga syssla viss tid av året önska tjänstgöra inom ungdomsverksamheten. Kommittén har beräknat, att behovet av nyss- nämnda kvinnliga personal motsvarar 150 arbetsmånader per år. Stats- bidrag bör utgå till arvode beräknat efter 500 kronor per månad eller dag- arvode i proportion därtill. Till en och samma befattningshavare bör stats- bidrag till arvode icke kunna utgå med högre belopp än 4 000 kronor per år.

30. Vid ett begränsat antal lantushållsskolor bör man pröva möjlig- heten att inleda organiserat samarbete mellan ungdomsverksamheten och lantushållsskolorna. Vid vissa skolor bör ytterligare en ordinarie ämnes- lärarinna anställas på villkor, att skolans yngre lärarinnor alternerande tjänstgöra vid skolan och inom ungdomsverksamheten. Lärarinnorna böra avlönas med medel ur avlöningsanslaget till lägre lantbruksundervisnings- anstalter. Resekostnaderna böra bestridas av hushållningssällskapen med anlitan- de av medel, som ställas till sällskapens förfogande för utbildningen i husligt arbete inom klubbverksamheten.

31. Statsbidrag bör utgå även till avlöande av viss extra personal att särskilt under vegetationsperioden biträda ungdomsinstruktörerna. De som så anlitas, böra ha omfattande praktisk erfarenhet av lantbruk samt viss teoretisk underbyggnad. Vederbörande bör ha genomgått huvudkurs vid lantbruks-, lantmanna- eller trädgårdsskola eller förvärvat motsvarande utbildning.

32. Till att bestrida kostnaderna för ungdomsinstruktörernas jämte öv- riga befattningshavares resor och traktamentsersättningar samt expenser för verksamheten i övrigt bör statsbidrag utgå. Statsbidraget bör i hu- vudsak motsvara rese- och traktamentskostnaderna för vissa av befatt- ningshavarna. Den del av kostnaderna för verksamheten, som icke täckes

av statsbidraget, böra hushållningssällskapen själva tillskjuta eller bestrida med anlitan­de av lokalt anskaffade medel.

Tillsyn.

33. Lantbruksstyrelsen bör öva tillsyn över den frivilliga, förberedande yrkesutbildningen bland lantungdom. Förverkligandet av kommitténs förslag aktualiserar frågan om förstärkning av personalen vid lantbruksstyrelsens undervisningsbyrå. Det bör närmast ankomma på styrelsen att föreslå den personalförstärkning, som i så fall kan erfordras.

34. Lantbruksstyrelsen bör genom återkommande konferenser samråda med de organisationer, som äro representerade i ungdomsnämnderna, och vid lämplig tidpunkt kalla ungdomsinstruktörerna till överläggningar. Verksamhetens befattningshavare böra få möjlighet till utbyte av erfarenheter, exempelvis inom sina organisationer. För samordning och utbyte av erfarenheter böra även Hushållningssällskapens förbund kunna spela en roll.

JUF:s fortsatta verksamhet.

35. Kommitténs förslag åsyftar ej ett steg mot JUF:s eller andra ungdomsorganisationers upplösning. JUF bör fortfara med sin verksamhet. Därvid bör även klubbverksamhet vara en framträdande uppgift för förbundet. Med hänsyn till betydelsen av det arbete, som JUF nedlägger för ungdomens fostran i kulturellt avseende och för att möjliggöra fortsatta insatser från förbundets sida för ungdomens yrkesutbildning, bör JUF även framdeles erhålla bidrag av statsmedel. Kommittén föreslår ett årligt anslag till JUF:s verksamhet å 80 000 kronor.

Kostnader för statsverket.

36. Statsbidraget till klubbledarkurser har beräknats till 45 000 kronor per år, statsbidraget till hushållningssällskapen för löner och arvoden åt personalen till 296 000 kronor och de allmänna omkostnaderna till 149 000 kronor. Kostnaderna för klubbverksamheten belöpa sig till 490 000 kronor. Om anslaget till JUF inräknas uppgå de totala kostnaderna till 570 000 kronor. Merkostnaderna för statsverket uppgå till 410 000 kronor.

Särskilda yttranden.

Särskilt yttrande av herr Mannerfelt.

Följande särskilda uttalande har jag velat göra i anslutning till kommitténs behandling av frågan om det husliga arbetet.

Detta arbete är av synnerlig betydelse för hem och samhälle, icke minst beträffande jordbruket. Hur än den önskvärda rationaliseringen och mekaniseringen av hemarbetet fortskrider, måste likväl under överskådlig tid mycket bero av människans arbete, hennes kunnighet i hem- och hushållsfrågor samt intresse härför. Här hava kvinnorna sitt speciella arbetsfält. Naturen själv liksom all erfarenhet om den riktiga arbetsfördelningen mellan män och kvinnor utvisa, att hem- och hushållsarbetet måste vila på kvinnans axlar.

Emellertid är kunnigheten och intresset på detta viktiga område i stor utsträckning ringa. Särskilt i vår tid, då så mycket annat lockar kvinnorna och så mångahanda förvärvsarbeten utanför hemmen stå dem till buds, äro — tyvärr — flertalet unga kvinnor främmande för och kanske likgiltiga för de husliga sysslorna, kvinnans yrke framför andra yrken. Huru vanligt är det ej, att den unga kvinnan vid äktenskapets ingående och ett hems grundande saknar kunnighet i hushållsarbete och till och med de mest elementära begreppen om skötsel av hem och hushåll. Utbildning och yrkesfostran på detta område är därför en synnerligen angelägen uppgift för de unga kvinnorna. Klubbverksamheten, med dess karaktär av förberedande, frivillig yrkesutbildning, bör följaktligen, när det gäller flickorna, på ett alldeles särskilt sätt inriktas på det husliga arbetet. De böra också fostras till, att detta är en av kvinnans allra största uppgifter.

De ledarekrafter i form av hemkonsulenter och biträden till dem, som med påräkneliga, begränsade anslag komma att stå till buds, behövas så innerligt väl just för kvinnornas utbildning på detta område. Att då även inblanda den manliga hälften i den speciella husliga utbildningen finner jag oriktigt ur både principiell och praktisk synpunkt. Kanske jag här kan nöja mig med att betona den praktiska sidan av saken. Det sägs visserligen, att i vissa situationer — såsom vid hustruns sjukdom eller för att

bereda henne vila och avlösning — mannen bör kunna rycka in i hushålls- och hemarbetet, och det göra nog de flesta såsom ett reservarbete, vilket i dylika extra situationer avklaras, kanske valhänt men dock hjälpligt. Men så länge en mycket stor del av flickorna och de unga kvinnorna alltjämt sakna den mest nödvändiga utbildningen på området och så länge lärare- och ledarkrafterna samt andra utbildningsresurser äro otillräckliga för tillgodoseendet av flickornas utbildningsbehov, böra utbildningsmöjligheterna i det husliga arbetet förbehållas flickorna. Först sedan man kan säga, att allt är i huvudsak kvantitativt och kvalitativt väl ordnat för kvinnornas så ytterst välbehövliga skolning i hem- och hushållsarbete, kan det vara anledning att resonera om någon huslig utbildning även för pojkar, vilka dock i främsta rummet måste utbilda sig för ett försörjningsyrke. Även i klubbarbetet bör man besinna vikten av att begränsa sig och koncentrera sig på det för en var väsentliga.

Särskilt yttrande av herr Eliasson.

Såsom kommittén framhåller (s. 90) innebär dess förslag främst »att de befattningshavare, som anlitas för att handha lantungdomens förberedande yrkesutbildning, anställas vid hushållningssällskapen och att på fältet vid de praktiska arbetsuppgifternas genomförande samarbete skall sökas med skilda ungdomsorganisationers lokala enheter och andra intresserade. I likhet med hushållningssällskapsutredningen vill kommittén understryka, att dess förslag ej åsyftar ett steg mot JUF:s eller andra ungdomsorganisationers upplösning och deras ersättande med ungdomsorgan inom hushållningssällskapen. Kommittén anser, att en fri ungdomsverksamhet är en tillgång för landsbygden och att ett intimt samarbete bör kunna bedrivas mellan en sådan och hushållningssällskapen beträffande såväl lantungdomens förberedande yrkesutbildning som beträffande andra gemensamma frågor. Även vid ett förverkligande av kommitténs förslag böra ungdomsorganisationerna syssla med klubbarbete och andra uppgifter inom sitt verksamhetsområde.»

Ehuru kommittén föreslår att huvudmannskapet för den med statsbidrag avlönade personalen skall överflyttas från JUF till hushållningssällskapen, har den likväl ansett sig böra förorda, att JUF även efter nämnda förändring i huvudmannskapet erhåller statsbidrag. Förbundet använder f. n. c:a 40 000 kronor av uppbyret statsbidrag till den centrala verksamheten, främst till bestridande av de med huvudmannskapet förenade personal- och administrationskostnaderna. Enligt kommitténs förslag skulle JUF efter huvudmannskapets överflyttande till hushållningssällskapen erhålla ett statsbidrag av 80 000 kronor. Sistnämnda belopp torde till be-

tydande del få anses utgöra kompensation till JUF vid av kommittén förordad ändring av huvudmannaskapet för klubbverksamhetens personal. Huruvida en enskild organisation bör erhålla kompensation av statsmedel i ett fall som detta är ett principiellt spørsmål, som kommittén emellertid icke närmare övervägt.

Som motiv för ett fortsatt och ökat statsbidrag till JUF anför kommittén dels att JUF även framdeles får vidkännas vissa kostnader för av förbundet bedriven klubbverksamhet, dels att förbundet i sin allmänna föreningsverksamhet har betydelsefulla uppgifter att fylla. Härtill vill jag framhålla några principiella synpunkter.

Vid kommitténs överväganden av frågan om klubbverksamhetens huvudman har den haft att taga ställning till spørsmålet, huruvida ledningen för verksamhetens personal borde anförtros mer än en institution eller organisation. Kommittén har emellertid avvisat tanken på att mer än en sammanslutning skulle erhålla statsbidrag till kostnaderna för klubbverksamhetens befattningshavare, enär »de begränsade resurser, som kunna ställas till verksamhetens förfogande, därmed ej skulle disponeras på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt». Detta kommitténs ställningstagande måste anses innebära, att statsbidrag icke bör utgå till den personal, som olika intresserade organisationer eventuellt anställa med uppgift att arbeta inom av respektive organisationer bedriven eller understödd klubbverksamhet. Då kommittén som motiv för fortsatt statsbidrag till JUF bl. a. anför, att förbundet får vidkännas vissa kostnader för dess klubbverksamhet, även sedan huvudmannaskapet överflyttas till hushållningssällskapen, synes kommittén dock i princip intaga den ståndpunkten, att enskild sammanslutning, som bedriver klubbverksamhet, bör kunna erhålla statsbidrag till administrationskostnaderna för nämnda verksamhet. Ehuru kommittén starkt framhållit, att skilda organisationer böra framdeles liksom hittills bedriva och understödja klubbverksamhet, har den icke tagit ställning till huruvida och i vilken form även andra organisationer än JUF böra erhålla statsbidrag till de med klubbverksamheten förenade administrationskostnaderna.

Vad JUF:s allmänna föreningsverksamhet angår, må framhållas dels att JUF i sin egenskap av studieförbund åtnjuter särskilt statsbidrag till administrationskostnaderna för bildningsverksamheten, dels att JUF:s ideella verksamhet i övrigt är likartad med den som bedrivs inom åtskilliga andra ungdomsorganisationer med större eller mindre medlemsanslutning, vilka få finansiera verksamheten uteslutande genom medlemmarnas arbetsinsatser och i regel ganska små avgifter.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att ungdomsvårdskommittén tidigare framlagt förslag om samhälleligt stöd åt ungdomens föreningsliv

(SOU 1944:31). I enlighet med ungdomsorganisationernas uttalade önskemål föreslog ungdomsvårdskommittén bl. a., att statsbidrag skulle utgå till ungdomsorganisationerna för avlöning åt instruktörer samt till anordnande av instruktionskurser. Beträffande de villkor, som ungdomsvårdskommittén uppställde för statsbidragsberättigad instruktionsverksamhet, hänvisar jag till kommitténs betänkande. Då jag deltagit i utformningen av ungdomsvårdskommitténs förslag och alltså anser, att ett samhälleligt stöd till ungdomens föreningsliv är starkt motiverat av föreningslivets betydelse för ungdomens fostran, synes det mig angeläget, att frågan om samhällets stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet snarast möjligt överväges i hela dess omfattning.

Reservation av herrar Gustafson och Jonsson.

Kommittémajoritetens uppfattning, att klubbverksamhet är en form av förberedande yrkesutbildning, som bör utvecklas, och att fördenskull betydligt höjda bidrag av statsmedel böra utgå till verksamheten, kunna vi helt dela. Vi dela även uppfattningen, att verksamheten bör omfatta åldersgrupperna 11—18 år och de grenar, som anges i sjunde kapitlet av betänkandet. Mot övriga delar av majoritetsförslaget ha vi allvarliga erinringar att göra.

Kommittémajoritetens förslag, att huvudmannskapet för klubbverksamheten på angivet sätt skall överflyttas från JUF till hushållningssällskapen, har icke grundats på kritik av JUF:s sätt att handha verksamheten. JUF har till det yttersta utnyttjat de begränsade resurser, som ställts till förfogande. Att så skett, belyses av följande exempel. Inom den av JUF ledda delen av klubbverksamheten gå i runt tal 300 klubbmedlemmar per befattningshavare. Motsvarande siffra inom den finskspråkiga delen av klubbverksamheten i Finland utgör enligt bilagan 130.

Bland de skäl, som kommittémajoriteten anför för att JUF icke längre bör leda verksamheten, märkes, att JUF har blott begränsad omfattning och att ungdomsnämnder i skilda områden konstituerats för att eliminera de förmenta olägenheterna därav. Om de anförda omständigheterna varit av egentlig betydelse, kunde man ha förväntat, att klubbverksamheten skulle ha fått kraftigt uppsving i områden, där ungdomsnämnder införts. Som exempel på motsatsen kunna följande anföras. I betänkandet nämnes, att klubbverksamheten i Östergötlands län har ringa omfattning. Där finnes dock sedan många år tillbaka en ungdomsnämnd. I Kalmar län saknas ungdomsnämnd, varjämte JUF:s allmänna verksamhet där är relativt ringa. Icke desto mindre har klubbverksamheten tämligen stor omfattning i länet. I Västerbottens och Norrbottens län, där klubb-

verksamheten har särskilt stor omfattning, saknas ungdomsnämnder. Utvecklingen i Örebro län är intressant. Där bildades vid årsskiftet 1945/46 en ungdomsnämnd. Denna upphörde med verksamheten vid årsskiftet 1947/48. Deltagarantalet i klubbarna under samma tid och där- efter framgår av följande uppgifter.

År	Antal klubbmedlemmar
1945	240
1946	90
1947	75
1948	216
1949	255

Vi vilja icke hävda, att klubbverksamhetens återhämtning i Örebro län efter nedgången under 1946 och 1947 enbart berott av att ungdomsnämnden upphört med verksamheten. Ej heller bestrida vi, att ungdomsnämnder i vissa fall kunnat främja verksamheten, enär de ekonomiska resurser, som ställas till verksamhetens förfogande, äro av avgörande betydelse för utvecklingen.

Av kommitténs redogörelse framgår, att klubbledare utsetts på årsmöte med JUF-avdelning endast för en del av klubbarna. Att så är fallet, beror väsentligen av att JUF icke särskilt eftersträvat att organisatoriskt anknyta klubbarna till förbundet. JUF har velat ge klubbverksamheten frihet att utveckla sig efter de lokala förhållandena. Förbundet har ansett, att därmed de bästa förutsättningarna skapas för en allmän anslutning till klubbverksamheten. Vi förutsätta, att klubbverksamheten även i framtiden skall komma att bestå av dels till JUF direkt anknutna klubbar, dels fristående klubbar.

Kommittémajoriteten bestrider JUF:s förutsättningar att utveckla ett berikande samarbete med den undervisning i yrkesfrågor, som bedrivs vid skolor och kurser eller på annat sätt. Häremot bör påpekas, att JUF i ett stort antal fall inlett samarbete med folkskolan, i vad rör dennas undervisning i trädgårdsskötsel. Hushållningssällskapen torde i stort sett sakna praktisk erfarenhet av dylik samverkan med folkskolan. Skolöverstyrelsen har i det cirkulär, som citeras i betänkandet, rekommenderat de lokala skolmyndigheterna att vid undervisningen i trädgårdsskötsel söka samarbete med JUF. Förbundet har av Skolöverstyrelsen godkänts som riksförbund för studiecirklarverksamhet och av Överstyrelsen för yrkesutbildning som enskild utbildningsanstalt för yrkesundervisning. Kommittémajoritetens reflexioner om betydelsen av ett vidgat samarbete med skolan innebära intet principiellt nytt utöver vad som JUF under ett flertal år praktiserat i skilda delar av landet.

Gentemot de synpunkter, som framförts från SLU-håll (se ovan s. 76) om att JUF genom att utöva ledningen av klubbverksamheten skulle er- hålla en viss monopolställning ur rekryteringssynpunkt, vilja vi erinra om vad JUF:s styrelse i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 juni 1945 an- fört. Styrelsen yttrade därvid. »De erinringar, som övriga ungdomsorganisa- tioner kunna tänkas göra mot JUF:s fortsatta huvudmannaskap för klubb- verksamheten, kunna förmodas ha sin grund i fruktan, att rekryteringen till politiska och andra organisationer skulle försvåras. Däremot vill sty- relsen anföra, att förbundets verksamhet hittills icke visat sig minska in- tresset för politiska eller religiösa eller andra ideella organisationer.»

I de län, där ungdomsnämnder bildats, har JUF medverkat genom att låta sig representeras i vederbörande nämnd. JUF har i den plan över klubbverksamhetens framtida organisation, som utarbetats på uppmaning av kommittén, öppnat möjlighet för medinflytande från andra organisa- tioners sida över klubbverksamheten. Sålunda ingår fr. o. m. innevarande år en representant för Svenska lantarbetareförbundet i JUF:s förbunds- styrelse. Vi hävda, att JUF sökt uppfylla rimliga krav på tillmötesgående, för att samling kring klubbverksamheten skall kunna åstadkommas.

Den kritik, som kommittémajoriteten består planen med de försöksvis föreslagna större distrikten, kunna vi icke finna bärande. En rationell distriktsindelning följer icke alltid länsgränserna. Möjligheterna att er- hålla lokala bidrag behöva icke försämrats av att större distrikt införas, eftersom kostnaderna för de befattningshavare, som föreslås för de större distrikten, skola helt bestridas med anlåtande av statsbidraget. Övriga be- fattningshavare avses för lokalt avgränsade områden, såsom kommuner och hushållningssällskapsområden. Kommittémajoritetens skildring av de organisatoriska svårigheter, som skulle vara förbundna med de större di- strikten, liksom de ökade kostnader en dylik indelning skulle innebära, är överdriven. Vi ha icke kunnat finna, att en dylik organisation skulle med- föra ökade administrationskostnader, bl. a. därför att 11 distriktsstyrelser enligt JUF:s förslag bli mindre kostnadskrävande än 26 ungdomsnämnder enligt kommittémajoritetens. Den största fördelen med indelningen i större distrikt är, att den arbetskraft, som ställes till förfogande, kan utnyttjas effektivare än om denna knytes till de oenhetliga hushållningssällskaps- områdena.

Utgångspunkten för indelningen i större distrikt har varit, att ungdomar, var de än bo, böra beredas likartade möjligheter att komma i åtnjutande av undervisning, till vilken bidrag av allmänna medel utgår. Denna regel bör gälla även för klubbverksamheten. Synpunkten har icke beaktats av kommitténs majoritet, då den föreslår, att personalen skall knytas till hus- hållningssällskapen. Fastän dessas områden äro av högst skiftande storlek,

skulle enligt majoritetsförslaget en ungdomsinstruktör anställas i vart och ett av dem. Detta skulle innebära, att en ungdomsinstruktör skulle avses för ett område, vars jordbruksbefolkning uppgår till 123 000 personer liksom för ett med en jordbruksbefolkning på 28 000 personer. Med en dylik personalorganisation skulle rättvisesynpunkten icke ens tillnärmelsevis bli tillgodosedd. I medvetande härom har kommittémajoriteten föreslagit, att ett belopp på 30 000 kronor skulle anvisas som bidrag till arvode åt extra personal. Hela detta belopp skulle dock förbrukas enbart för att exempelvis Västerbottens län skulle, relativt sett, bli lika tillgodosett med personal som ett av de minsta länen. Vi finna — för att här använda kommittémajoritetens egen terminologi — det icke ekonomiskt försvarligt, att de begränsade statsbidrag, som kunna komma att anvisas för klubbverksamhet, till större delen disponeras för inrättande av 26 tjänster inom hushållningssällskapen utan tillbörligt hänsynstagande till jordbruksbefolkningens storlek eller klubbverksamhetens omfattning i olika landsändar. En dylik organisation måste — om någon — betecknas som otymplig.

Om verksamhetens arbetsformer framhåller kommittémajoriteten, att politiska ungdomsorganisationer kunna tänkas starta klubbverksamhet. »Om så sker», framhålles det, »utgöra vederbörande organisationer det föreningsmässiga underlaget för verksamheten. Genom organisationernas försorg rekryteras deltagare och lokala ledare». Vidare säges, att klubbverksamheten »bör vara så upplagd, att den på en plats kan samla barn och ungdom oavsett deltagarnas och deras föräldrars inställning till politiska och andra spörsmål.» Hur dessa varandra motsatta synpunkter skola kunna tillgodoses, framgår icke av kommittémajoritetens framställning. I praktiken kan något av följande ytterlighetsfall inträffa. Antingen mattas de enskilda ungdomsorganisationernas intresse för saken och uppgiften anses helt åvila hushållningssällskapen. Eller också kan tänkas, att olika ungdomsorganisationer anse klubbverksamhet så värdefull ur rekryterings-synpunkt, att de starta klubbar i egen regi. Därav följer en uppdelning av klubbverksamheten efter politiska och andra grunder. Man skulle då i samma kommun kunna erhålla olika sorters klubbar med likartat arbetsprogram. Visserligen skall man enligt kommittémajoriteten av praktiska skäl söka samordna verksamheten så, att klubbar inte startas i konkurrens med varandra. Men hur skall ungdomsnämnden eller ungdomsinstruktören gå till väga, om i en kommun skulle bildas en SLU-klubb och en FPU-klubb? Vilken av dessa båda klubbar skall i så fall upplösas och uppgå i den andra? Man lär i detta, alls icke osannolika fall näppeligen kunna åstadkomma någon samordning. I stället för att motverka konkurrens mellan politiska och andra organisationer om de yngsta åldersgrupperna kan en anknytning till hushållningssällskapen komma att främja en dylik konkurrens.

JUF är för närvarande sysselsatt med att organisera s. k. skogsklubbar, för vilket ändamål JUF genom beslut vid årets riksdag erhållit bidrag av statsmedel. Skogsklubbsverksamhet bör intaga en betydligt mer framträdande plats på arbetsprogrammet än vad hittills varit fallet. Hushållningssällskapen kunna svårligen komma i fråga som huvudmän från skogsklubbsverksamhet, som bör ha intim kontakt med en annan gren av den offentliga förvaltningen. En samordning av såväl jordbruks- som skogsklubbar kan däremot ske inom JUF.

En allvarlig brist i kommittémajoritetens förslag är, att klubbverksamheten icke föreslås erhålla en central ledning. En dylik skall ge impulser samt förmedla intryck och erfarenheter från olika håll, tillhandahålla arbetsmateriel, övervaka och samordna verksamheten samt upprätthålla förbindelse med klubbverksamhet i andra länder. Föreställningen, att en central ledning icke skulle erfordras för klubbverksamheten, är felaktig. Det kan som belägg härför nämnas, att Unga-odlarsystemet, för vilket redogörelse lämnas i tredje kapitlet, infördes på initiativ av JUF:s centrala ledning. Om principbeslutet vid 1944 års riksdag om hushållningssällskapens omorganisation hade omedelbart genomförts, skulle Unga-odlarverksamheten med all sannolikhet aldrig ha kommit till stånd. Det hade då icke funnits någon sammanslutning, som kunnat och velat ägna tid åt uppgiften. Under de två år Unga-odlarverksamheten bedrivits, har den visat sig vara en synnerligen lämplig arbetsform. Detta har icke beaktats av kommitténs majoritet, som i sitt förslag ägnat den blott flyktig uppmärksamhet. Det kan nämnas, att klubbverksamheten i Norge för närvarande håller på att upporganiseras med det svenska Unga-odlarsystemet som förebild.

Vi kunna dela uppfattningen, att agronomexamen icke är oundgänglig för klubbverksamhetens befattningshavare. Däremot finna vi det anmärkningsvärt, att majoritetsförslagets personalorganisation icke inrymmer någon befattningshavare med högre kompetens än vad som föreslås för ungdomsinstruktör. Vi anse, att verksamheten centralt bör omhänderhas av en manlig och kvinnlig konsulent med mycket goda kvalifikationer. För att tillräckligt kvalificerade personer skola vara villiga att söka befattningarna som distriktsinstruktör, är det nödvändigt, att för denna personal beräknas högre årslön än kommittémajoriteten förutsett.

Betydelsen av att verksamhetens befattningshavare erhålla tillfredsställande och för deras verksamhet lämpad utbildning och fortbildning har icke heller uppmärksamrats av kommittémajoriteten. Även om undervisningen vid jordbruksinstruktörskurs kompletteras med frågor rörande föräningsväsendet, är den icke tillfyllest för utbildning av befattningshavare inom ungdomsverksamheten. För dem bör i såväl rent fackliga ämnen som frågor rörande ungdomsarbete och ungdomsledarskap speciellt av-

passad undervisning anordnas. I detta sammanhang vilja vi erinra om att för utbildningen av befattningshavare för klubbverksamheten i Finland två utbildningsanstalter inrättats. För dessa gälla samma statsbidragsvillkor som för lantbrukets övriga yrkesutbildningsanstalter.

Kommittémajoritetens förslag till ordnande av utbildningen i husligt arbete för här berörda åldersgrupper torde icke nu kunna genomföras, då det innebär en förstärkning på en omväg av hemkonsulentorganisationen, innan statsmakterna ännu beslutat om dennas framtida ställning. Att utbildningen i husligt arbete skulle handhas av säsongvis anställd personal, är för övrigt en halvmesyra, som vi icke kunna godtaga. Vi anse, att för ändamålet särskild personal bör årsanställas. Detta önskemål har tillgodosetts i JUF:s plan för klubbverksamhetens organisation.

Kommittémajoritetens förslag om organiserat samarbete mellan klubbverksamheten och lanthushållsskolorna finna vi vara en undervisningsform som bör prövas. Det bör framhållas, att dylikt samarbete lika väl kan realiserars enligt vårt förslag. Enligt vår mening bör motsvarande ordning kunna tillämpas även för lantmannaskolornas del.

Med hänvisning till det anförda finna vi, att kommitténs majoritet icke kunnat anföra bärande skäl för att ungdomsverksamheten skall knytas till hushållningssällskapen. Tvärtom skulle en dylik ordning medföra betydande olägenheter och skulle kunna hämma verksamhetens sunda utveckling. Vi ha funnit, att övervägande skäl tala för att statsbidraget till ungdomsverksamheten som hittills utanordnas till JUF, huvudsakligen enligt nu gällande grunder. Därtill bör fogas, som ytterligare villkor, att JUF varje år skall över medelsanvändningen uppgöra en plan, som godkännes av Kungl. Maj:t.

Betydligt effektivare organisation och medelsanvändning kan alltså vinnas, om ungdomsverksamhetens ledning som hittills knytes till JUF. Detta förhållande framgår av följande beräkningar, vid vilkas uppgörande vi till utgångspunkt tagit den kostnadsram, som angivits i majoritetsförslaget, och de regler för löneersättningar m. m., som gälla inom JUF.

Vi förutsätta till en början, att det anslag å 80 000 kronor, som kommittémajoriteten föreslår utgå till JUF vid ett förverkligande av dess förslag räcker till bestridande av kostnaderna för centralt anställande av en manlig och en kvinnlig konsulent jämte administration m. m.

Arvodeskostnaderna för den årsanställda personalen i distrikten skulle vidare bli följande:

11 distriktsinstruktörer å	9 000	99 000
11 kvinnliga do »	6 900	75 900
			Summa kr. 174 900

Beloppet avrundas till 175 000 kronor.

Härtill komma bidrag till arvodeskostnader för extra personal. Dessa ha vi beräknat till i runt tal 65 000 kronor.

De totala årliga arvodeskostnaderna skulle altså bli (175 000 + 65 000) 240 000 kronor.

Även vid beräkningen av resekostnaderna för den distriktsvis anställda personalen ha vi tillämpat samma grunder som kommitténs majoritet. Därutöver anse vi, att bidrag till den extra personalens resekostnader bör beräknas. Med dessa utgångspunkter bli resekostnaderna i runt tal 135 000 kronor.

För utbildningen av klubbledare föreslås samma belopp som kommitténs majoritet eller 45 000 kronor per år. Detta bör utgå till JUF enligt de författningsgrunder, som motsvara dem som kommitténs majoritet föreslagit.

För utbildningen av klubbverksamhetens befattningshavare torde anslag böra sökas i särskild ordning.

Statsverkets direkta kostnader för klubbverksamheten bli enligt vårt förslag (80 000 + 240 000 + 135 000 + 45 000) 500 000 kronor.

Då vi i väsentliga avseenden icke kunna biträda majoritetsförslaget, hemställa vi i stället

att JUF som hittills måtte anförtros huvudmannaskap för den statsunderstödda delen av klubbverksamheten,

att verksamheten skall bedrivas i huvudsak enligt en plan, som JUF skall ha att för varje år uppgöra och underställa Kungl. Maj:t för godkännande,

att i övrigt hittillsvarande villkor för statsbidraget åt JUF måtte gälla, samt

att riksdagen för budgetåret 1950/51 måtte bevilja JUF ett anslag å 500 000 kronor att användas för klubbverksamhetens förberedande yrkesutbildning.

Klubbverksamhet i vissa länder.

I det följande lämnas en sammanfattande redogörelse för klubbverksamheten i USA, England och Finland, där rörelsen har fått tämligen stor omfattning.

Förenta Staterna.

I sitt betänkande med förslag angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen (SOU 1930:9) lämnar 1928 års lantbruksundervisningskommitté bl. a. följande uppgifter om klubbverksamheten i USA.

Vid början av detta århundrade gavs i USA skilda impulser till bildande av den föreningsverksamhet, som där kom att benämnas klubbverksamhet. Mest beaktant torde det initiativ vara, som togs av en tjänsteman vid jordbruksdepartementet i Washington. Denne hade erhållit i uppdrag att organisera bekämpningen av en viss skadeinsekt, som härjade sydstaternas bomullsplantager. Det visade sig därvid, att bästa bekämpningsmedlet var, att sådan växtföljd infördes, att bomullsskördarna icke kommo tätt på varandra och att majs ingick i växtföljden. Då odlarna på många håll hyste den uppfattningen, att tillfredsställande majs-skördar icke kunde erhållas på typiska sydstatsjordar, sökte man med olika åtgärder väcka intresset för majsodling i sydstaterna. En åtgärd var, att ungdom intresserades för att gemensamt anlägga mindre majsodlingar. Därmed ville man påvisa detta växtslags förutsättningar även i sydstaterna och de fördelar, som stodo att vinna med rationella brukningsmetoder. Det mest typiska för det slag av föreningsverksamhet, som därmed introducerades var, att varje medlem skulle fullfölja en odling, organiserad som ett självständigt företag. Efter hand insåg man verksamhetens betydelse i övrigt för ungdomens fostran, varför den utsträcktes även till andra områden, såsom djurskötsel, skogsbruk, husligt arbete m.m.

År 1914 erhöll klubbverksamheten fast organisation genom den s. k. Smith-Lever Act, enligt vilken all upplysningsverksamhet på jordbrukets område och därmed klubbverksamheten lades under den federala regeringens jordbruksdepartement. Detta skulle i sin tur samarbeta med delstaternas undervisningsdepartement och högre lantbruksundervisningsanstalter.

Klubbarna stå numera vanligen under omedelbar tillsyn av områdesvis anställda konsulenter. I många fall ha konsulenterna uppdraget som bisyssla.

Klubbtagarna äro i regel i åldern 10—20 år. Enligt senaste uppgifter omfattar verksamheten i hela unionen omkring 2 miljoner ungdomar.

För varje klubb utses en ledare. Denne synes från början främst ha haft till uppgift att hålla klubben samman, övervaka ordningen på klubbarnas sammanträden o. d. Alltmer ha de rent instruerande uppgifterna kommit att glida över från konsulenterna till de lokala ledarna. Ju fler medlemmar, som anslöto sig, desto svårare blev det för konsulenten att hinna tillräckligt ofta besöka och

instruera var och en av deltagarna. För att göra de lokala ledarna kompetenta att biträda som instruktörer började klubbledarkurser anordnas.

Vid sidan av klubbledaren finnes för varje klubb en rådgivande kommitté sammansatt av föräldrar, erfarna klubbmedlemmar och andra, som äro intresserade för klubbverksamhet.

Klubbarnas verksamhet är mångsidig. Mötesverksamheten spelar en framträdande roll. Sammanträde hålles i regel var fjortonde dag. Bland de praktiska uppgifterna äro de i lantbruksarbete viktigast. Särskilda klubbar för flickor kunna organiseras. Flickklubbarnas speciella arbetsområde är lanthemmet och dess göromål.

Bland klubbarnas verksamhetsgrenar kunna nämnas sädesodling, foderodling, odling av potatis, bomull och andra specialgrödor, trädgårdsskötsel, skogshushållning, uppfödning av mjölkdjur, uppfödning av göddjur, fjäderfäskötsel, jordbruksekonomi, matlagning, näringslära, sömnad, heminredning, annat hmarbete, hälsovård, sång, gymnastik, idrott, utflykter m.m.

Allt arbete utföres i tävlan. Sedan en uppgift avslutats, prisbedömes denna. Priserna utgöras av prydnadsföremål, fria resor till läger och kurser eller utställningar.

Klubbarnas särskilda emblem är en fyrklöver med bokstaven H på varje blad. Dessa 4H beteckna »Hand, Huvud, Hjärta och Hälsa». Med emblemet åsyftar man att erinra medlemmarna om att deras gemensamma arbete avser att meddela praktiska färdigheter och teoretiska insikter samt att i klubarbetet införa »ett etiskt moment».

Ett viktigt led i verksamheten äro tävlingarna och övningarna i »bedömning». Medlemmarna övas i att bedöma olika arbetsresultat. Särskilt tillmätes djurbedömning stor uppfostrande betydelse. Ett viktigt fostrande led i klubarbetet anses även de läger vara, till vilka klubbmedlemmarna om somrarna samlas.

Stor betydelse tillmätes försäljningen av medlemmarnas produkter. Utom odlade produkter säljas även djur och alster av medlemmarnas slöjd. Varorna åsättes ett särskilt märke, vari emblemet 4H ingår.

1928 års lantbruksundervisningskommitté sammanfattar de erfarenheter man i USA gjort av klubbverksamheten på huvudsakligen följande sätt.

1. Medlemmarna få intresse för jordbruk och erfarenheter om dettas möjligheter. De bindas vid hemmet genom ett för deras krafter avpassat arbete; de knyts till hembygden genom att ägna sig åt uppgifter inom denna.

2. Medlemmarna få övning och färdighet i mötesledning och vana vid samarbete. Klubarbetet banar väg för föreningsrörelse bland jordbrukarna.

3. Genom klubarbetet sprides kännedom om nya, förbättrade jordbruksmetoder. När de unga få sakkunnig instruktion rörande odlingsmetoder, bekämpning av växtsjukdomar och skadedjur, djurens utfordring och vård o.s.v, nå de snart nog avkastningsresultat som förut varit okända i trakten. Därav föranledas traktens jordbrukare att själva tillämpa de nya metoderna.

4. En mycket stor del av klubbmedlemmarna bevista senare undervisningen vid lantbrukets skolor.

5. Det rent materiella resultatet av klubbverksamheten är betydande.

6. Den undervisning, som meddelas inom klubbverksamheten är både billig och effektiv, bl. a. därför att varje konsulent har betydligt större antal elever än läraren i en skola.

England.

I England och Wales bedrivs klubbverksamhet av »The National Federation of Young Farmers' Clubs (NFYFC)». Motsvarande organisationer finnas även i Skottland, Ulster och Eire. NFYFC har till uppgift att främja ungdomens utbildning i lantbruk och trädgårdsskötsel samt att i övrigt söka främja medlemmarnas fysiska och andliga fostran. Kännedom om hemorten och dess kommunala liv utgör ett viktigt led i arbetet.

Den lokala enheten är klubben. Enligt senast tillgängliga verksamhetsberättelse (1948) finnas 1 315 klubbar med sammanlagt 65 445 medlemmar. Till medlem i en klubb kan antagas den som uppnått 10 men ej 25 års ålder. Den som så önskar, kan dock stå kvar i klubben, även sedan han uppnått maximiåldern för inträde men har då icke rösträtt vid klubbens sammanträden. 50 procent av medlemmarnas föräldrar voro år 1948 jordbrukare, 20 procent lantarbetare och 30 procent tillhörde andra yrken. Medlemmarna fördela sig på olika åldersgrupper på följande sätt.

Åldersgrupp:	Antal:	Procent
10—14	13 088	20
15—21	24 576	37
22—25	13 087	20
över 25 år	14 694	23
Summa	65 445	100

Fyra femtedelar av medlemmarna ha uppnått *minst* 15 års ålder. Varje klubbmedlem betalar vanligen en årsavgift på 2,5—3 shilling.

Klubbarnas arbetsuppgifter omfatta jordbruk och jordbruksarbete jämte andra uppgifter inom landsbygdens arbetsliv, vidare hembygden och dess befolkning, idrott m.m. Klubbarna förverkliga detta program genom olika insatser. Sålunda ordnas föreläsningar och kurser, diskussions-, lyssnar- och studiegrupper, praktiskt arbete, demonstrationer, studiebesök och utflykter samt tävlingar. Djurskötsel intar en tämligen framträdande plats i den engelska klubbverksamheten. Verksamhetens främsta uppfostrande uppgift anses vara att göra deltagarna skickligare i jordbrukets drift, och detta syfte bör realiseras i deras dagliga arbete på hemgården.

I spetsen för varje klubb står en ledare, som icke erhåller lön eller arvode för uppdraget. Klubbledarna utses av klubbungdomarna. Vid sidan av ledaren finnes en rådgivande kommitté, sammansatt av representanter för olika intressen inom klubbens verksamhetsområde. Klubben har även en »styrelse» (Club Members Committee).

Mötesverksamheten intar en framträdande plats. Vissa klubbar sammanträda regelbundet en gång i veckan.

Klubbarna äro sammanslutna i distriktsorganisationer (County Federations), Ledningen av varje distrikt handhas av en styrelse, som består av ombud för klubbarna, de lokala undervisningsorganen och andra sammanslutningar, som stödjande verksamheten. De flesta distrikt ha anställt tjänstemän (»organizers») för handhavande av de löpande angelägenheterna. För närvarande finnas 56 dylika distriktsvis anställda tjänstemän, varav 18 äro kvinnor.

Förbundets centrala ledning utövas av ett förvaltningsutskott, som består av representanter för klubbarna. Därjämte har utskottet rätt att med sig adjungera högst 15 ledamöter. Dessa utgöras delvis av representanter för bidragsgivande institutioner. Utskottet, som för närvarande har 87 ledamöter, sammanträder en gång i kvartalet.

Förbundets löpande angelägenheter handhas av en sekreterare. För den centrala verksamheten svara ytterligare fem personer, varav en kvinna. Samtliga dessa centralt anställda tjänstemän ha högskoleutbildning. För förbundets verksamhet på fältet äro 9 tjänstemän («liaison officers») anställda, varav 2 kvinnor.

Förbundet organiserar kurser för tjänstemän och klubbledare. Kurserna finansieras med bidrag huvudsakligen ur »King George's Jubilee Trust». Förbundet utger en tidning två gånger i månaden.

Förbundets totala inkomster belöpte sig per den 31 december 1948 till 23 000 pund. Därav utgjorde statsbidraget 20 000 pund, bidrag från County Councils («landsting») 40 pund och från King George's Jubilee Trust 500 pund.

De 44 distriktsorganisationernas inkomster belöpte sig till i genomsnitt 1 000 pund per distrikt. Härav erhöles 50 procent i form av bidrag från lokala undervisningsorgan. Resten anskaffade klubbarna genom medlemsavgifter m.m.

Finland.

Lantbruksklubbarna i Finland äro uppdelade på en svenskspråkig och en finskspråkig gren.

Den svenskspråkiga grenen, som år 1948 omfattade 7 000 deltagare är nära knuten till de svenskspråkiga hushållningssällskapen och deras förbund.

Av deltagarna var något över hälften flickor. Deltagarnas genomsnittsålder var 13,2 år. Från jordbrukarhem kommo 56 procent av deltagarna. Övriga fördelades följande jämmt på jordbruksarbetare, övriga arbetare, utövare av fria yrken samt tjänstemän och arbetsledare.

Den främsta platsen i verksamheten intogo växtodlingsföretag. Husdjursskötsel jämte kurser i hushållsarbete förekommo i mindre omfattning.

Ledningen av den svenskspråkiga grenens verksamhet handhas av Svenska lantbrukssällskapens i Finland förbund i samarbete med de svensk-språkiga lantbruks- och hushållningssällskapen och andra intresserade sammanslutningar, vilka förklarar sig önska deltaga i detta arbete och av förbundet godkänts som intressenter i verksamheten. Där så befinnes erforderligt, tillsätter lantbruks- eller hushållningssällskap ett utskott för lantbruksklubbarna eller bildas ett distriktsförbund för samarbetet mellan sällskap och lantbruksklubbar. Distriktsförbundet erhåller av Svenska lantbrukssällskapens i Finland förbund ett bidrag till sina administrationskostnader. Såsom lokala organ verka lantbruksklubbförningar, vilka tillsatts av i kommunen verksamma föreningar av olika slag.

Högsta beslutande organ rörande lantbruksklubbarna är förbundsmöte med Svenska lantbrukssällskapens i Finland förbund. Detta väljer 4 ledamöter i ett förvaltningsutskott för lantbruksklubbarna. Övriga ledamöter i förvaltningsutskottet utses av till förbundet anslutna organisationer.

Förvaltningsutskottet utgör verkställande organ för klubbörelsen. De löpande ärendena handhas av utskottets sekreterare. Utom sekreteraren finnas två halv-

tidsanställda distriktskonsulenter. Dessa tre befattningshavares kostnader för löner och resor bestridas helt med bidrag av statsmedel.

En lantbruksklubb omfattar i regel en kommuns område. För att handha klubbens anläggningar bildas en lantbruksklubbsförening av sammanslutningar inom kommunen, vilka äro intresserade för att stödja klubbverksamhet. Man eftersträvar att i lantbruksklubbsföreningarna få skilda politiska och andra intressen företrädda. Föreningen utövar ledningen av klubben. I denna egenskap svarar den för klubbverksamhetens bedrivande samt anställer befattningshavare, *klubbledare*. Man anställer om möjligt en klubbledare per lantbruksklubb. Klubbledarna äro års- eller säsonganställda, beroende av verksamhetens omfattning i kommunen och de resurser, som stå till förfogande. Omkring hälften av kostnaderna för klubbledarna täckas med bidrag av statsmedel under förutsättning, att motsvarande belopp tillskjutes från annat håll. Lokala bidrag brukas lämnas av kommuner, allmänningsskassar, föreningar m. fl.

I anslutning till lantbruksskolan vid Västankvarn, Ingå, drives en svenskspråkig skola för lantbruksklubbedare. Huvudkursen vid denna varar i fem månader och beviljas av 8—10 deltagare per år.

Den finskspråkiga grenen av klubbverksamheten i Finland bedrevs år 1948 i 336 av landets 450 finskspråkiga kommuner. Medlemsantalet i klubbarna uppgick till 62 000. Därav tillhörde 55 000 landsbygdsbefolkningen och 7 000 stadsbefolkningen. Klubbmedlemmarnas medelålder var 13,5 år. Deltagarnas föräldrar fördelades på följande yrken:

	Procent
Jordbrukare	61
Lantarbetare	5
Övriga arbetare	21
Fria yrken, tjänstemän o. d.	13
	100

Samtliga klubbdeltagare hade odlingar. Dessa omfattade köks- och åkerväxter, bär och frukt. Påfallande är det intresse, som ägnas fruktodlingens främjande i skilda delar av landet. Även skogsklubbverksamhet och husdjursskötsel förekom, ehuru i mindre omfattning. De arbetstävlingar, som ordnades, samlade 5 600 deltagare och idrottstävlingarna 20 600. För flickorna ordnades kurser i skilda hushållsarbeten. I dessa deltog 16 500 flickor. Fackämnen studerades i viss utsträckning i studiecirklar. Dessa studier samlade under året 2 000 deltagare. Vidare ordnades lägerdagar, insamlingar och utställningar m. m.

Den finskspråkiga lantbruksklubbväsendet är organiserad i ett särskilt förbund Maatalouskerholiito. Detta uppgift är att genom lantbruksverksamhet befordra ungdomens intresse för och färdighet i lantbruks-, hushålls- och skogs ekonomi samt å därtill sig anslutande områden. I detta syfte skall förbundet anordna för ungdom lämpad verksamhet.

Förbundet har 16 s. k. stiftande medlemmar och därtill s. k. egentliga medlemmar. De stiftande medlemmarna utgöras av de organisationer, som vid förbundets start förklarade sig villiga att stödja verksamheten. Till egentliga medlemmar kunna antagas de registrerade lantbruksdistriktsförbund (se nedan), vilkas stadgar före registrering blivit godkända av förbundets styrelse.

Högsta beslutande organ är representantmötet, som består av ombud för de stiftande medlemmarna. Klubbdistriktsförbunden ha därjämte rätt att sända ett ombud för varje påbörjat 1 000-tal klubbmedlemmar i distriktet. Representantmötet, som sammanträder vart tredje år, utser en delegation på 23 medlemmar, vilken då representantmötet icke är samlat, utgör högsta beslutande organ. Delegationen utser en styrelse, vilken svarar för förvaltningen av förbundets angelägenheter. Styrelsen består av 6 ledamöter. Därjämte ingå som självskrivna ledamöter förbundets verksamhetsledare och en av lantbruksstyrelsen utsedd representant.

För verksamhetens bedrivande är riket indelat i 13 klubbdistriktsförbund. Inom varje distrikt anställs en eller två ungdomskonsulenter. Förbundets lokala enhet utgöres av de klubborganen, som finnas i de kommuner, där klubbverksamhet bedrivs. Klubborganen utgöres vanligen av för ändamålet bildade föreningar eller också av andra sammanslutningar, som av förbundet godkännts som lokala organ.

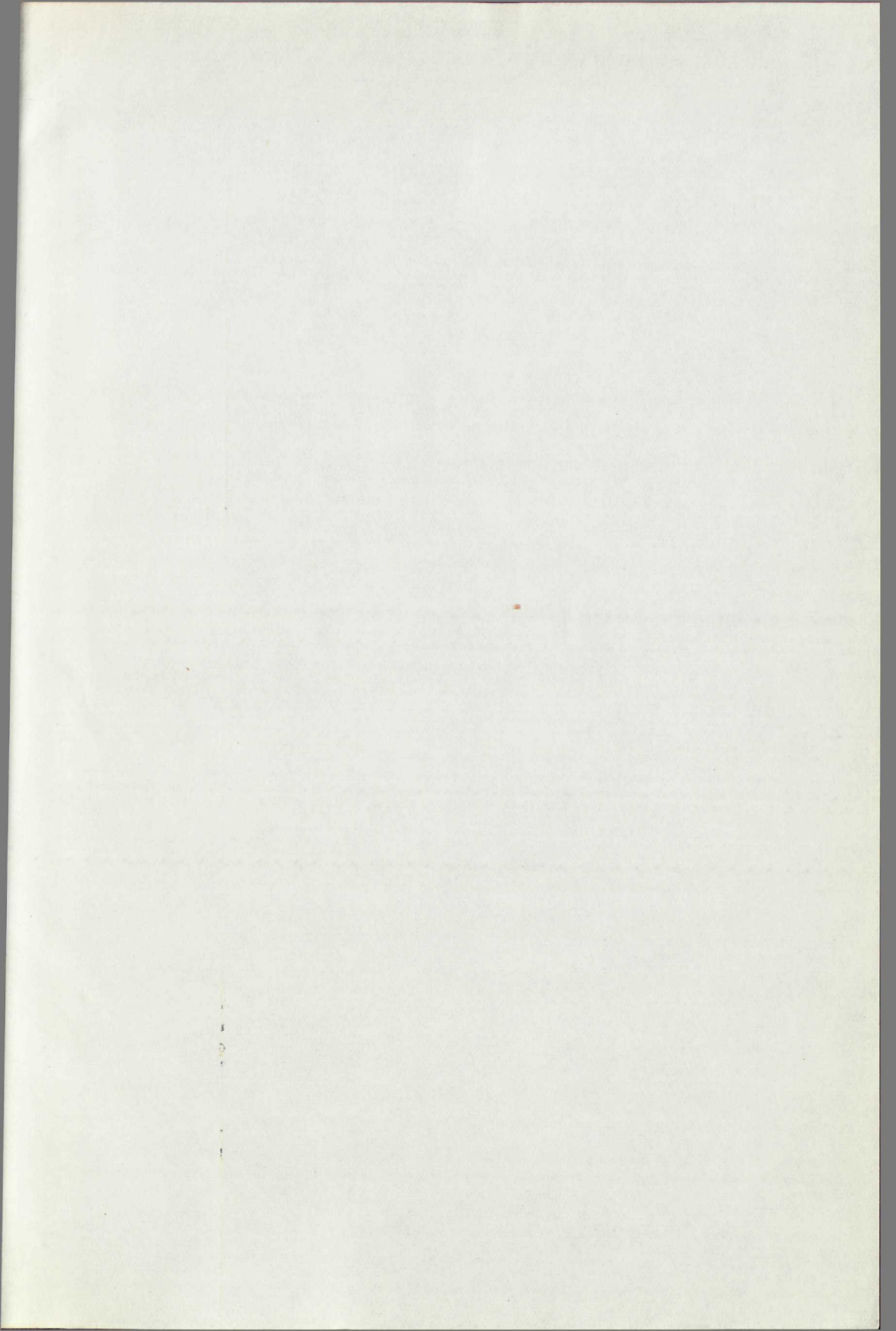
De praktiska uppgifterna i riksorganisationen handhas närmast av vissa tjänstemän. Utom den nyss nämnde verksamhetsledaren äro för arbetet på förbundets centralbyrå anställda, chefskonsulent, kanslichef, hushållskonsulent, konsulenter för vardera husdjursskötsel, trädgårdsodling och kommersiell verksamhet samt redaktionsskreterare för förbundets tidskrifter. Denna personal är helt avlönad med bidrag av statsmedel. Detsamma gäller om de distriktsvis anställda konsulenter, vilka äro 22 till antalet. Av dessa ha de manliga konsulenter avlagt agronomexamen och de kvinnliga examen å någon linje vid lantbrukshögskolan i seminariet.

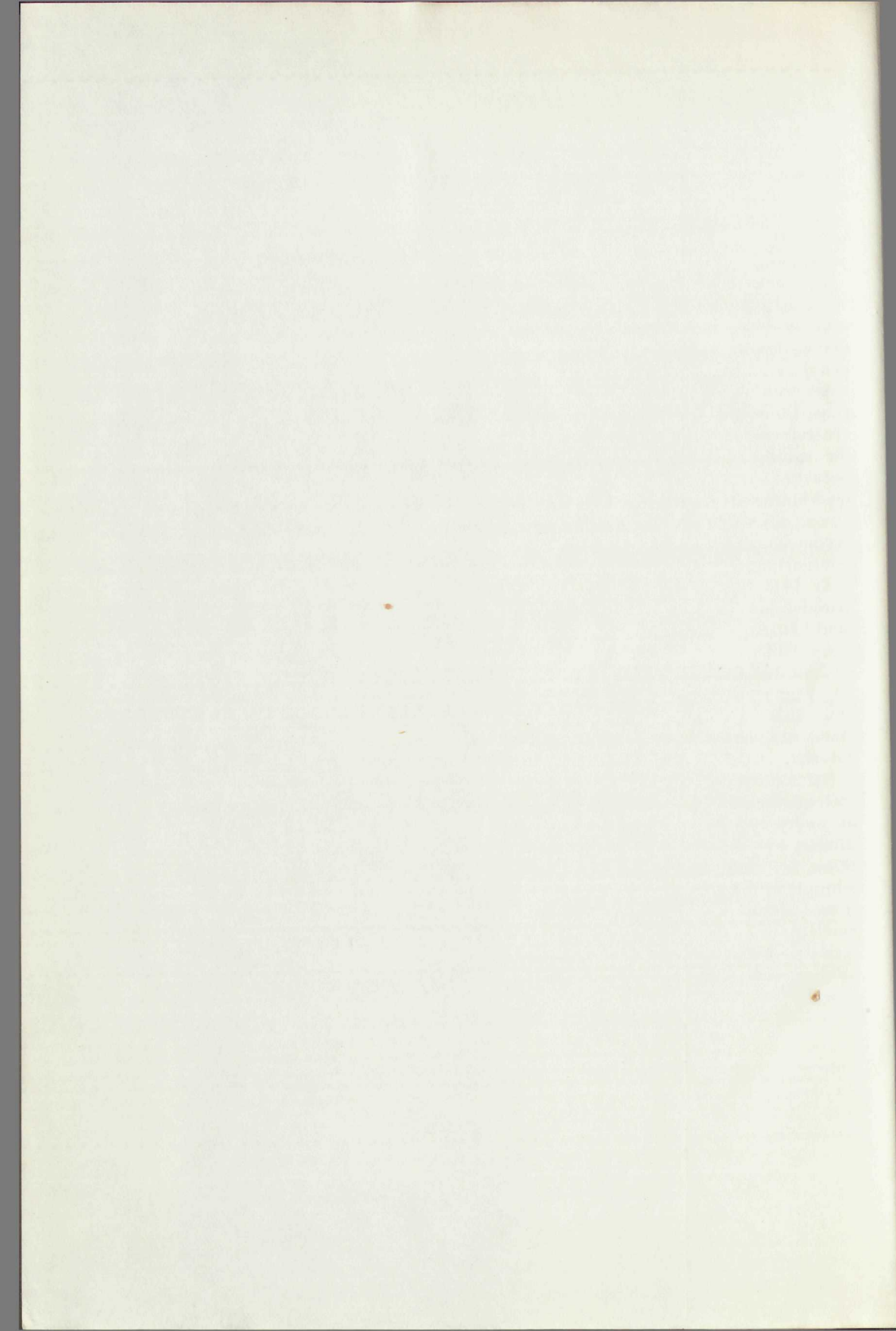
År 1948 funnos 480 klubbledare anställda. För dessa gällde samma bidragsgrunder som inom den svenskspråkiga grenen. Statsbidrag utgick alltså i princip med hälften av klubbledarens lön, förutsatt att motsvarande belopp tillskötts från annat håll.

Även den finskspråkiga grenen av lantbruksklubbarna har en klubbledarskola, som ligger vid Pesar i Åbo län. Denna skola, som är tämligen nystartad och har stor undervisningskapacitet, erhåller i likhet med den svenskspråkiga skolan statsbidrag enligt de regler, som gälla för lantbrukets lägre undervisningsanstalter i övrigt.

Det karakteristiska för Finlands klubbväsende är, att den lokala enheten normalt utgöres av en särskild förening. Denna förening har i sin tur konstituerats av andra för klubbverksamhet intresserade enskilda personer och sammanslutningar. Föreningen leder verksamheten genom sin styrelse. Med denna ordning följer, att klubbungdomarna själva icke ha något inflytande över verksamhetens administration. Denna skötes helt av äldre personer. Utöver den nämnda organisationen finnas s. k. byklubbar. Dessa äro avsedda för samvaro klubbungdomarna emellan.

Statsbidraget till lantbruksklubbarnas verksamhet uppgick år 1948 till 36 miljoner fmk. Däri ha inräknats för båda grenarna bl. a. kostnaderna för centralt anställd personal, distriktskonsulenter, klubbledare och klubbledarskolor.

48. 1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. Idun. 320 s. E.
49. Betänkande rörande hjälp åt egnahemsägare och bostadsrättshavare som drabbats av arbetslöshet. Beckman. 101 s. S.
50. Betänkande med förslag till löne reglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Kihlström. 303 s. Fi.
51. Sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn. Idun. 57 s. H.
52. Om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd. P. M. utarbetad av inom Kungl. ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Idun. 26 s. E.
53. Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. Idun. 234 s. E.
54. 1945 års universitetsberedning. 5. Examina och undervisning, universitetsstatistiken. Beckman. 387 s. E.
55. Utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn. Hæggström. 103 s. E.
56. Betänkande med förslag till förordning om ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts förordning den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar m. m. Marcus. 87 s. Fi.
57. Utredning angående de handelspolitiska arbetsformerna m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 87 s., 2 kartor. H.
58. Arbetslöshetsutredningens betänkande. Del 3. Flottningsarbetare. Marcus. 71 s. S.
59. Frivillig, förberedande yrkesutbildning för lant ungdom. Katalog och Tidskriftstryck. 96 s. Jo.

Statens offentliga utredningar 1949

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

- Utredning med förslag om lösdrivarlagens upphävande m. m. [4]
Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning ang. skyddsarbetets organisation m. m. [6]
Betänkande ang. förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. [8]
Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. [27]
Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. [45]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

- Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. [24]

Statens och kommunernas finansväsen.

- 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande ang. beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. [9]
Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. [47]
Betänkande med förslag till lönereglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantruksundervisningsanstalter. [50]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. [7]
Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. [12]
P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. [15]
1945 års skogshärbäragesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. [19]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdde krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. [30]
Social upplysning. [31]
Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. [36]
Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försufliga försörjare och störande understödsagare. [37]
Betänkande rörande hjälp åt egnahemsägare och bostadsrätthavare som drabbats av arbetslöshet. [49]
Sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn. [51]
Arbetsutredningens betänkande. Del 3. Flottningsarbetare. [58]

Hälso- och sjukvård.

- Betänkande om sinnesslövrården. [11]

Allmänt näringsväsen.

- Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras räkräftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. [10] 2: 3—4. Uppsala län och Södermanlands län. [29] 2: 1—2. Stockholms stad och Stockholms län. [42]
Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [43]
Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrien. [44]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

- Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. [1] Andra delen. Särskilda utredningar. [2] Tredje delen. Utåtanden och förslag i vissa frågor. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

- Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. [23]

Industri.

Handel och sjöfart.

- Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. [18]
Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. [38]
Utredning angående de handelspolitiska arbetsformerna m. m. [57]

Kommunikationsväsen.

- Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. [5] Bilagor. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. [14]
Svensk hamnbyggnadspolitik. [21] En generalplan för rikets farleder och hamnar. [33]
Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. [34]

Bank-, kredit- och penningväsen.

- 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. [13]
Betänkande med förslag till förordning om ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts förordning den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar m. m. [56]

Försäkringsväsen.

- 1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. [25] 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring m. m. [26]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

- Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. [20]
Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgiven av folkbibliotekssakkunniga. [28]
Yrkesutbildning för varubud m. fl. [32]
Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. [35]
Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. [39]
Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. [40]
Betänkande och förslag angående studiehjälperksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. [41]
1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. [48]
Om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd. [52]
Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. [53]
1945 års universitetsberedning. 5. Examina och undervisning, universitetsstatistiken. [54]
Utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn. [55]
Frivillig, förberedande yrkesutbildning för lanterdom. [59]

Försvarsväsen.

- Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. [16]
Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. [22]
Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. [46]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Stockholm 1949

Katalog och Tidskriftstryck